

Rosh ha-Shana

1. Lev 23,1-2
2. Lev 23,23-25
3. Num 29,1
4. Sifra (Ed. Weiss) 101a
5. Mishna, Rosh ha-Shana 4,9
6. Tosefta, Rosh ha-Shana 2,15
7. Bavli, Rosh ha-Shana 37b
8. Maimonides, Mishne Tora, Hilkhot Shofar 3,1-4
9. Kommentar A. Steinsaltz zu bRH
10. Rabbenu Nissim zu Alfasi, Rosh ha-Shana Kap. 4 (fol. 10a)
11. Tosafot, zu bRH 37b
12. Bavli, Rosh ha-Shana 34a
13. Shulchan Arukh, Orach Chaiim, Hilkhot Rosh ha-Shana §590
14. Bi'ure ha-Gaon R"A Orach Chaiim, Hilkhot Rosh ha-Shana §590
15. Kommentar Magen David zu Orach Chaiim, Hilkhot Rosh ha-Shana §590

Pesach

16. Mishna, Pesachim 10,1-3
17. Bavli, Pesachim 114b
18. Bavli, Rosh ha-Shana 29a
Rashi zu bRH 29a
Steinsaltz zu bRH 29a
19. Tosafot, zu bRH 29a
20. Epstein, Arukh ha-Shulchan, Orach Chaiim 60

Yom Tov

21. Mishna, Betsa 3,1
22. Tosefta, Betsa 3,1
23. Bavli, Betsa 24a
24. Yerushalmi, Betsa 3,1
[Nr. 25-5]: ausgelassen]

Shabbat

52. Bavli, Shabbat 74b
Rashi zu bShab 74b
53. Tosafot zu bShab 74b
54. Maimonides, Mishne Tora, Hilkhot Shabbat 8,12-13
55. Maggid Mishne zu Mishne Tora, Hilkhot Shabbat 8,12-13
56. Yosef Qaro, Shulchan Arukh, Orach Chaiim §319
57. Kommentar Magen Avraham zu Shulchan Arukh, Orach Chaiim §319
58. Kommentar Magen David zu Shulchan Arukh, Orach Chaiim §319
Ture Zahav
59. Bavli, Shabbat 21b
60. Bavli, Shabbat 21b

Chanukka

61. Maimonides, Mishne Tora, Hilkhhot Chanukka 4,1-2 mit Kommentar Kommentar Maggid Mishne
62. Kommentar Magen Avraham zu Shulchan Arukh, Orach Chaiim Hilkhhot Chanukka §671
63. Yosef Qaro, Shulchan Arukh, Orach Chaiim, Hilkhhot Chanuka §671 mit Kommentar Magen David
64. Be'er Hetev, Kommentar zu Shulchan Arukh, Orach Chaiim, Hilkhhot Chanuka §671
65. Biur ha-Gaon R" A
66. Perush le-Bi'ur ha-GR" A
67. Aus: Enzyklopaedia Talmudit

Sukkot

68. Lev 23,33-43
69. Dtn 16,13-15
70. Ezra 3,4
71. Neh 8,14-18
72. Aus: Ch. Albeck, Einleitung zu mSukk
73. II Macc 10,4-9
74. Josephus, Ant 13,13,5
75. Mishna, Sukka 1,1-3
76. Yerushalmi, Sukka 1,1
77. Tosafot, zu bSuk 9a
78. RABI" A, Hilkhhot Sukka §§ 611-613
79. Maimonides, Mishne Tora, Hilkhhot Sukka 5,9 mit Kommentar
80. Bavli, Sukka 9a
81. Rabbenu Nissim zu Alfasi, zu Sukka (fol. 1a)
82. Menachem ha-Me'iri, Bet ha-Bechira, zu bSukk 9a
83. Arba'a Turim, Orach Chaiim, Hilkhhot Sukka § 636
84. Kommentar Bet Yosef zu Orach Chaiim, Hilkhhot Sukka § 636
85. Kommentar Bayit Chadash zu Orach Chaiim, Hilkhhot Sukka § 636
86. Shulchan Arukh, Orach Chaiim, Hilkhhot Sukka § 636
87. Bi'ure ha-Gaon R" A zu Orach Chaiim, Hilkhhot Sukka § 636
88. Chajje Adam
89. Berur Halakha zu bSukk 9a
90. Mishna Berura

Purim

91. Bavli, Megilla 7b mit Kommentar von Rashi
92. MaHaRSh" A zu bMeg 7b
93. ha-Me'iri, Bet ha-Bechira zu bMeg 7b
94. Yosef Qaro, Shulchan Arukh, Orach Chaiim, § 695 mit Komentaren

5. Mishna, Rosh ha-Shana 4,9

ב משנה סדר תקיעות: שלש של שלש
 שלש. שיעור תקיעה כשלש תרועות, שיעור תרועה
 כשלש יבבות. תקע בתקיעה הראשונה ומשך בשניה
 כשתיים — אין בידו אלא אחת. מי שבירך ואחר כך
 נתמנה לו שופר — תוקע ומריע ותוקע שלש
 פעמים. כשם ששליח צבור חייב — כך כל יחיד
 ויחיד חייב. רבן גמליאל אומר: שליח צבור
 מוציא את הרבים ידי חובתן.

- 4:9 A. The proper way of blowing the *shofar* is to sound three sets of three each.
 B. The length of the sustained blast is three times the length of the quavering blast.
 C. The length of the quavering blast is three times the length of an alarm blast.
 D. [If] one sounded the first sustained blast and then sounded the second sustained blast for twice as long, he has credit only for one.
 E. He who said a blessing and afterward was appointed [to sound] the *shofar*,
 F. should sound a sustained note, a quavering note, and a sustained note, three times.
 G. Just as the congregation's agent is liable, so each individual is liable.
 H. Rabban Gamaliel says, "The agent of the community carries out the obligation on behalf of the community [so in the present instance the individuals do not have to sound the *shofar* as well]."

ב משנה סדר תקיעות הוא:

שלש תקיעות מורכבות של שלש שלש

שהן: תקיעה ותרועה ותקיעה. שיעור זמן

תקיעה הוא כשיעורן של שלש תרועות, ושיעור תרועה הוא כשלש יבבות
 כלומר קולות כלשהם. תקע בתקיעה הראשונה כרגיל ומשך בתקיעה השניה
 שלאחר התרועה כשתיים כאורך שתי תקיעות — אין בידו אלא אחת, ואין אנו
 אומרים שבגלל משך הזמן הכפול תחשב זו בין כתקיעה של סוף מחזור אחד ובין
 כתקיעה לתחילת מחזור שני. מי שברך כלומר התפלל תפילת מוסף נאחר כך
 נתמנה לו (הודמן בידו) שופר — אף הוא תוקע ומריע ותוקע, ועושה כן שלש
 פעמים. כשם ששליח צבור חייב בתפילה כך כל יחיד ויחיד חייב בתפילת ראש
 השנה. רבן גמליאל אומר: אינו חייב, כי שליח צבור מוציא את הרבים ידי
 חובתן.

6. Tosefta, Rosh ha-Shana 2,15

15. סדר תקיעות, שלש של שלש שלש,

שש תקיעות ושלש תרועות. שמע שש תקיעות ושלש תרועות מתשעה בני
 אדם כאחד, יצא. שמע שש תקיעות ושלש תרועות, אפי' בסירוגין, אפי'
 כל היום כולו, יצא. שמע תקיעות וברכות, בין שהקדים תקיעות לברכות
 ובין שהקדים ברכות לתקיעות, יצא.

- 2:15 A. The proper way of blowing the *shofar* is to sound three sets of three each [M. R.H. 4:9A] — six sustained sounds and three quavering sounds.
 B. [If] one has heard six sustained sounds and three quavering sounds made by nine different men at one time, he has fulfilled his obligation.
 C. [If] one has heard six sustained sounds and three quavering sounds,
 D. even one of the one and one of the other,
 E. even extending through the whole day,
 F. he has fulfilled his obligation.
 G. [If] one has heard the sustained sounds and the blessings, whether the sustained sounds of the *shofar* come before the blessings, or whether the blessings come before the sustained sounds of the *shofar*,
 H. he has fulfilled his obligation.

7. Bavli, Rosh ha-Shana 37b

ג גמרא והתניא: שיעור תקיעה כתרועה!
 — אמר אביי: תנא דידן קא חשיב תקיעה דכולהו
 בבי, ותרועות דכולהו בבבי. תנא ברא — קא חשיב
 חד בבא, ותו לא. "שיעור תרועה כשלוש
 יבבות". והתניא: שיעור תרועה כשלוש שקרים!
 — אמר אביי: בהא נדאי פליגי, דכתיב "יום תרועה
 יהיה לכם" ומתרגמינן: יום יבא יהא לכון. וכתיב
 באימיה דסיסרא "בעד החלון נשקפה ותיבב אם
 סיסרא". מר סבר: גנוחי גנח, ומר סבר: ילולי
 יליל.

GEMARA. [THE LENGTH OF THE TEKĪ'AH IS EQUAL TO THREE TERU'AHs]. But it has been taught that the length of a *teki'ah* is equal to a *teru'ah*?—Abaye replied: Our Tanna reckons the *teki'ahs* of all the sets and the *teru'ahs* of all the sets,⁵ whereas the external Tanna⁴ was reckoning one set and no more.⁵

THE LENGTH OF THE TERU'AH IS EQUAL TO THE LENGTH OF THREE YEBABOTH. But it has been taught, 'The length of the *teru'ah* is equal to three *shebarim*'?⁶—Abaye said: Here there is really a difference of opinion. It is written, *It shall be a day of teru'ah unto you*,⁷ and we translate [in Aramaic], a day of *yebaba*, and it is written of the mother of Sisera, *Through the window she looked forth*,⁸ [wa-teyabab]. One authority thought that this means drawing a long sigh,⁹ and the other that it means uttering short piercing cries.

שיעור תקיעה כשלוש תרועות / לעצם שיעורים אלה כתב בפניי שלדעתו למדים אותם מן הסברה, שכן ידוע שיש לעשות תקיעה לפני כל תרועה ואחריה, ומשום כך תלויה התקיעה בתרועה, שיעור המצווה כתובה בתרועה דוקא, ולשיטתו אפשר לבאר את פרטי המחלוקת להלן. אכן כבר העיר (ראה בשפ"א) שתמוה לומר שדווקא במצווה זו לא תהא מסורת. ואילו הדיטב"א מסביר שתלו שיעור תקיעה בתרועה משום שהתקיעה היא קול אחד פשוט, וקשה לתת לו שיעור (שאין אנשים יכולים לקבוע שיעורי-זמן קצרים מדעתם אלא בסיוע מכשירים, כשעון) ולכן תלו אותה בתרועה שהיא קולות אחרים, שבהם אפשר להעריך שיעור הזמן.

10. Rabbenu Nissim zu Alfasi, Rosh ha-Shana Kap. 4 (fol. 10a)

רבינו נסים יום טוב פרק רביעי ראש השנה

מגאל ויל גורם שיעור תרועה שלש יבבות ובגמרא נמי גרים שיעור תקיעה שלשה שברים ולא גרים כגלגל דהא תרועה שלמה לתנא דין שלש יבבות ולתנא דברייתא שלשה שברים והכי קיי"ל למתני כגלגל הלא שלש שברים נמי קאמר דהא דהא תרועה כגלגל יבבות ו' כגלגל שברים שלשה מילל ו' מנגח בפיו : ג' הא דין קאי תקיעות דטולא בני דמי י' מי פירש התקיעות דטולא בני דהיינו של תקיעות כגלגל תרועות ותנא ברא קא תשיב חד בנא טהן סהים וקאמר טהן כתרועה ולפי זה

שיעור תקיעה כתי תרועה וק' דעת הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות שופר ולא נהירא דהא והעברת כתיב דמינה ילפינן פשוטה לפניו ופשוטה לאחריה ולעון העברה קול ארוך משמע ושלש יבבות אמרי' בירושלמי דהיינו שלש טרימוסין דהיינו ג' קולות קטנים ביותר ופגלא דידהו דהיינו טרימוס ותא' זמור שיעוריה ספי וכי האי גוונא לא מיקרי העברה לפיכך נראה דהכי קאמר תנא דין קא תשיב תקיעות ראשונות דטולא בני דשיעור תקיעה אחת כתרועה אחת ושיעור דתקיעות אחרות לא אינטיך ליה למתני דפשיטא ליה דשיעור של אחרות כגלגל ראשונות ותנא ברא תשיב חד בנא כלומר דשיעור תקיעה ראשונה דחד בנא כשיעור תרועה וממילא תקיעה אחרונה נמי שיעורה כבדאשונה הילכך נקטינן דשיעור תקיעה כתרועה : אמר אבי' ברא ודאי פליגי : (ח) כי אפי' דשיעור תקיעה מליגא לטניי דלא פליגי בשיעור תרועה ודאי פליגי דהנא דמתני' סבר יילולי הא כלומר (ט) אדם הבוכה ומקונן קולות קגרים סמוכין זה לזה ותנא דברייתא סבר גטחי הא כלאדם הגונג מלבב דרך החולים שמאריכים בגיחותיהן וכיון דבשיעור תרועה פליגי אפי' דאמרי' דתנא דין קא תשיב תקיעות דטולא בני ותנא ברא קא תשיב חד בנא אפי' בשיעור תקיעה נמי פליגי דשיעור תקיעה בשיעור תרועה תליא דהכי קים ליה דשיעור תקיעה כתרועה וקרא נמי אקשיניהו דכתיב והעברת דהיינו פשוטה ובמק' ליה שופר תרועה

להאריך בתקיעות דתשר"ח כדי שיעור ג' שברים ותרועה דהא תרועה אחת הן ששמי' טפח תרועה ההק' רבי אבהו ובשל תשר"ח איש לךך להאריך אלא כדי שיעור שלשה שברים ובשל תשר"ח כדי שיעור שלש יבבות : אבר' הראב"ד ז"ל פירש דהכי קאמר ברא ודאי פליגי דמ' סבר גטחי גנח ומ' סבר יילולי והלכך תו לא אלטריכין לפרושי מהמניין דתקיעות דטולא בני קא תשיב ולאפיקי מפשטיה אלא טהו גורם לטמט בלשונתם דתנא דמתניין סבירא ליה דתרועה דאורייתא יבבות נינהו דהיינו יילולי טהם שלשה קולות קטנים ומשה' קתי דשיעור תקיעה כגלגל תרועות טהם תשע טרימוסי ותנא דברייתא סבר גטחי גנח והיינו שברים גדולים ויש בכל סבר וסבר כדי ג' יבבות והיינו נמי שיעור תקיעה לרידיה תשע טרימוסי ובשיעור דתקיעה לא פליגא כלל אכל בשיעור תרועה שלמה הוא דפליגי : נמי' עכשיו לפי שיטה זו שאין תקיעה תלויה בתרועה כלל דהא לתנא דמתניין שיעור תרועה שלש יבבות ושיעור תקיעה ט' יבבות אלא חכמים נהטו שיעור לתקיעה ט' טרימוסי. דכי האי שיעור משמע ליה ליטא דוהעברת ולפי זה אין לטמט בין תקיעות של תשר"ח ותשר"ח כלל דתקיעה יש לה שיעור בפני עצמה והינה תלויה בתרועה ויש לחוש ולהחמיר כדברי הגאונים ז"ל : ת"ך מנין שבשופר. דבריה לא כתיב שופר : שאין ת"ל בחדש השביעי. דהא כתב לן בכמה דוכתין דויה"כ בחדש השביעי והבא דויה"כ כתיב : והעברת שופר תרועה. משמע העברת קול אחד ובויה"כ תעבירו שופר הכי העברה תחילה וסוף ותרועה כתיבה בינתיים : ומנין שלש של שלש ומנין דפשוטה לפניו ולאחריה ותרועה בחלש. עברין תלתא זמני : ת"ל והעברת שופר תרועה. הכי כאן ג' תרועות וכל תרועה פשוטה לפניו ופשוטה לאחריה כדלפינן לעיל : ומנין ליתן את האמור וכו'. (י) ולפי שה' תרועות הללו לא נאמרו במקום אחד שהשמים נאמר בריה והאחד ביובל מנין ליתן את האמור בריה ביובל והא' האמור ביובל ליתן בריה' שיהיו כאן שלש וכאן שלש : שביעי שביעי לג"ש. נאמר בריה בחדש השביעי ונאמר ביובל והעברת שופר תרועה בחדש השביעי ובגמרא פריכין מעיקרא מיידי ליה תנא בהיקא ולבסוף מיידי ליה בני' ומשני הכי קאמר אי לא ג"ש הוה מיידי ליה בהיקא האתא דהיי' בני' : היקא לא לךך : אתקין רבי אבהו בקסרי וס'. גאל לרב האי גאון ז"ל וכו' עד שבא רבי אבהו לא היו ישראל יולאין ידי תקיעת שופר וכל' הוא הסיב אל' תחשבו בלבבכם כי

ימי רבי' אבא נפל ספק בדבא זה שארי משנים קדושות הן אחת תרועה ג' יבבות ואחת תרועה שלשה שברים והא' אמרי' בהדיא אמר אבי' ברא ודאי פליגי וכו' הוה הדבר מימים קדושים מהא' כלל ישראל מן עושין תרועה יבבות כדכח טהן שברים ואלו ואלו יולאין ידי חובתן שברים כדל'ם תרועות הן יבבות קולות תרועות הן והיה הדבר נראה כחלוקה אפי' שאינה חלוקה שארי התאריך כח שאלמרט למעלה הללו שוין שיעור תרועה שלש יבבות והללו שוין שיעור תרועה שלשה שברים אל' זשטתם כמנהגב ואלו משנתם כמנהגם קאמר אבי' ברא פליגי ולאו פלגתא דא ולא היו משתים אל' אח' אל' אלא זכ' כי אחריה (6) ומ' כי אחריה קאי ותקיים של הללו תודים כי יבבות תרועה היא ותקיים של הללו תודים כי שברים תרועה היא וכשבא רבי אבהו ראה לתקן תקנה שיהיו כל ישראל עושין מעשה אחד ולא יראה ביניהן דבר שההיושות רוחין איש כחלוקה :

הלכך לתנא דין דסבירא ליה שיעור תרועה בני' [יבבות] שיעור תקיעה נמי בני' [יבבות] וכו' קתי שיעור תקיעות כגלגל תרועות קא תשיב תקיעות דטולא בני לתנא ברא דס"ל שיעור תרועה (י) ג' שברים שיעור תקיעה נמי (כ) ג' שברים וכו' קתי שיעור תקיעה כתרועה כתרועה ידיה קאמר וכדתניא דברייתא בגמרא שיעור תקיעה כתרועה שיעור תרועה בני' שברים...

תוספות

שיעור תרועה כשלוש יבבות — פירש

בקונטרס: שלשה קולות בעלמא כל שהוא. ולקמן (לד, א) אמרין דאתקין רבי אבהו בקסרי תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה, תקיעה-שברים-תקיעה, תקיעה-תרועה-תקיעה, משום דמסופק בתרועה דקרא אי תרועה ממש, מה שאנו קורין

תרועה, שהוא ילולי יליל, או שברים דגנוחי גנח, או שברים ותרועה שניהם צריך לתרועה, דדלמא גנוחי גנח וילולי יליל. וצריך לזהר בשברים שלא יהא מאריך על כל אחד בפני עצמו כשלוש יבבות של שלשה קולות כל שהוא, דאם כן — נעשה תקיעה ולא שברים. דהא שיעור תקיעה כתרועה, ושיעור תרועה כשלוש יבבות. ונראה שחייב אדם להאריך בתקיעה של תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה יותר משל תקיעה-שברים-תקיעה, ובשל תקיעה-שברים-תקיעה יותר משל תקיעה-תרועה-תקיעה. דהא שיעור תקיעה כתרועה, ותקיעה-שברים-תרועה-תקיעה אנו עושים משום ספיקא דגנוח ויליל, נמצא שצריך להאריך בתקיעות של תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה כשיעור שלשה שברים ושלוש יבבות, ובתקיעות של תקיעה-שברים-תקיעה כשיעור שלשה שברים, דהא עבדין תקיעה-שברים-תקיעה משום ספיקא

דגנוחי גנח, ובתקיעות של תקיעה-תרועה-תקיעה כשיעור תרועה שהוא ילולי יליל. ומיהו, אם מאריך בכל התקיעות כתקיעות תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה — אין לחוש, דיכול להאריך כמו שירצה, כדתנן: ומשך בניה כשתים — אין בידו אלא אחת. ומטעם זה נמי אין לחוש אם עשה ארבעה וחמשה שברים, שהשברים במקום תרועה, והוי לה תרועה אריכתא, כמו שאנו מאריכין ביבבות. ורבנו יצחק בר אשר והרב רבנו יצחק בן הרב רבי מאיר מפרשים דיבבא היא שלש כחות של כל שהוא, נמצאת תרועה תשע כחות, ושיעור תקיעה כך היא. ולפירושם אין לחוש אם מאריך קצת בשברים. וצריך למשוך לתקיעה של תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה לפירושם כשיעור שלשה שברים ותשע כחות. ומי שלא משך התקיעות כשיעור הזה, ומשך קצת בשברים — לא קיים מצוה לא כמר ולא כמר. ורבינו חננאל פירש כפירוש הקונטרס. ועכשיו נוהגין לתקוע בישיבה לאחר קריאת התורה שלשים קולות: שלשה תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה ושלשה תקיעה-שברים-תקיעה-תרועה-תקיעה. ובתפלה תוקעין אמלכיות תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה ואזכרונות תקיעה-שברים-תקיעה ואשופרות תרועה-תקיעה-תקיעה.

12. Bavli, Rosh ha-Shana 34a

אֲתִקִּין רַבִּי אֶבְהוּ בְּקַסְרֵי: תְּקִיעָה, שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים, תְּרוּעָה, תְּקִיעָה. — מַה נִּפְשָׁךְ? אֵי יְלוּלֵי יְלִיל — לְעֵבִיד תְּקִיעָה תְּרוּעָה וְתִקְיעָה. וְאֵי גְנוּחֵי גִנַּח — לְעֵבִיד תְּקִיעָה שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים וְתִקְיעָה! — מִסְּפָקָא לִיה אֵי גְנוּחֵי גִנַּח אֵי יְלוּלֵי יְלִיל. — מִתְקִיף לָהּ רַב עֲוִירָא: וְדִלְמָא יְלוּלֵי הָהוּ, וְקָא מִפְּסִיק שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים בֵּין תְּרוּעָה לְתִקְיעָה! — דְּהָדַר עֵבִיד תְּקִיעָה תְּרוּעָה וְתִקְיעָה. — מִתְקִיף לָהּ רַבִּינָא: וְדִלְמָא גְנוּחֵי הָהוּ, וְקָא מִפְּסָקָא תְּרוּעָה בֵּין שְׁבָרִים לְתִקְיעָה! — דְּהָדַר עֵבִיד תְּרוּעָה שְׁבָרִים תְּרוּעָה. — אֵלָא רַבִּי אֶבְהוּ מַאי אֲתִקִּין? אֵי גְנוּחֵי גִנַּח — הָא עֲבָדִיה, אֵי יְלוּלֵי יְלִיל — הָא עֲבָדִיה! — מִסְּפָקָא לִיה דִּלְמָא גִנַּח וְיְלִיל. — אֵי הָכִי, לִיעֲבַד נְמִי אִיפְכָא: תְּקִיעָה, תְּרוּעָה, שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים וְתִקְיעָה, דִּלְמָא יְלִיל וְגִנַּח! — סְתָמָא דְּמִילְתָא, כִּי מְתַרַע בְּאִינִישׁ מִילְתָא — בְּרִישָׁא גִנַּח וְהָדַר יְלִיל.

R. Abbahu prescribed in Caesarea that there should be a *teki'ah*, three *shebarim*, a *teru'ah* and a *teki'ah*. How can this be justified? If [the sound of *teru'ah*] is a kind of wailing, then there should be *teki'ah*, *teru'ah* and *teki'ah*, and if it is a kind of groaning, there should be *teki'ah*, three *shebarim*, and *teki'ah*?—He was in doubt whether it was a kind of wailing or a kind of groaning.⁴ R. 'Awira strongly demurred against this procedure, saying, Perhaps it is a kind of wailing, and the three *shebarim* make an interruption between the *teru'ah* and the [first] *teki'ah*?—We assume that he afterwards blows *teki'ah*, *teru'ah*, *teki'ah*. Rabina strongly demurred against this, saying, Perhaps it is a kind of sighing and the *teru'ah* makes an interruption between the *shebarim* and the [second] *teki'ah*?—We suppose that he afterwards blows *teki'ah*, *shebarim*, *teki'ah*. What then is the point of R. Abbahu's regulation?⁵ If it is a groaning sound, it has already been made,⁶ and if it is a wailing sound it has already been made?⁷—He was in doubt whether it does not include both groaning and wailing. If so, the reverse should also be carried out, namely, *teki'ah*, *teru'ah*, three *shebarim*, *teki'ah*, since perhaps it is wailing and groaning?—Ordinarily when a man has a pain, he first groans and then wails.

א משנה רב פסחים סמוך למנחה
לא יאכל אדם עד
אפילו עני שבִּישְׂרָאֵל לא יאכל עד שִׁיֵּסֵב. ולא יפחתו לו מארבע
כוסות של יין, ואפילו מן התמחוי.

א משנה י מזגו לו כוס ראשון, בית שמאי
אומרים: מברך על היום, ואחר כך מברך על היין,
ובית הלל אומרים: מברך על היין, ואחר כך מברך
על היום.

ג משנה הביאו לפניו מטביל בחזרת עד שמגיע
לפרפרת הפת. הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת
ושני תבשילין, אף על פי שאין חרוסת מצוה. רבי
אליעזר בן צדוק אומר: מצוה. ובמקדש היו מביאין
לפניו גופו של פסח.

10:1 A. On the eve of Passover from just before the afternoon's daily whole offering, a person should not eat, until it gets dark.
B. And even the poorest Israelite should not eat until he reclines at his table.
C. And they should provide him with no fewer than four cups of wine,
D. and even if [the funds] come from public charity.

10:2 I A. When they have mixed the first cup of wine—
B. the House of Shammai say, "He says a blessing over the day, and afterward he says a blessing over the wine."
C. And the House of Hillel say, "He says a blessing over the wine, and afterward he says a blessing over the day."

10:3 A. [When] they bring him [the food], he dips the lettuce [in vinegar]
B. before he comes to the breaking of the bread.
C. They brought him unleavened bread, lettuce, and *haroset* and two dishes—
D. even though *haroset* is not a religious obligation.
E. R. Eleazar b. R. Sadoq says, "It is a religious obligation."
F. And in the time of the Temple they would bring before him the carcass of the Passover offering.

גמרא אמר ריש לקיש זאת אומרת מסדר הדברים האמור במשנה כי מצות צריכות כוונה כלומר צריך אדם להתכוון בשעת עשיית המצוה שהוא עשה בכך מצוה ויוצא ידי חובתו ומכאן הראיה: כיון דלא בעידן חיובא דמרור דאכיל ליה [כיון, שאת החזרת בפעם הוא לא בזמן חיובו של המרור הוא שאוכל אותה] אלא רק על ידי ברכת 'בורא פרי האדמה' הוא דאכיל ליה [הוא שאוכל אותה] ודילמא לא איכוון למרור [ושמא לא התכוון לצאת ידי חובת מרור] הלכך בעי למחדר לאטבולי לשם מרור [וכן צריך לחזור ולהסבילו לשם מרור]. דאי סלקא דעתך [שאם עולה על דעתך לומר] כי מצוה לא בעיא [אינה צריכה] כוונה למה לך תרי טיבולי? והא טביל ליה חדא זימנא [ומה לך שני טיבולים הרי כבר טבל פעם אחת] ודוחים: דילמא [שמא] אתה סוכית זאת? דילמא [שמא] תאמר: לעולם מצות אין צריכות כוונה. ודקאמרת [ומה שאמרת] תרי טיבולי [שני טיבולים] למה לי? יש להשיב: כי היכי דליהוי היכרא לתינוקות [כדי שיהיה היכר לתינוקות] שבפסח נהגים במנהגים שונים ומורים כדי שישאלו התינוקות מה נשתנה וכו' תימא: אם כן לישמעיעין [אם תאמר: אם הטעם רק משום] הלכך אם כן שישמעיעו במשנה הלכה [וז] גם שני טיבולים למה לי? יש להשיב: חזרת גם לפני וגם אחרי אכילת מצה ויש לומר אילו אשמעינן [היה] משמע [ונן] שאר ירקות היה אמינא [הייתי אומר] היכא דאיכא [היה] שאר ירקות הוא דבעינן

גמרא אמר ריש לקיש זאת אומרת מסדר הדברים האמור במשנה כי מצות צריכות כוונה כלומר צריך אדם להתכוון בשעת עשיית המצוה שהוא עשה בכך מצוה ויוצא ידי חובתו ומכאן הראיה: כיון דלא בעידן חיובא דמרור דאכיל ליה [כיון, שאת החזרת בפעם הוא לא בזמן חיובו של המרור הוא שאוכל אותה] אלא רק על ידי ברכת 'בורא פרי האדמה' הוא דאכיל ליה [הוא שאוכל אותה] ודילמא לא איכוון למרור [ושמא לא התכוון לצאת ידי חובת מרור] הלכך בעי למחדר לאטבולי לשם מרור [וכן צריך לחזור ולהסבילו לשם מרור]. דאי סלקא דעתך [שאם עולה על דעתך לומר] כי מצוה לא בעיא [אינה צריכה] כוונה למה לך תרי טיבולי? והא טביל ליה חדא זימנא [ומה לך שני טיבולים הרי כבר טבל פעם אחת] ודוחים: דילמא [שמא] אתה סוכית זאת? דילמא [שמא] תאמר: לעולם מצות אין צריכות כוונה. ודקאמרת [ומה שאמרת] תרי טיבולי [שני טיבולים] למה לי? יש להשיב: כי היכי דליהוי היכרא לתינוקות [כדי שיהיה היכר לתינוקות] שבפסח נהגים במנהגים שונים ומורים כדי שישאלו התינוקות מה נשתנה וכו' תימא: אם כן לישמעיעין [אם תאמר: אם הטעם רק משום] הלכך אם כן שישמעיעו במשנה הלכה [וז] גם שני טיבולים למה לי? יש להשיב: חזרת גם לפני וגם אחרי אכילת מצה ויש לומר אילו אשמעינן [היה] משמע [ונן] שאר ירקות היה אמינא [הייתי אומר] היכא דאיכא [היה] שאר ירקות הוא דבעינן

גמרא אמר ריש לקיש: זאת אומרת ימצות צריכות כוונה. כיון דלא בעידן חיובא דמרור הוא דאכיל ליה - ב' בורא פרי האדמה - הוא דאכיל ליה. ודילמא לא איכוון למרור - הלכך בעי למחדר לאטבולי לשם מרור. דאי סלקא דעתך מצוה לא בעיא כוונה - למה לך תרי טיבולי? והא טביל ליה חדא זימנא! ממאי דילמא ילעולם מצות אין צריכות כוונה, ודקאמרת תרי טיבולי למה לי - כי היכי דליהוי היכרא לתינוקות. וכי תימא: אם כן לישמעיעין שאר ירקות - אי אשמעינן שאר ירקות היה אמינא: היכא דאיכא שאר ירקות הוא דבעינן תרי טיבולי. אבל חזרת לחודא - לא בעי תרי טיבולי. קמשמע לן: דאפילו חזרת בעינן תרי טיבולי כי היכי דליהוי ביה היכרא לתינוקות. ועוד תניא: אכלו דמאי - יצא, אכלו בלא מתכוין - יצא, אכלו לחצאין - יצא, ובלבד שלא ישארה בין אכילה לחבירתה ויתר מכדי אכילת פרס. תנאי היא, דתניא, רבי יוסי אומר: אף על פי שטיבל בחזרת

גמרא אמר ריש לקיש: זאת אומרת ימצות צריכות כוונה. כיון דלא בעידן חיובא דמרור הוא דאכיל ליה - ב' בורא פרי האדמה - הוא דאכיל ליה. ודילמא לא איכוון למרור - הלכך בעי למחדר לאטבולי לשם מרור. דאי סלקא דעתך מצוה לא בעיא כוונה - למה לך תרי טיבולי? והא טביל ליה חדא זימנא! ממאי דילמא ילעולם מצות אין צריכות כוונה, ודקאמרת תרי טיבולי למה לי - כי היכי דליהוי היכרא לתינוקות. וכי תימא: אם כן לישמעיעין שאר ירקות - אי אשמעינן שאר ירקות היה אמינא: היכא דאיכא שאר ירקות הוא דבעינן תרי טיבולי. אבל חזרת לחודא - לא בעי תרי טיבולי. קמשמע לן: דאפילו חזרת בעינן תרי טיבולי כי היכי דליהוי ביה היכרא לתינוקות. ועוד תניא: אכלו דמאי - יצא, אכלו בלא מתכוין - יצא, אכלו לחצאין - יצא, ובלבד שלא ישארה בין אכילה לחבירתה ויתר מכדי אכילת פרס. תנאי היא, דתניא, רבי יוסי אומר: אף על פי שטיבל בחזרת

רשב"ם

זאת אומרת מצות צריכות כוונה - משום הכי נעני תרי טיבולי, שחל לא נתכוון נראה לך לטעם מרור הואיל וצריך עליו 'בורא פרי האדמה' כשאר ירקות דעלמא. דילמא הא קמשמע לן דבעינן תרי טיבולי - משום תינוקות שישאלו, וענדין היכרא טענה. אכלו לחצאין - הני זית נפסע ראשונה והני זית נפסע שניה, ונמרור קא חייבי. תנאי היא - דהאי תנא לית ליה צריכות כוונה, ור' יוסי אית ליה צריכות כוונה.

זאת אומרת מצות צריכות כוונה - משום הכי נעני תרי טיבולי, שחל לא נתכוון נראה לך לטעם מרור הואיל וצריך עליו 'בורא פרי האדמה' כשאר ירקות דעלמא, שהרי אין עדין אכילת מנות מרור לנרך עליו מעל אכילת נמרור? עד לאחר המלה. דילמא הא קא משמע לן - דבעינן תרי טיבולי משום תינוקות שישאלו, וענדין היכרא טענה, ומיהו ממרור קמח יא ידיו הונתו, ומחדר ריש לקיש: אם כן דמשום היכרא דתינוקות לתוד נקט תרי טיבולי ולאו לאשמעינן מנות צריכות כוונה לאשמעינן שאר ירקות נטיול דאיכא נמי היכר לתינוקות, אבל ממרור לתודיה לא נענין תרי טיבולי דכולי האי לא ענדינן משום היכרא דתינוקות להקדים אכילת מרור קודם זמנו. ועוד תניא - נהדיה דמנות אין צריכות כוונה, ותיונתא דריש לקיש. אכלו דמאי יצא - דלי נענין תפקד לנכסיה והני עני והני ליה - השתא נמי הוי ליה אכלן חצאין - הני זית נפסע ראשון, והני זית נפסע שני, ונמרור מיידי. תנאי היא - דהאי תנא לית ליה מנות צריכות כוונה, ור' יוסי אית ליה אף על גב שטיבל בחזרת - טיבול קמח היכא דליכא שאר ירקות.

זאת אומרת מצות צריכות כוונה - משום הכי נעני תרי טיבולי, שחל לא נתכוון נראה לך לטעם מרור הואיל וצריך עליו 'בורא פרי האדמה' כשאר ירקות דעלמא, שהרי אין עדין אכילת מנות מרור לנרך עליו מעל אכילת נמרור? עד לאחר המלה. דילמא הא קא משמע לן - דבעינן תרי טיבולי משום תינוקות שישאלו, וענדין היכרא טענה, ומיהו ממרור קמח יא ידיו הונתו, ומחדר ריש לקיש: אם כן דמשום היכרא דתינוקות לתוד נקט תרי טיבולי ולאו לאשמעינן מנות צריכות כוונה לאשמעינן שאר ירקות נטיול דאיכא נמי היכר לתינוקות, אבל ממרור לתודיה לא נענין תרי טיבולי דכולי האי לא ענדינן משום היכרא דתינוקות להקדים אכילת מרור קודם זמנו. ועוד תניא - נהדיה דמנות אין צריכות כוונה, ותיונתא דריש לקיש. אכלו דמאי יצא - דלי נענין תפקד לנכסיה והני עני והני ליה - השתא נמי הוי ליה אכלן חצאין - הני זית נפסע ראשון, והני זית נפסע שני, ונמרור מיידי. תנאי היא - דהאי תנא לית ליה מנות צריכות כוונה, ור' יוסי אית ליה אף על גב שטיבל בחזרת - טיבול קמח היכא דליכא שאר ירקות.

תרי טיבולי [הוא שאנו צריכים בו שני טיבולים] לירקות האחרים וגם במיחד למרור. אבל אם היה לו חזרת לחודא [לבדה] לא בעי תרי טיבולי [אינו צריך שני טיבולים] ודיו בפעם אחת, לכן קמשמע לן דאפילו חזרת בעינן תרי טיבולי [משמע לנו שאפילו חזרת בלבד צריכים אנו בשני טיבולים] כי היכי דליהוי ביה היכרא לתינוקות [כדי שיהיה בה היכר לתינוקות]. ועוד תניא [שנויה ברייתא]: אכלן את הירקות הללו של הפסח דכאי [שלא ידוע אם עשירו] כנון שקנה את הירקות כעם הארץ - יצא, אכלן בלא מתכוין - יצא, אכלן לחצאין תהיה חצי זית והפסיק ואכל עוד חצי זית גם או - יצא, ובלבד שלא ישארה בין אכילה לחבירתה שאכל להצאין יותר מכדי הופן המספיק לאכילת פרס [הצי כבר להם] שאז טוב אף אכילת מצטרפות, ומכאן מוכח שאף בלא כוונה יוצא, וקשה לריש לקיש! ומשיבים: תנאי היא [מחלוקת תנאים היא] בענין זה, דתניא [ששנויה ברייתא] ר' יוסי אומר: אף על פי שטיבל לפני האוכל בחזרת

שעם מינה - מתקלח רב הונא דנמשלין אורז נפסח ולא הייס להימוח, לית דחש לה דר' יוחנן. אפילו דג וביצה שעליו - שהיו רגילין להטיח את הדג בניגים, ואחד זכר להניגת ארבעה עשר, גרמא ובישולא - התיכח נשר וזן מתרק, פסיסא היכא דאיכא שאר ירקי - מתוך ועיקרף אירקי 'בורא פרי האדמה', לחסור ליהנות זון העולם נלל נרכה, וכיון דיש לו שאר ירקות הכי שפיר טפי עינג 'בורא פרי האדמה' על הירקות תהלו, דהיינו נרכה הראויה להם ויפטור, את המרור הנל אחריו מנרכת 'בורא פרי האדמה', והנה כך ינרך על החזרת 'על אכילת מרור'.

17. Bavli, Pesachim 114b

מצוה להביא לפניו חזרת וחרוסת ושני תבשילין. ומקשים: ואכתי [ועדיין] גם לאחר הבאת מקור זה ממאי [שמא סבר] ר' יוסי סבור כן מפני שמצות צריכות כוונה? דילמא קסבר [שמא סבר] ר' יוסי מצות אין צריכות כוונה, והאי דבעינן תרי טיבולי כי היכי דתיהוי היכרא לתינוקות [ומה שאנו צריכים שני טיבולים כדי שיהיה היכר לתינוקות] טענה זו דוחים: אם כן הוא מאי מצוה [מה לשון מצוה] יש בדבר זה? שאמר כאן ר' יוסי, שהרי בהיכר לתינוקות עצמו אין משום מצוה, אלא ודאי המצוה היא מצות אכילת מרור עצמה וצריך לחזור ולאכול בפני שמצות צריכות כוונה.

מַצוֹה לְהַבִּיא לְפָנָיו חֲזֵרֶת וְחֲרוּסֶת וּשְׁנֵי תַבְשִׁילִין. וְאֶפְתִּי, מִמַּאי? דִּילְמָא קִסְבֵּר רַבִּי יוֹסִי מִצְוֹת אֵין צְרִיכוֹת כּוּוֹנָה, וְהָאִי דְּבַעֲיָנָן תְּרֵי טִיבּוּלֵי - כִּי הֵיכִי דְּתִיְהִי הֵיכְרָא לְתִינוּקוֹת - אִם כֵּן מַאי מִצְוָה?

GEMARA. [114b] Resh Lakish said: This¹¹ proves that precepts require intention, [for] since he does not eat it¹² at the stage when bitter herbs are compulsory, he eats it with [the blessing.] 'Who createst the fruit of the ground,' and perhaps he did not intend [to fulfil the obligation of] bitter herbs; therefore he must dip it again with the express purpose of [eating] bitter herbs. For if you should think [that] precepts do not require intention, why two dippings: surely he has [already] dipped it once?¹ But whence [does this follow]? Perhaps after all precepts do not require intention, and as to what you argue, why two dippings, [the answer is,] that there may be a distinction for [the sake of] the children.² And should you say, if so, we should be informed about other vegetables:³ If we were informed about other vegetables I would say: Only where other vegetables [are eaten first] do we require two dippings, but lettuce alone⁴ does not require two dippings:⁵ hence he informs us that even lettuce [alone]

requires two dippings, so that there may be a distinction [shown] therewith for the children. Moreover, it was taught: If he ate them [the bitter herbs] while demai,⁶ he has discharged [his duty]; if he ate them without intention, he has discharged [his duty]; if he ate them in half quantities,⁷ he has discharged [his duty], providing that he does not wait between one eating and the next more than is required for the eating of half [a loaf]?⁸ - It is [dependent on] Tannaim. For it was taught, R. Jose said: Though he has [already] dipped the lettuce [hazereth], it is a religious requirement to bring lettuce and haroseth and two dishes before him.⁹ Yet still, whence [does this follow]: perhaps R. Jose holds [that] precepts do not require intention, and the reason that we

require two dippings is that there may be a distinction [shown] for the children? - If so, what is the 'religious requirement'?

ב שְׁלַחוּ לִיהָ לְאִבוֹהָ דְשִׁמוּאֵל: וְכָפְאוּ וְאָכְלוּ
 מִצֶּה — יֵצֵא. כָּפְאוּ מֵאֵן? אֵילִימָא כָּפְאוּ שֵׁד —
 וְהִתְנִיא: עֵתִים חָלִים עֵתִים שׁוֹטָה, כְּשֶׁהוּא חָלִים
 — הָרִי הוּא כְּפָקַח לְכָל דְּבָרָיו, כְּשֶׁהוּא שׁוֹטָה —
 הָרִי הוּא כְּשׁוֹטָה לְכָל דְּבָרָיו! — אָמַר רַב אֲשִׁי:
 שְׁכַפְאוּהוּ פְרָסִיִּים. אָמַר רַבָּא, זֹאת אוֹמֶרֶת: הַתּוֹקֵעַ
 לְשִׁיר — יֵצֵא. פְּשִׁיטָא, הֵינְנוּ הֵן? — מֵהוּ דְתִימָא:
 הֵתָם "אֶכּוֹל מִצֶּה" אָמַר רַחֲמָנָא וְהָא אֶכֶּל /

They sent to inform the father of Samuel: If a man is compelled by force to eat unleavened bread [on Passover], he thereby performs his religious duty. Compelled by whom? Shall I say, by an evil spirit? But has it not been taught, 'If a man is sometimes in his sound senses and sometimes crazy, when he is in his senses he is regarded as a sane man in all particulars, and when he is crazy he is regarded as insane in all particulars'?⁴—R. Ashi said: [It means], if the Persians compelled him. Said Raba:⁵ This would imply that if one blew the *shofar* simply to make music, he has performed his religious duty. Is not this obvious?⁶ This is just what has been said!⁷—You might argue that in the previous case the All-Merciful has prescribed that unleavened bread should be eaten, and he has eaten⁸ [28b], whereas in this case it is written *a memorial of blowing the trumpet*⁹ and this man is merely amusing himself.¹⁰ Therefore we are told [that this argument does not apply].

Rashi zu bRH 29a

שכפאוהו פרסיים
 ואף על גב שלא נתכוון ללאח ידי חובה
 מלה לליל ראשון של פסח — ילא.
 התוקע לשיר — לשורר ולזמר, כך
 שמעתי מפי מורי הוקן. וניסודו של
 מורי רבי יצחק בן יהודה ראמי: התוקע
 לשיר — להנריח רוח רעה מעליו.
 פשיטא — דזאת אומרת כן. מהו
 דתימא התם אכול מצה קאמר
 רחמנא והא אכל — ונהנה באכילתו,
 הלכך לאו מחתסק הוא, שהרי אף לענין
 חיוב חטאת אמרינן (כריתות יט, ב):
 המחטק נחלטים ובעריות — חיב,
 שכן נהנה.

ב שְׁלַחוּ לִיהָ לְאִבוֹהָ דְשִׁמוּאֵל (שְׁלַחוּ
 לו, מארץ ישראל, לאביו של שמואל):
 כָּפְאוּ (הכריח אותו) וְאָכְלוּ מִצֶּה —
 יֵצֵא. ומכריח: כָּפְאוּ מֵאֵן (מֵי?) אֵילִימָא
 (אם תאמרו) שְׁכַפְאוּ שֵׁד כְּלוּמַר, שעשה
 זאת מתוך טירוף הדעת. והתניא נוהרי
 שנויה ברייתא: אדם שהוא עתים
 (פעמים) חָלִים (כריח) עתים שוטה
 (משוגע), כשהוא חָלִים — הרי הוא
 כְּפָקַח לְכָל דְּבָרָיו, הן לענין חובותיו והן
 לענין אחריותו. וכשהוא שוטה הרי
 הוא כְּשׁוֹטָה לְכָל דְּבָרָיו, ופטור מכל
 המצוות. ואם כן מי שכפאו שד איננו אז כגדר חייב במצוות כלל! אמר רב אשי:
 שכפאוהו פרסיים לאכול. אמר רבא: זאת אומרת: התוקע לשיר שלא נתכוון
 לשם מצוה — יצא ידי חובה, שהעיקר הוא בשמיעת התקיעה, ואין כוונת התוקע
 מעכבת. ושואלים: פשיטא נפשוט. מוכן היינו הך (הוא הוא). שכיון שאמרו שאדם
 האוכל בכפיה יוצא ידי אכילת מצוה אף שלא נתכוון לעשות זאת מעצמו, הוא הדין
 שיצא ידי חובה גם לתקיעה! ומשיבים: מהו דתימא (מהו שתאמרו) שיש חילוק
 בדברים: התם (שם) אכול מצה אמר רחמנא (אמרה התורה) והא (והרי) אכל ועשה
 את הדבר המעשי שנצטווה עליו.

Steinsaltz zu bRH 29a

קא משמע לן — דאף על גב דמחטק הוא — ילא, דמצוה אין לריכות
 כוונה. זמן המקרא — של קריאת שמע, והוא היה קורא בתורה פרשת שמע.
 קורא להגיה — אף קרייה אין כאן, אלא מגמגם. דקא מנבח נבוחי —
 ואינו תוקע כשיעור תקיעה המפורש במשנתנו נפרק אחרון (לג, ב). אלא
 מעתה — דשאין מחכוין למצוה
 כמחכוין דמי. הישן בשמיני בסוכה
 — שלא לשום מצוה. ילקה — שהרי
 מוסיף על מצוה, ועובר משום "כל

ובל הכא (כאן) בשופר "זכרון תרועה" (ויקרא כג, כד) כתיב (נאמרו). וזכרון צריך
 יהיה מתוך תודעה, והאי מתעסק בעלמא הוא וזה מחטק בלבד הוא) ואין כוונתו
 מצוה כלל. קא משמע לן (השמיע לנו) שאין הכוונה מעכבת אפילו במצוה זו.
 מסכמים: אלמא קסבר רבא (מכאן נובע שסבר רבא): מצות אין צריכות כוונה,
 ויוצא ידי חובה גם אם לא התכוון לצאת.
 ויתבייה (הקשו לו) ממה שנאמר במשנה:
 ויה קורא בתורה, והגיע זמן המקרא
 ול קריאת שמע. אם כוון לבו — יצא,

אָכְלוּ מִצֶּה — "זְכוֹרֵן תְּרוּעָה" כְּתִיב, וְהָאִי מְתַעֲסֵק
 בְּעֵלְמָא הוּא, קָא מְשַׁמַּע לָן. אֵלְמָא קְסָבֵר רַבָּא: * מִצְוֹת

אמר רבא זאת אומרת התוקע לשיר יצא — דמצות אינן צריכות כוונה. בפרק "ערבי פסחים" (פסחים קיד, ב) משמע דהוי פלוגתא גבי הביאו לפניו מטבל בחזרת, דקתני בגמרא אכלו דמאי — יצא, אכלו בשלא מתכוין — יצא, ובאידיך ברייתא תניא, רבי יוסי אומר: אף על פי שטבל בחזרת — מצוה להביא לפניו (מצה) חזרת וחרוסת. ודייק התם על כרחך לאו משום היכרא הוא, מדקתני מצוה, אלא משום דמצות צריכות כוונה, והשתא, מה שהוצרך רבא לדקדק מכאן ולא הביא מברייתא דהתם, דקתני בהדיא — דהוה אמינא היינו בירקות דרבנן, אבל מצות דאורייתא — בעי כוונה. ומה שמקשה עליו מברייתות דלקמן, ולא פריך מרבי יוסי דהתם — דהוה מצי לדחויי דלעולם מצוה משום היכרא.

20. Epstein, Arukh ha-Shulchan, Orach Chaiim 60

וְהָיָה רְבִינוּ דְבִי נִסְתַּח בְּכַסְפֵּי דְיָא שְׂאִין סַעֲזָה צְדִימָה
 הַבּ הַפְּסִקִים הָיָה שֶׁכָּתַב בְּסִפְיָהּ הָיָה לְבוֹנֵת הַסַּעֲזָה
 אֲלָא עֲנִין אֲחֵר וְהָיָה לְשֵׁם עַל לְבוֹת פֶּה שְׂאִימֵר וְלִבְנֵי
 פֶּסֶק שֶׁסֶע יִשְׂרָאֵל יִיָּא דְקָרְבָּה עַל מַלְחָה שִׁיבִים
 צְרִיךְ לְשׂוּם עַל לְבוֹת דְּאֵלִיָּא אִין הָיָה סַעֲזָה מִסַּעֲזָה שִׁיבִים
 כִּלְלָה הָיָה כְּתֻמְלָה בְּלֵא סַעֲזָה [מַעֲלָה סִי סִי סִי סִי] וְהָיָה
 אִם לֹא כִין צְרִיךְ לְחַזֵּר וּלְאִיבְרֵי כְּבוֹנָה כְּפִיָּשׁ כְּפִי
 סִי עֵישׁ אֲבָל הַשֶּׁאֵר אֲפִילָּא לֹא כִין כִין שְׂאִימֵר הַדְּיָבִיה
 כִּילָן יִצָּא וְהָיָה אִף כְּתֻמְלָה אִם לֹא כִין אִיז לְחַזֵּר אִף
 כְּתֻמְלָה רֵאשֵׁתָה כְּפִיָּשׁ לְסַטְן סִי קָרָא וְתֻמְלָה רַחֲמֵי נִינְטָה
 הִירָדָא צְרִיךְ סַעֲזָה כִיָּשׁ בְּקִשׁ [עַמְגִילָּא סִקִּידָה אֲכַנְגֵּס
 סִכִּיָּת דְּלִשְׁוִלוֹ לֹא כִין לְלֵאָה רַק כְּסַעֲזָה חֲלֵשָׁן יֵלֵא וְהֵאֲלִיבִים
 לְשִׁימְסֵם דְּמַדְלִירִימָה יֵלֵא יִדִּי קִשׁ כְּסַעֲזָה חֲלֵשָׁן וְהֵאֲלִיבִים
 כְּפִיָּשׁ סִי סִקִּידָה עֵישׁ וְתֻמְסֵם דְּרֵנְגֵן חֲלֵשׁ סַעֲזָה כְּפִיָּשׁ כְּפִיָּשׁ
 וְלֵאָן כִין דְּעַם הַלְּחֻמִּים כְּפִיָּשׁ כְּפִיָּשׁ לֵיָּא סַעֲזָה כִין
 וְלִדְעִמִּיטֵם סִי כְּפִיָּשׁ סִי סַטְן מִן הַמַּעֲרֵם עֵישׁ הַדְּיָבִי:]
 וְלֵי כִין הָיָה קִרְיָה סַעֲזָה צְדִימָה סַעֲזָה יֵשׁ לְיֹהֵד כִּילָן
 סַעֲזָה לְכִין לְשֵׁם סַעֲזָה וְאִיז לְכִין לְשֵׁם סַעֲזָה ז'
 אֲלָא סַחֵם לְשֵׁם סַעֲזָה וְכִין כְּבוֹנָה כְּפִיָּשׁ רִיָּשׁ סִיָּב
 דְּבִרְשָׁה שֶׁכָּתַב סַעֲזָה צְדִימָה סַעֲזָה שִׁדָּא כְּתֻמְלָה לְשֵׁם
 סַעֲזָה עֵישׁ הַבְּנֵה הָיָה כִילָן וְאִיז אֲפִירָה בְּפִיָּה

וְכַתּוּב בְּפִיָּשׁ דְּיָא שְׂאִין סַעֲזָה צְדִימָה
 כְּבוֹנָה יִיָּא הַצְּרִימָה כְּבוֹנָה לְיֵאָה בְּעִשְׂיָה אֲחֵרָה סַעֲזָה
 הֵן הַלְּכָה עַל וְכַסְפֵּי הֵן כְּרִב וְקָרָא אֵת שֶׁסֶע הָיָה
 כִין לְבוֹת כְּפִיָּשׁ רֵאשֵׁן הָיָה שֶׁסֶע יִשְׂרָאֵל לֹא יִצָּא יִדִּי
 הַכְּתוּבִי וְהַשֶּׁאֵר אִם לֹא כִין לְבוֹת אֲפִילָּא הָיָה קָרָא כְּתֻמְלָה
 אִם סַעֲזָה הַפְּרִשְׁתָּה הָאֵלֹה בְּעִנְיָה קִיָּשׁ יִצָּא וְהָיָה כִין
 הֵן כְּפִיָּשׁ רֵאשֵׁן עַל בִּיאֵר רִבְרִי שֶׁסֶע כְּתֻמְלָה כִין
 הַפְּסִקִים אִם כִין סִי הַעֲשֵׂה סַעֲזָה צְרִיךְ לְכִין יִצָּא יֵשׁ
 כְּבוֹנָה בְּעִשְׂיָה ז' אִם אִיז רִבְרִי יֵאָה יֵשׁ הַסַּעֲזָה
 אִיא אִף אִם לֹא כִין יִצָּא יֵשׁ סַעֲזָה וְהַבָּאָר הֵן כְּפִיָּשׁ
 חֲרִפִּים יֵשׁ כְּתֻמְלָה שְׂאִימֵר דְּאֲפִילָּא לְסַטְן הַסִּיל
 סַעֲזָה אִיז כְּבוֹנָה הָיָה כְּסַעֲזָה כְּעִשְׂיָה דְּעִשְׂיָה הֵן כְּבוֹנָה
 הַסַּעֲזָה אֲבָל סַעֲזָה הַחֲלוּיָה כְּדִימָה הָיָה צְרִיךְ סַעֲזָה
 דְּבִלָּא כְּבוֹנָה הָיָה כְּאִישׁ עֵישָׁה כְּלִים [מִרִּיָּה סִיָּק דְּכִרְסָה]:

21. Mishna, Betsa 3,1

סַרְקַת שְׁלִישׁ

אִין צְרִיךְ דְּגִים מִן הַבִּיבְרִין בְּיוֹם טוֹב, וְאִין נִתְּנִין לְפִנְיָהֶם
 מְזוּנֹת; אֲבָל צְרִיךְ חֵיהָ וְעוֹף מִן הַבִּיבְרִין, וְנִתְּנִין לְפִנְיָהֶם
 מְזוּנֹת. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: לֹא כָּל הַבִּיבְרִין שְׁרִין.
 זֶה הַכֹּלֵל: כָּל הַמְּחֹסֵר צִידָה אֲסוּר, וְשְׂאִינוֹ מְחֹסֵר צִידָה
 מְחֹר.

22. Tosefta, Betsa 3,1

1. ביבירין של חיה ושל עופות ושל דגים אין צדין מהן ביום טוב, ואין
 נותנין לפניהן מזונות, אבל צדין מהן מערב יום טוב, ונותנין לפניהן מזונות,
 רבן שמעון בן גמליאל או' לא כל הביבירים שרין. זה הכלל, מחוסר צידה

- 3:1 A. Vivaria for wild beasts, fowl, and fish — they do not catch [fish or game] from them on the festival day [vs. M. Bes. 3:1A-D].
 B. And they do not cast food for them.
 C. But they catch [fish or game] from them on the eve of the festival day.
 D. And they do cast food for them.
 E. *Rabban Simeon b. Gamaliel says, "Not all vivaria are equivalent"* [M. Bes. 3:1E].
 F. *This is the operative principle: Whatever lacks some phase of the process of hunting is prohibited [to be caught], but whatever does not lack some phase of the process of hunting is permitted [to be caught]* [M. Bes. 3:1F].
 G. They slaughter [animals kept in] enclosures, but not those kept in hunting-nets or gins [which may have been caught on the festival day itself] [cf. M. Bes. 3:2A-C].
 H. R. Simeon b. Eleazar says, "In any case in which they have spread out [the net] on the eve of the festival and come along on the eve of the festival and found [an animal] entrapped, it is permitted [to slaughter that animal],"

גמרא הצד צפור — מן החוף. עד שהכניסו למגדל עץ

שקורין*מישטי"ר. או האד נזי מן החוף עד שהכניסו לבית בשנת. חייב — דכיון דהכניס צפור למגדל ועל לפניו — וכן נזי לבית ועל בפניו, אבל צפור שהכניס לבית ועל בפניו — פטור, שיוצא לו דרך חלונות, ואין כאן זידה. או נזי שהכניסו מן החוף לביכר ועל לפניו — אין זו זידה. והכמים אומרים צפור למגדל — היא זידה, כאשר אמרת. אבל נזי — אין לרין עד שיכניסו לבית, דאף לגינה ולאחר ולביכר הוי זידה. ומתניתין דקמי לדין מן הביכרין ביום טוב — רבנן היא, דאמרי משכנס לביכר הוא עוד ועומד, וברימא ר' יהודה. אלא עופות קשיא — דהא כולהו מודו דאין זידתן אפילו לבית. מקורה — שיש לו גג. הבא — דקמי גבי שנת צפור למגדל ולא לבית. בצפור דרור — שדרה נבית כבשדרה. שידעם להשטט בזויות הבית לכל זי. ולכן נקראת דרור — על שם דירה. שדרה בכל מקום. השתא דאתית להבי — דעופות אעופות לא קשו אהדי, ולא דחיקא לזוקמי מתמיחא בפלוגתא דתנאי — סיה אחיה נמי לא תוקמא כתנאי, אלא מרוביהו כרבנן. ומתניתין נביכר קטן, וכן הוה דשנת. וברימא דקמי אין לדין — נביכר גדול, ויש לה להשטט. ורבן שמעון בן גמליאל אף נביכר קטן פליגי, אש לרין לומר הכא מזודה. אי נמי: לאו לאפלוגי אחת, אלא לפרושי כדלקמן. בחד שחיא — נפעס אחת שהיא שומה עליו לתפש, אין לו להשטט ממנו. עוקצי עוקצי — זויות. דנפלי טולא דכתלי אהדי — מרוב קטנו וקלרו. הלכה מכלל דפליגי — רבנן עליה, למימר: כל הביכרין שוין? נחמיה. והא לוקימנא נביכר קטן משום דלוד ועומד. מאי נפקא לך מינה — אי אמיתא הלכה, כל שך דאי לא פליגי הלכא היא! אמר ליה גמרא גמור זמורתא תהא — משל שועים הוא, כמו: זנן וזין תגרא אקרי (נכא מליעא מ, ג), כך גמרא גמור, אומר לתלמיד שועה: למוד הן אמת הן שועים, ויהא לך לומר ושי.

א גמרא ורמינהו [ואנו משליכים. מראים סחירה] ממה שנאמר בתוספתא; ביכרין של חיה ושל עופות אין צדין

שנאמר בחיה במשנה אחיה [על חיה]. קשיא [קשה] עופות אעופות! ומשיבים: בשלמא [נניח] חיה אחיה לא קשיא [אינו קשה]; הא נוח כדברי ר' יהודה, הא [וח כדברי רבנן נחמיס]. דתנן [נשנינו במשנה]: ר' יהודה אומר: הצד צפור למגדל [לארון] וצבי לבית — חייב. ונדייק: לבית הוא דמחייב [הוא שמתחייב]. אבל לביכרין אם צד חיה ומכניסה לביכר — לא. והכמים אומרים: צפור — למגדל, וצבי — לגנה ולחצר ולביכרין. חייב עליהן. ואם כן, לשיטת חכמים בעל חיים המצוי בביכר נחשב כציוד, ואילו לר' יהודה אינו כן. ולפיכך נחלקו גם לענין הוצאתם משם ביום החג. אלא, עופות אעופות קשיא [עופות על עופות קשה]! וכי תימא הא נמי לא קשיא [והו גס כן אינו קשה]; הא [הוא] שהתירו הוא בביכר מקורה, הא [הוא] בביכר שאינו מקורה. אולם דבר זה אי אפשר לומר, והא [והרין] בית, דכביכר מקורה דמי [נחשב] ובין לר' יהודה ובין לרבנן צפור למגדל — אין נכח נחשב כדבר נצוד אולם לבית לא, שהיא משתמטת ממקום למקום! אמר רבה בר רב הונא: הכא [כאן] שאמרו שהכנסת צפור לבית אינה נחשבת כציד. בצפור דרור עסקינן [עוסקים אנו] שאינה מקבלת מרות כשהיא בבית, ומשתמטת גם בו ממקום למקום. דתנא דבי ר' ישמעאל [וששה החכם מביית מדרשו של ר' ישמעאל]: למה נקרא שמה של זו צפור דרור — משום שדרה בבית כבשדרה, ולכן אינה נבהלת כשמתניסים אותה לבית. ומעירים: השתא דאתית להכי [עכשיו שהגעת לכך] שאין הכרח לומר שיש מחלוקת תנאים בדבר. אלא שמדובר כאן במקרים שונים, יכול אהא לתרץ גם באופן אחר: חיה אחיה נמי לא קשיא [גם כן אינו קשה]. ותתיר: הא [הוא] שמוחר לצוד — בביכר קטן, הא [הוא] שאסור — בביכר גדול. ושואלים: היכי דמי ביכר קטן היכי דמי ביכר גדול [מה נחשב לביכר קטן ומה נחשב לביכר גדול]? אמר רב אשי כל היכא דרהיט אבתרה ומטי לה בחד שחיא [וכל מקום שהוא רודף אחריה ומשיג אותה בכפיפה אחת] — הרי זה ביכר קטן, ואידך [והאחר] שאינו כך — ביכר גדול. אי נמי [ואו גם כן] כל היכא דאיכא עוקצי עוקצי [כל מקום שיש בו פיונות פיונות] הרי זה ביכר גדול, ואידך [והאחר] היכא דאיכא דנפלי טולא דכתלי אהדי [כל היכא דנפלי טולא דכתלי אהדי] ששטחו [כל מקום שנופל על הכתלים זה על זה] הרי זה ביכר קטן, ואידך [והאחר] ששטחו גדול יותר — נקרא ביכר גדול.

א גמרא ורמינהו: *ביכרין של חיה ושל

עופות — אין צדין מהם ביום טוב, ואין נוהגין לפניהם מזונות. קשיא חיה אחיה, קשיא עופות אעופות! — בשלמא חיה אחיה לא קשיא; הא — רבי יהודה, הא — רבנן. דתנן רבי יהודה אומר: הצד צפור למגדל וצבי לבית — חייב. חייב עליהן. ואם כן, לשיטת חכמים בעל חיים המצוי בביכר נחשב כציוד, ואילו לר' יהודה אינו כן. ולפיכך נחלקו גם לענין הוצאתם משם ביום החג. אלא, עופות אעופות קשיא [עופות על עופות קשה]! וכי תימא הא נמי לא קשיא [והו גס כן אינו קשה]; הא [הוא] שהתירו הוא בביכר מקורה, הא [הוא] בביכר שאינו מקורה. אולם דבר זה אי אפשר לומר, והא [והרין] בית, דכביכר מקורה דמי [נחשב] ובין לר' יהודה ובין לרבנן צפור למגדל — אין נכח נחשב כדבר נצוד אולם לבית לא, שהיא משתמטת ממקום למקום! אמר רבה בר רב הונא: הכא [כאן] שאמרו שהכנסת צפור לבית אינה נחשבת כציד. בצפור דרור עסקינן [עוסקים אנו] שאינה מקבלת מרות כשהיא בבית, ומשתמטת גם בו ממקום למקום. דתנא דבי ר' ישמעאל [וששה החכם מביית מדרשו של ר' ישמעאל]: למה נקרא שמה של זו צפור דרור — משום שדרה בבית כבשדרה, ולכן אינה נבהלת כשמתניסים אותה לבית. ומעירים: השתא דאתית להכי [עכשיו שהגעת לכך] שאין הכרח לומר שיש מחלוקת תנאים בדבר. אלא שמדובר כאן במקרים שונים, יכול אהא לתרץ גם באופן אחר: חיה אחיה נמי לא קשיא [גם כן אינו קשה]. ותתיר: הא [הוא] שמוחר לצוד — בביכר קטן, הא [הוא] שאסור — בביכר גדול. ושואלים: היכי דמי ביכר קטן היכי דמי ביכר גדול [מה נחשב לביכר קטן ומה נחשב לביכר גדול]? אמר רב אשי כל היכא דרהיט אבתרה ומטי לה בחד שחיא [וכל מקום שהוא רודף אחריה ומשיג אותה בכפיפה אחת] — הרי זה ביכר קטן, ואידך [והאחר] שאינו כך — ביכר גדול. אי נמי [ואו גם כן] כל היכא דאיכא עוקצי עוקצי [כל מקום שיש בו פיונות פיונות] הרי זה ביכר גדול, ואידך [והאחר] היכא דאיכא דנפלי טולא דכתלי אהדי [כל היכא דנפלי טולא דכתלי אהדי] ששטחו [כל מקום שנופל על הכתלים זה על זה] הרי זה ביכר קטן, ואידך [והאחר] ששטחו גדול יותר — נקרא ביכר גדול.

ב רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל הביכרים שוין. אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. אמר רב יוסף: כיון שקובע אתה הלכה — מכלל דפליגי [מכלל שחלוקים הם] ורבן שמעון בן גמליאל לא לפרש את דברי קודמו בא, אלא לחלוק על דברי התנא הקודם? אמר לו רב יוסף: ומאי נפקא לך מינה [ומה יוצא לך מהה]. שכיון שפסקנו הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, מה איכפת לך אם היתה מחלוקת בדבר? אמר לו כפי הפתגם העממי שאומרים על מי שלומד ואינו מבין: גמרא גמור זמורתא תהא [למוד תלמוד ונתן תהיהו] הרי עיקרו של הלימוד הוא להבין את טעמי הדברים. ואינו יוצא ידי חובה בחזרה בלבד. ולפיכך עלינו להבין את עקרונות דברי התנאים, אף שלהלכה אין הבלד בדבר.

תוספות

כל היכא דנפלי טולא מן הכתלים — ושיעור [גובה] היה להם בכתלים של ביכרין.
כל שאומר הבא מצודה ונצודו כו' — ואם תאמר: והרי אמרין לעיל שיעור אחר: ופירש הקונטרס: דאידי ואידי חד שיעורא הוא. ודוחק הוא, דאם כן אמאי מפרש אותו פעם אחרת! והלא פירש לעיל היכי דמי ביכר גדול וכו'; לכך נראה לי: דלעיל מיירי בבהמה וחיה, והכא מיירי בעופות. ואף על גב דלעיל קאמר הא בביכר מקורה — מכל מקום לא פירש שיעור הביכר בכמה לא הוי מחוסר צידה, והשתא ניחא דפריך עלה מאוויין ותרגולין.

רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל הביכרים שוין. אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. אמר רב יוסף: כיון שקובע אתה הלכה — מכלל דפליגי [מכלל שחלוקים הם] ורבן שמעון בן גמליאל לא לפרש את דברי קודמו בא, אלא לחלוק על דברי התנא הקודם? אמר לו רב יוסף: ומאי נפקא לך מינה [ומה יוצא לך מהה]. שכיון שפסקנו הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, מה איכפת לך אם היתה מחלוקת בדבר? אמר לו כפי הפתגם העממי שאומרים על מי שלומד ואינו מבין: גמרא גמור זמורתא תהא [למוד תלמוד ונתן תהיהו] הרי עיקרו של הלימוד הוא להבין את טעמי הדברים. ואינו יוצא ידי חובה בחזרה בלבד. ולפיכך עלינו להבין את עקרונות דברי התנאים, אף שלהלכה אין הבלד בדבר.

MISHNAH. ONE MAY NOT CATCH FISH FROM A FISH-POND ON A FESTIVAL¹ NOR GIVE THEM FOOD,² BUT ONE MAY CATCH VENISON OR GAME FROM ANIMAL ENCLOSURES AND ONE MAY PUT FOOD BEFORE THEM. RABBAN SIMEON B. GAMALIEL SAYS: NOT ALL ENCLOSURES ARE ALIKE. THIS IS THE GENERAL RULE: [24d] WHENEVER CHASING IS STILL NECESSARY³ IT IS FORBIDDEN⁴ BUT WHERE CHASING IS NOT STILL NECESSARY IT IS PERMITTED.

GEMARA. Now the scholars pointed out a contradiction: One may not catch [anima's] from enclosures of venison and game on a Festival, nor may one put food before them. Thus the rulings on venison are contradictory and those on game are contradictory. As for the rulings on venison, it is well and there is no difficulty, one agreeing with R. Judah, the other with the Sages. For we have learnt: R. Judah says: If [on a Sabbath] one hunts a bird into a tower-trap or a gazelle into a house he is culpable⁵—(only [if he drives it] into a house is he culpable but not into an enclosure).⁶ But the Sages say: [If he drives] a bird into a tower-trap or a gazelle [even] into a garden, a court or an enclosure [he is culpable].⁷ But the rulings on game are contradictory! And if you say, this also presents no difficulty, for the one treats of a roofed

enclosure and the other of an unroofed enclosure,—surely a house is like a roofed enclosure and [yet] according to both R. Judah and the Sages [he is liable] only [if he drove] a bird into a tower-trap but not into a house!—Said Rabbah b. Huna: We treat here¹ of a wild bird which does not submit to taming.² For the School of R. Ishmael taught: Why is it called *free-bird*, because it dwells in the house as in the fields.³ Now that you have come to this [explanation],⁴ there is no contradiction in the rulings on venison, [for] the one refers to a small enclosure; the other, to a large enclosure.⁵ What is 'a small enclosure' [and] what is 'a large enclosure'?—Said R. Ashi: Whenever one runs after it [the animal] and catches it with one lunge,⁶ it is a small enclosure, otherwise it is a large enclosure. Alternatively: If there are many corners [whither it can escape] it is a large enclosure, otherwise it is a small enclosure. Alternatively: whenever the shadow of one wall falls upon the other,⁷ it is a small enclosure, otherwise it is a large enclosure.

RABBAN SIMEON B. GAMALIEL SAYS: NOT ALL ENCLOSURES ARE ALIKE etc. R. Joseph said in the name of Rab Judah in the name of Samuel: The *halachah* is as Rabban Simeon b. Gamaliel. Abaye said to him: 'The *halachah* is [etc.]' from which it would follow that they [the Sages] dispute it!⁸—He said to him: What practical difference does it make to you?⁹—He replied to him: Is a lesson to be recited as a sing-song?¹⁰

(1) Because this could have been done before the Festival. (2) Because they can look after themselves. (3) Lit., 'whenever the hunting is wanting', i.e., if the enclosure is large and great effort in pursuing the game is requisite.

(4) Because it is regarded as hunting. (5) For having transgressed the Sabbath because these are now quite caught. Hunting is forbidden on the Sabbath, but liability is not incurred unless the act of hunting is complete and the animal actually caught. (6) For there is still effort required to catch the animal.

(7) V. Shab. 106a. Thus all agree that the chasing of a bird into a house does not involve liability, the bird not being regarded as caught.

שנינו שם: זה הכלל כל המחוסר צידה וכו'. ושואלים: היכי דמי (כיצד הוא בדיוק) מחוסר צידה? אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: כל שאומר הבא מצודה (מלכודת) ונצודנו, שאי אפשר לתפוס אותו מיד בלי מלכודת. אמר לו אביי: והא אווזין ותרנגולין שכחצו, שאומרים הבא מצודה ונצודנו שהרי הם משוטטים ומשתמטים. ממקום למקום, ותניא (נהרי שנויה ברייתא): הצד אווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות (יוני בית) — פטור, לפי שהם נחשבים כניצודים! אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל: יש להבחין בין הרבירים: הללו אווזין ותרנגולין באין לכלובן לערב והם חיים בקביעות שם ולכן נחשבים כניצודים, והללו שכביכר אין באין לכלובן בערב, ולכן בורחים ומשתמטים מן האדם. ומקשים: והרי יוני שובך ויוני עלייה, שבאין לכלובן לערב, ותניא ויבכל זאת שנויה: הצד יוני שובך ויוני עלייה או צפרים שקננו בטפוחין בבירות (בכרים, כעין שובכים שכחון הבנינים) הרי הוא חייב על צידתן, למרות שבאין לכלובן לערב! אלא אמר רבה בר רב הונא אמר שמואל: כך יש לחלק: הללו באין לכלובן לערב ומזונותן עליך, ולכן רגילים הם בבעליהם, והללו יוני שובך — באין לכלובן לערב, אבל אין מזונותן עליך. רב מרי אמר הברל אחר: הני עבידי לרבוויי (אלה עשויים לברוח) מפני בני אדם והני לא עבידי לרבוויי (ואלה יוני הרדיסאות ותרנגולין אינם עשויים לברוח). ותוהים: כולהו נמי עבידי לרבוויי (כולם גם כן עשויים לברוח) שהרי גם תרנגולים בורחים כשרודפים אחריהם! ומשיבים: לכלובן קאמרינן דעבידי לרבוויי (ולכובם אמרו שעשויים לברוח) כלומר, גם כשמגיעים לכלובם אף שם אינם עומדים במנוחה, ובורחים החוצה, ואינם כניצודים ועומדים.

הבא מצודה — כלומר: שצריך לנקש מחנולות לחפשו, והיינו שיעורא דניכר גדול דלעיל, ואיך ניכר קטן, ורב אשי שעיניהו לעיל כמדא שיעורא, ורב יוסף כהא שיעורא. הרדיסאות — על שם מקומם. יש אומרים: על שם הורדום, והן הגדלים כנחמס. לכלובן — כל שמקננין בו, כמו "ככלוב מלא עוף" (ירמיה ה). אווזין ותרנגולין באין לערב לכלוב, ונחם לחפשו שם, הלכך הרי הן כניצודין ועומדים, ומותר לזון אפילו חוץ לכלובן, יוני שובך ויוני עלייה — יוני הכר הן, ושטין ואוכלין נחון. בטפוחין בבירות — גרם. כמין פכין נוחין נחמות הבריות והמנדלים, לקטן שם עופות הכר. ומזונותן עליך — הלכך כנהמה הן, ומשיבי מוזמן. הני עבידי לרבוויי — יוני שובך עשויין להשמט ולנרות מפני בני אדם. לכלובן קאמרינן דעבידי לרבוויי — פורחין עד קינן, וצריך לעלות אחריהן, וגם שם נשמטין ממנו ויורדין.

משנה מותרין הן — נגמרא פריך: מעשה לקמור. אלא שאין רצוני לקבל הימנו — שאני שגאלו. **גמרא** מעשה לסתור — נחמיה: וי חך המדגיס למר דבר ומצאן מעשה אחרי להמחש דער האשקן? ספק מוכן — כלומר: וזו שאמרנו לא יטול מן מספק — דהיינו ספק מוכן וספק מוקף ואסור — לאו דברי הכל היא, אלא פלוגתא דרבנן גמליאל ורבי יהושע היא. לקמן נשמעתי מייחין לה כנרייהא. דמתני לה — להא דשמואל דאסר ספק מוכן. אהא — מאן דמתני אמתניתין אמר: אין הלכה כרבן גמליאל, דלא שייך למימר הלכה כרבי יהושע — משום דלא מני ליה לדברי יהושע נחמתיחין.

תוספות

ותניא הצד אווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות — ואם תאמר: והא קיימא לן כל פטורי דשבת — פטור אבל אסור מדרבנן, ומתניתין נמי מודה דפטור אבל אסור מדרבנן! ויש לומר: לפי מה שפירשתי במתניתין ניחא, דזריען מזונות גזירה שמא יבוא לצוד מהן. דאם כן על כרחך צריך לומר דאסור מן התורה. דאם אינו אסור אלא מדרבנן — לא הוה גזרינן ליתן מזונות משום שמא יצודם, דהוי גזירה לגזירה. אי נמי: סמיך אההיא דתנן פרק "האורג" במסכת שבת (קו, ב), דאמר התם רבן גמליאל: מחוסר צידה, (ואם

כן) הצד לתוכו — פטור, דהא מחוסר צידה (ואם כן) הצד מתוכו חייב. והכי פריך: הואיל ואוקמת מחוסר צידה, דרועה לומר כל שאומר הבא מצודה ונצודנו — אם כן היכי קאמרת הכא הצד אווזין ותרנגולין פטור! הא שפיר חשיב מחוסר צידה, כיון שצריך לומר הבא מצודה ונצודנו, ובמחוסר צידה הצד מתוכו חייב, והכא הוי הצד מתוכו.

THIS IS THE GENERAL RULE: WHENEVER CHASING IS STILL NECESSARY, etc.: What is meant by CHASING IS STILL NECESSARY? Said R. Joseph in the name of Samuel: Whensoever one has to say, 'Bring a trap so that we may catch it'.¹ Said Abaye to him: But what of geese and hens where one [also] says, 'Bring a net so that we may catch it', and yet it was taught: He who catches geese, hens or Herodian doves¹ he is free!—Said Rabbah son of R. Huna in the name of Samuel: These come at night into their coops [for roosting],² but those do not come at night into their coops. But what of doves of a dovecote and doves of a loft which [likewise] come at night into their coops, and yet it was taught: He who catches doves of a dovecote or doves of a loft or birds nesting in nests³ or in a residence⁴ is liable?—Rather, said Rabbah son of R. Huna in the name of Samuel: These come at night into their coops and their feeding is your obligation,⁵ but those come at night into their coops but you are not obliged to feed them. R. Mari says: These are in the habit of fleeing, but those make no attempt to flee. But surely all of them make an attempt to flee!— I mean they are wont to flee to their nests.⁶

[I.A] [With reference to M. Shab. 13:5: R. Judah says, "He who hunts a bird into a tower-trap, or a deer into a house, is liable." And sages say, "(He who drives) a bird into a tower-trap, or a deer into a house, [Y: garden] into a courtyard, or into a vivarium." Rabban Simeon b. Gamaliel says, "Not all vivaria are the same. This is the governing principle: (If) it yet lacks further work of hunting, he (who pens it in on the Sabbath) is exempt. (If) it does not lack further work of hunting, he is liable."] Said R. Hinena, "The Mishnah [before us] does not accord with the view of R. Judah. For we have learned there: Rabbi Judah says, "He who hunts a bird into a tower-trap or a deer into a house is liable."

[B] "Lo, if one should hunt it in a garden or a vivarium, he is exempt. [Yet, as we see, M. Bes. 3:1 says that one may catch a wild beast or fowl from a vivarium. Accordingly, Judah cannot concur.]"

[II.A] The opinions assigned to R. Judah are inconsistent. For we have learned there: *They do not catch fish in a vivarium on a festival day. And they do not cast food for them. [But they do catch a wild beast or fowl from a vivarium].* Lo, as to a garden or a vivarium, one is exempt. [T. Y. T. 3:1 represents the view of R. Judah, according to PM. The implication is that R. Judah maintains that hunting in a garden on a festival is permitted. If so, that act does not lack some phase of the hunting process. Yet at I.B it is assumed that R. Judah maintains that hunting in a garden on the Sabbath is also permitted, which implies, as stipulated in M. Shab. 23:5, that it does lack some phase of the hunting process. See PM to Y. Shab. 13:5.]

[B] The opinions assigned to rabbis are inconsistent. For we have learned there [Y: garden]: *He who drives a bird into a tower-trap or a deer into a house, into a courtyard, or into a vivarium [is liable] [M. Shab. 13:5D].*

גמ' *אמר רבי חנינא מתני' דלא כרבי יודה
 *דתנינן תמן רבי יודה אומר הצד צפור
 למגדל וצבי לבית חייב הא לגינה ולביברין פטור
 מהלפה שיטתיה דרבי יודה דתנינן אין צדין
 דנים מן הביברים ואין נותנין לפנייהן מוזנות הא
 לגינה ולביברין פטור מהלפה שיטתון דרבנן דתנינן
 תמן * וחכ"א צפור למגדל וצבי לגינה ולחצר
 ולביברים ותנינן אבל צדין חיה ועוף מן הביברין
 ונותנין לפנייהן מוזנות הא לגינה ולחצר לא כאן
 בחצר מקורה כאן בחצר שאינה מקורה והא תנינן
 גינה אית לך מיטר גינה מקורה אלא כאן בגדולה
 כאן בקטנה

מ' דתנינן תמן: בשבת פ' האורג: הא לגינה ולביברין פטור.
 וכיון דלביבר לא חשיב ליה ח"כ הלך מן הביבר ליה
 ומש הוא ואסור צ"ט מתני' דלא כר"י: מחלפא שיטתיה דר"י
 גד הא לגיני' ולחצר ולביברין לא לגי' ליה: מחלפן שיטתון
 דרבנן. כלומר מתני' כרבנן נמי
 לא חתיא. ה"ג הא מגינה ומחלר
 לא. וה"פ ממחני' דהתם שמעי'
 דלרבנן הלך חיה ועוף בגינה
 ובחלר חייב ח"כ קשיא למה אינו
 מחיר הבא ללוד גם מגינה ומחלר
 חיה ועוף ציוס טוב. שהרי כבר
 נילודין ועומדין הן ומשני כאן
 בשבת איירי בחלר מקורה הילכך
 הוי ליה והכא איירי בשבת חלר
 שאינו מקורה לכך לא קאמר
 אלא ביברין ולא חלר. ופריך
 והא תנינן גינה בדברי חכמים
 בשבת וגינה ודאי אינו מקורה:
 איח לך מיטר גינה מקורה.
 בחמיה שהרי לריך הוא לגשמים:
 אלא כאן. במתניתין איירי בחלר
 גדולה וכאן בשבת איירי בקטנה:

- [C] There we have learned, by contrast, *But they do catch a wild beast or fowl from a vivarium, and they do cast food for them [M. Bes. 3:1C-D].* Lo, with regard to a garden or a courtyard, that is not permitted.
- [D] There [M. Shab. 13:5, we deal with] an enclosed courtyard, and here [M. Bes. 3:1 as understood above] we deal with a courtyard that is not enclosed.
- [E] And lo, we have learned that we deal with a garden as well. Can you possibly say that a garden is enclosed?
- [F] But here [M. Bes. 3:1 as understood at above] we deal with a large area [where further hunting must take place], and there [M. Shab. 13:5] we deal with a small area [where the creature is readily accessible without a further act of hunting].

א תָּנוּ רַבָּנַן: הָיוּ לְפָנָיו מִיָּנִי אוֹכְלִין - בּוֹרֵר וְאוֹכֵל, בּוֹרֵר וּמְנִיחַ. וְלֹא יִבְרֹר, וְאִם בִּירֵר - תֵּיב חֲטָאֵת. מֵאֵי קָאָמַר? אָמַר עוֹלָא: הָכִי קָאָמַר: בּוֹרֵר וְאוֹכֵל - לְבוּ בַּיּוֹם, וּבּוֹרֵר וּמְנִיחַ - לְבוּ בַּיּוֹם; וְלִמְחָר לֹא יִבְרֹר, וְאִם בִּירֵר - תֵּיב חֲטָאֵת. מִתְּקִיף לָהּ רַב הַסְּדָא: וְכִי מוֹתֵר לְבַשֵּׁל לְבוּ בַּיּוֹם? אָלָא אָמַר רַב הַסְּדָא: בּוֹרֵר וְאוֹכֵל - פְּחוֹת מִכְשִׁיעוֹר, בּוֹרֵר וּמְנִיחַ - פְּחוֹת מִכְשִׁיעוֹר. וְכִשְׁמִיעוֹר - לֹא יִבְרֹר, וְאִם בִּירֵר - תֵּיב חֲטָאֵת. מִתְּקִיף לָהּ רַב יוֹסֵף: וְכִי מוֹתֵר לְאֶפְסוֹת פְּחוֹת מִכְשִׁיעוֹר? אָלָא אָמַר רַב יוֹסֵף: בּוֹרֵר וְאוֹכֵל - בִּיד בּוֹרֵר וּמְנִיחַ - בִּיד. בְּקִנּוֹן וּבִתְמַחוי - לֹא יִבְרֹר, וְאִם בִּירֵר - פְּטוֹר אֲבָל אֲסוּר, וּבִנְפֵה וּבִכְפָּרָה - לֹא יִבְרֹר, וְאִם בִּירֵר - תֵּיב חֲטָאֵת.

א בדיני בורר שנינו בברייתא: והיו לפניו מיני אוכלים - בורר ואוכל, בורר ומניח, ולא יברור, ואם בירר חייב חטאת, ותוהים: מאי קאמר [מה אמרו] הלא ברייתא זו סופה סותר את תחילתה! אמר עולא: הכי קאמר [כך אמר]: בורר ואוכל לצורך בו ביום השבת ובורר ומניח לבו ביום ולצורך מחר לא יברור, ואם ברר - חייב חטאת. מתקיף לה [מקשה עליה] רב הסדא על הסברה זו: וכי מותר לאפות לבו ביום? וכי מותר לבשל לבו ביום? הלא אין מלאכה האסורה בשבת שהותרה לצורך השבת! אלא אמר רב הסדא שכן יש להבין: בורר ואוכל פחות מכשיעור, וכשיעור לא יברור, ואם בירר חייב חטאת. מתקיף לה [מקשה עליה] רב יוסף: וכי מותר לאפות לתחילה פחות מכשיעור? הלא נאסרו המלאכות בכל שהוא, אף אם אין היוב גמור מן התורה אלא בשיעורים הקצובים לכך. ולכן אין לומר שמותר לברור לתחילה אף בפחות מכשיעור, אלא אמר ר' יוסף: בורר ואוכל אם בורר ביד בלבד, בורר ומניח, כשבורר ביד, אולם בקנון ובתמחוי (כלים גדולים ושטחים שנהגים לברור בהם ביד כפויים גדולות) לא יברור לתחילה, ואם בירר - פטור אבל אסור, ובנפה ובכפרה, לא יברור, ואם בירר חייב חטאת.

Rashi zu bShab 74b

היו לפניו מיני אוכלין גרסינן, ולא גרסינן שני, ולא יברור - לקמיה פריך: ומאי קאמר נרישא תנא "בורר" והדר תנא "לא יברור"? ולמחר - לצורך מחר. וכי מותר לאפות ולבשל לבו ביום - והכי נמי אז מלאכה היא, כיון דלמחר ולמחר חייב חטאת, פחות מכשיעור - פחות ומכרונרת, וכי מותר לאפות פחות מכשיעור - נהי דחיונו הטאת ליכא, היסורא מיהא ליכא, דקיימא לן הני שיעור אסור וזו התורה, נפרק נהרה דיונוא (עד, ה) והכי קתני בורר לכתלה? בקנון = כלי עץ שעושים כעין לינור רהב מלאהריו וקלר מלפניו, ונעלי ונענע עושים אותה. והנורר זו קטנית כותן קטנית ננוקוס הרהב ומונענע, והקטנית מפני שהיא סגולה מתגלגל ויורד דרך פיו הקצר, והפסולת כשאר כללי. פטור אבל אסור - מותר לכתלה לא הוי - דמיי לנריה, והיינו הטאת לא הוי - דכלתה יד הוי, דעיקר ברירה נפשה וכנרה, כלל ניד לא דמיי לנורר כלל.

מתיקיף לה רב המנונא: מידי קנון ותמחוי קתני? [מקשה עליה רב המנונא: וכי קנון ותמחוי שנינו?] ועיקר הסברו של רב יוסף נבנה על הוספת מלים שאינן כתובות בברייתא המקורית. אלא אמר רב המנונא: בורר ואוכל אם מוציא את האוכל מתוך פסולת, וכן בורר ומניח - אוכל מתוך הפסולת. פסולת מתוך אוכל לא יברור, ואם בירר חייב חטאת. כי הדרך הרגילה בברירה היא בהוצאת הפסולת מתוך האוכל, ועל ידי שינוי זה שוב אינו מתהייב. מתקיף לה אביי: מידי אוכל מתוך פסולת קתני? [מקשה עליה אביי וכי אוכל מתוך פסולת שנינו?] הלא גם דברים אלה אינם מפורשים בברייתא, אלא אמר אביי: בורר ואוכל לאלתר, וכן בורר ומניח ולאלתר, אבל לבו ביום - לא יברור, ואם בירר נעשה כבורר לאוצר (למסון) וחייב חטאת. שבהסבר זה אין הוספת מהותית של מלים אלא עמידה על דיוק משמעותן ש"בורר ואוכל" משמע בורר ואוכל מיד. אמרוה רבנן קמיה דרבא [אמרו החכמים להסברה זו של אביי לפני רבא] אמר להו: שפיר אמר נחמני [אמר להם רבא: יפה אמר נחמני, אביי].

מתְּקִיף לָהּ רַב הַמְּנוּנָא: מִיָּדִי קִנּוֹן וְתִמְחוּי קָתְנִי! אָלָא אָמַר רַב הַמְּנוּנָא: בּוֹרֵר וְאוֹכֵל - אוֹכֵל מִתּוֹךְ הַפְּסוּלֹת, בּוֹרֵר וּמְנִיחַ - אוֹכֵל מִתּוֹךְ הַפְּסוּלֹת, פְּסוּלֹת מִתּוֹךְ אוֹכֵל - לֹא יִבְרֹר, וְאִם בִּירֵר - תֵּיב חֲטָאֵת. מִתְּקִיף לָהּ אַבְיִי: מִיָּדִי אוֹכֵל מִתּוֹךְ פְּסוּלֹת קָתְנִי! - אָלָא אָמַר אַבְיִי: בּוֹרֵר וְאוֹכֵל - לְאֶלְתֵּר, וּבּוֹרֵר וּמְנִיחַ - לְאֶלְתֵּר, וְלְבוּ בַּיּוֹם - לֹא יִבְרֹר, וְאִם בִּירֵר - נַעֲשֶׂה כְּבוֹרֵר לְאוֹצֵר, וְחֵיִיב חֲטָאֵת. אָמְרוּהּ רַבְּנַן קָמִיהּ דְּרַבָּא, אָמַר לְהוּ: בְּשִׁפּוּר אָמַר נַחְמֵנִי.

מידי קנון ותמחוי קתני - הוה הדין נמי דפריך "מידי כפה וכנרה קתני", ללא הוה מינייהו נקט. אוכל מתוך הפסולת - לא לרך נריה היל. ובורר ומניח לאלתר - לאכול לאלתר, שאין זה דרך צוררין. לאוצר - להנניע. נחמני - תניי, והתניא - לעיל "קייני". ומאי נצורר ומניח לאלתר - מותר לכתלה הויה, ופטור כלל אסור ליכא. שבתא דרב ביבי הויה - הגיע יומו להיות עומד ומשמש על התלמידים. ושדא קמיהו - ולא רזה לנורר האוכל מתוך העלין ולתת לפני כל אחד ואחד, ללא שטקן והס טוליס ואוכליס, ונשטוה זה נפרש האוכל מאליו. הבורר תורמוסין - לאתר שאלן הוה צורר אוכל מתוך הקליפה.

Our Rabbis taught: If various kinds of food lie before one, he may select and eat, select and put aside; but he must not select, and if he does, he incurs a sin-offering. What does this mean? - Said 'Ulla, This is its meaning: He may select to eat on the same day, and he may select and put aside for the same day; but he must not select for [use on] the morrow, and if he does, he incurs a sin-offering. R. Hisda demurred: Is it then permitted to bake for [use on] the same day, or is it permitted to cook for the same day? Rather said R. Hisda: He may select and eat less than the standard quantity, and he may select and put aside less than the standard quantity; but he must not select as much as the standard quantity, and if he does, he incurs a sin-offering. R. Joseph demurred: Is it then permitted to bake less than the standard

quantity? Rather said R. Joseph: He may select by hand and eat, or select by hand and put aside; but he may not select with a reed-basket or a dish; and if he does, he is not culpable, nevertheless it is forbidden. He may not select with a sieve or a basket-sieve, and if he does he incurs a sin-offering. R. Hamnuna demurred: Are then a reed-basket and a dish mentioned? - Rather said R. Hamnuna: He may select and eat, [taking the] eatable from the non-eatable, and he may select and put aside, [taking] the eatable from the non-eatable. But he must not select the non-eatable out of the eatable, and if he does, he incurs a sin-offering. Abaye demurred: Is it then taught, 'the eatable from the non-eatable'? Rather said Abaye: He may select and eat immediately, and he may select and put aside for immediate use; but he may not select for [later consumption on] the same day, and if he does, it is regarded as though he were selecting for [making] a store, and he incurs a sin-offering. The Rabbis reported this to Raba. Said he to them, Nahmani has said well.

מתקיף לה רב המנוא מידי קטן ותמחו קתני - פירש הקונטרס: דהכי נמי היה מצי למיפרד 'מידי נפה וכברה קתני'. וקשה לרבינו יצחק: מאי קמטני רב המנוא? לדידיה נמי תקשה מידי [אוכל] מתוך פסולת קתני! ועוד, במסוד פירש הקונטרס: והתניא חייב, דהיינו דר' דהבא, ומטני דבנפה וכברה מיירי, והיכי מטני הבא 'מידי נפה וכברה קתני'? ונראה לרבינו יצחק: דדוקא מקטנו ותמחו פריה, והכי פירושו: מידי קטן ותמחו קתני? כיון דהתח לפרושי דיני ברירה, דביד מותר ובנפה וכברה חייב חטאת, לא היה לו להציג מלשנות קטן ותמחו דפטור אבל אסור.

בורר ואוכל אוכל מתוך פסולת - משמע דאוכל מתוך פסולת - אין דרך ברירה בכה.

וקשה דבריש פרק 'תולין' (שבת קלח, א) אמרינו: מה דרכו של בורר - בורר אוכל מתוך פסולת! ויש לומר: דהתם בפסולת מרובה על האוכל - הוי אוכל מתוך פסולת דרך ברירה, דהתם במשמר איירי, וקשה לרבינו שמשון בן אברהם: דתנו בפרק קמא דביצה (יד, ב) הבורר קטניות ביום טוב, בית שמאי אומרים בורר אוכל ואוכל, ובית הלל אומרים: בורר כדרכו, ואמר בנמרא: במה דברים אמורים - כשהאוכל מרובה על הפסולת, אבל פסולת מרובה על האוכל - דברי הכל נוטל את האוכל ומניח את הפסולת, ואי בפסולת מרובה על האוכל הוי אוכל מתוך פסולת דרך ברירה, היכי שרי לבית שמאי? הא אינהו אסרי לברר כדרכו! וצריך עיון שם.

והתניא חייב - פירש בקונטרס: דהיינו ברייתא דלעיל, וקשה לרבינו יצחק: דלמאי דמוקמינו לה בנפה וכברה, משמע דוקא לבו ביום אסור, אבל לאלתר - אפילו בנפה וכברה שרי, ובפרק קמא דביצה (יה, ב) משמע דבנפה וכברה אסור בכל ענין, דתנו, בית הלל אומרים: בורר כדרכו בקטן ובתמחו, אבל לא בנפה ובכברה, ולא מפליגי בין לאלתר לבו ביום, ועוד: לכאורה לעולא דלעיל, הוי בורר לבו ביום כמו לאלתר לאביי, ואם כן שרי לעולא בנפה וכברה אפילו לבו ביום, ובמתניתין דביצה אסר לכל הפחות לבו ביום! ונראה לרבינו יצחק: דברייתא דלעיל איירי בבורר ביד, והבא דמוקמי לה בנפה וכברה - ברייתא אחריתי היא, ואפילו לאלתר חייב חטאת, וכן משמע מתוך פירוש רבינו חננאל, דפירש שיש שלשה דינין בבורר לאלתר: דביד - מותר לבתחלה, בקטן ובתמחו - פטור אבל אסור, בנפה וכברה - חייב חטאת.

ולא ידענא אי משום דקסבר אוכל מתוך פסולת אסור - פירושו: לא ידענא מה שלא ביררם תחלה קודם שהביאם לפניו, אבל אין לפרש מה שלא ביררם בטעם שהניח לפניו, דאם כן - מאי קאמר אי משום דקסבר אוכל מתוך פסולת אסור, דהא לכילי עלמא שריני אוכל מתוך פסולת לאלתר.

ב יהיו לפניו שני מיני אוכלין, וביירר ואכל, וביירר והניח. רב אשי מתני: פטור, רבי ירמיה מדיפתת מתני: חייב. רב אשי מתני פטור, והא תני חייב! לא קשיא, הא - בקטן ותמחו, הא - בנפה וכברה. פי אתא רב דימי אמר: שבתא דרב ביבי הווי, ואיקלעו רבי אמי ורבי אסי. שדא קמיהו כלכלה דפירי, ולא ידענא אי משום דסבר "אוכל מתוך פסולת אסור", אי משום עין יפה הוא דמכנין. חזקיה אמר: יהבורר תורמוסים מתוך פסולת שלהן - חייב. לימא קסבר חזקיה אוכל מתוך פסולת אסור! - שאני תורמוסים

ב עד כה דובר בביררה סתם, כאשר יש להפריד בין האוכל לבין הפסולת. אולם במקרה שהיו לפניו שני מיני אוכלים, וברר ואכל רק אחד מהם, וביירר והניח אחד מהם. רב אשי מתני [שונה] פטור, ר' ירמיה מדיפתת מתני [שונה] חייב. רב אשי מתני פטור, והא תנא חייב! [רב אשי היה שונה פטור והרי שנינו שבמקרה זה חייב!] ומתריצים: לא קשיא [אין זה קשה] הא [זה, שפטור] בקטן ותמחו הא [וזו שחייב] בנפה וכברה שביירה בהם היא דרך מעשה אומן, כי אתא רב דימי אמר: שבתא דרב ביבי הווי, ואיקלעו ר' אמי ור' אסי. שדא קמיהו כלכלה דפירי [כאשר בא רב דימי מארץ ישראל לבבל סיפר: שבת שהיתה זמנא של רב ביבי לטפל בהגשת האוכל לתלמידים, ונודמנו ר' אמי ור' אסי, והניח לפנייהם של פירות] ולא נתן להם את הפירות נקיים בלא העלים והענפים. אלא ולא ידענא [ואינני יודע] אם עשה זאת משום שסבר אפילו בירור אוכל מתוך פסולת שלא לאכילה מיד אסור, או משום עין יפה הוא דמכנין [שהתכוון] שנראה הדבר גאה יותר, שנתנת סל מלא פירות לאורחים היא ביטוי לנתינה ברוחב לב, ושיוכלו לקחת כאוות נפשם, ואם כן אין לדעת אם אפשר ללמוד הלכה ממעשה זה. חזקיה אמר: הבורר תורמוסין לאחר שליפתם מתוך הפסולת שלהן - חייב משום בורר, ובאים לברר את שיטתו: לימא קסבר חזקיה [האם לאמר שסבר חזקיה] שאף בירור אוכל מתוך פסולת אסור? ודחיים שאין זו ראייה, אלא שאני תורמוסים [שונים התורמוסים]

לאלתר לבו ביום, ועוד: לכאורה לעולא דלעיל, הוי בורר לבו ביום כמו לאלתר לאביי, ואם כן שרי לעולא בנפה וכברה אפילו לבו ביום, ובמתניתין דביצה אסר לכל הפחות לבו ביום! ונראה לרבינו יצחק: דברייתא דלעיל איירי בבורר ביד, והבא דמוקמי לה בנפה וכברה - ברייתא אחריתי היא, ואפילו לאלתר חייב חטאת, וכן משמע מתוך פירוש רבינו חננאל, דפירש שיש שלשה דינין בבורר לאלתר: דביד - מותר לבתחלה, בקטן ובתמחו - פטור אבל אסור, בנפה וכברה - חייב חטאת.

ולא ידענא אי משום דקסבר אוכל מתוך פסולת אסור - פירושו: לא ידענא מה שלא ביררם תחלה קודם שהביאם לפניו, אבל אין לפרש מה שלא ביררם בטעם שהניח לפניו, דאם כן - מאי קאמר אי משום דקסבר אוכל מתוך פסולת אסור, דהא לכילי עלמא שריני אוכל מתוך פסולת לאלתר.

If two kinds of food lie before a person, and he selects and eats or selects and puts aside,¹-R. Ashi learnt: He is not culpable: R. Jeremiah of Difti⁴ learnt: He is culpable, 'R. Ashi learnt: He is not culpable!' but it was taught: 'He is culpable'?-There is no difficulty: the one treats of a reed-basket and a plate;⁶ the other refers to a sieve and a basket-sieve.

When R. Dimi came,⁷ he related: It was R. Bibi's Sabbath,⁸ and R. Ammi and R. Assi chanced to be there. He cast a basket of fruit before them,⁹ and I do not know whether it was because he held that it is forbidden to pick out the eatable from the non-eatable, or whether he wished to be generous.¹⁰

Hezekiah said: One who picks lupines [after boiling] out of their husks¹¹ is culpable. Shall we say that Hezekiah holds that it is forbidden to select the eatable from the non-eatable? [No.] Lupines are different.

54. Maimonides, Mishne Tora, Hilkhhot Shabbat 8,12-13

יב הבורר אוכל

מתוך פסולת או שהיו לפניו שני מיני אוכלין ובידו מין ממין אחר בנפה ובכברה חייב. בקנון או בתמחי פטור. ואם בידו לאכול לאלתר מותר: **יג** והבורר פסולת מתוך האוכל ואפילו בידו אחת חייב. והבורר תרמוסין מתוך פסולת שלהן חייב מפני שהפסולת שלהן ממתקת אותן כשישלקן אותן * עמדם ונמצא כבורר פסולת מתוך אוכל וחייב. הבורר אוכל מתוך פסולת בידו להניחו אפילו לבו ביום געשה כבורר לאוצר [ס] וחייב. דיו לפניו שני מיני אוכלין מעורבין בורר אחד מאחר ומניח לאכול מיד. ואם בידו והניח לאחר זמן אפילו לבו ביום כגון שכיר בשחרית לאכול בין הערביים חייב:

12. If one sorts food from its refuse—or if one has two kinds of food before him and separates one kind from the other—with a sifter or a sieve, he is liable; if he uses a reed-basket or a plate, he is exempt; but to separate them by hand for immediate consumption is permissible.

13. If one sorts refuse from food, he is liable, even if he uses only one hand. If one sorts lupines from their pods, he is liable, because the pods must be cooked with the lupines to sweeten them, so that separating the lupines from the pods is equivalent to separating refuse from food, which renders one liable.

If one separates food from its refuse by hand in order to put it away—even if for consumption later on that same day—it is regarded as if he had sorted food for storage, and he is liable. If two kinds of food mixed together are before him, he may pick out one kind for immediate consumption and leave the other. If, however, he picks out some of the food and leaves it until later—even if on the same day, as when one sorts in the morning to eat in the afternoon—he is liable.

55. Maggid Mishne zu Maimondes, Mishne Tora, Hilkhhot Shabbat 8,12-13

יב הבורר אוכל מתוך פסולת וכו'. דברי רבינו ז"ל בדין אלו הם כסירות ר"ח ז"ל עמי' הסוגיא והבדיחה שפירק כלל גדול (שם ע"ד) דבורר לאסל לאלתר ביד מותר אוכל מתוך פסולת כדוקא ובקנון בתמחי פטור אבל אסור בנפה ובכברה חייב חסאת ובורר לבו ביום אפילו ביד חייב חסאת ופסולת מתוך אוכל לשולם חייב. וכן הסכים הרמב"ן ז"ל וכן נראה מן הסלכות שפסולת מתוך אוכל לשולם חייב ושי מיני אוכלין הרי הן כאוכל מתוך פסולת ולבאר זה מן הכמרא יאריט הדברים: **יג והבורר תרמוסין וכו'.** מירא דחזיקה שם: הבורר אוכל מתוך פסולת וכו'. אוקימחא דאביי שם. וסירות לאלתר כהב ר"ח ז"ל שיטור מה שמיסב על האלחן באוזה סעודה נלבד ע"כ. ודע שלדבריו ודברי רבינו אוקימחא דאביי ופלגמחא דרב אשי ורב ירמיה טען לאלתר הן: דיו לפניו שני מיני אוכלין וכו'. שם וכפי מה שכתבנו:

וְכַבְתָּהּ אֵין זְקוּק לָהּ? וְרַמְיָנָהּ: * מְצוֹתָהּ מִשְׁתַּשְׁקַע
הַחֲמָה עַד שְׁתַּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק. מֵאֵי לָאוּ, דְּאֵי כְּבַתָּהּ
הִדְר מְדֻלֵּיק לָהּ! - לָאוּ, דְּאֵי לָאוּ אֲדֻלֵּיק - מְדֻלֵּיק.
וְאֵי נְמִי: לְשִׁיעוּרָהּ. "עַד שְׁתַּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק",
- וְעַד כְּמָה? - אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
עַד דְּכֻלְיָא רִיגְלָא דְתַרְמוּדָאֵי.

א תְּנִי רַבְּנָן: מְצוֹת חֲנוּכָּה גַר אִישׁ וּבֵיתוֹ. וְהַמְהַדְרִין
- גַּר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. וְהַמְהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין, בֵּית
שְׁמַאי אֹמְרִים: יוֹם רֵאשׁוֹן מְדֻלֵּיק שְׁמֹנֶה, מְכָאן וְאֵילָךְ
פּוּחַת וְהוֹלֵךְ; וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים: יוֹם רֵאשׁוֹן מְדֻלֵּיק
אַחַת, מְכָאן וְאֵילָךְ מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ. אָמַר עוּלָא: פְּלִיגִי
בְּהַ תְּרִי אַמּוּרָאֵי בְּמַעְרְבָא, רַבִּי יוֹסִי בַר אָבִין וְרַבִּי
יוֹסִי בַר זְבִידָא, חַד אָמַר: טַעְמָא דְבֵית שְׁמַאי - כְּנֻגַד
יָמִים הַנְּכַסְתִּין.

תוספות

דאי לא אדליק מדליק - אבל מכאן ואילך - עבר הזמן. אומר הרב
יוסף פורת: דיש ליהדר ולהדליק בלילה מיד, שלא יאחר יותר
מדאי. ומכל מקום: אם אחר - ידליק מספק. דהא משני שינוי אחרונא.
ולרבו יצחק נראה: דעתה אין לחוש מתי ידליק, דאנו אין לנו היכרא
אלא לבני הבית - שהרי מדליקין מבפנים.

והמהדרין מן המהדרין - נראה לרבו יצחק: דבית שמאי ובית הלל
לא קיימי אלא אגר איש וביתו, שכן יש יותר הידור - דאיכא
היכרא כשמוסיף והולך או מחסר, שהוא כנגד ימים הנכנסים או היוצאים.
אבל אם עושה גר לכל אחד, אפילו יוסיף מכאן ואילך - ליכא היכרא,
שיסברו שכך יש בני אדם בבית.

הנרות, ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחד ומכאן ואילך פוחת והולך במנין
[חלקו בכך שנה אמוראים בארץ ישראל] והם ר' יוסי בר אבין ור' יוסי בר זבידא. אחד מהם אמר שטעם בית שמאי הוא כנגד ימים
הנכנסין, שביום הראשון, מאחר שיש עוד שמונה ימי חג מדליקים שמונה נרות, וביום השני שנשארו עוד שבעה ימים - מדליקים שבעה
וכן הלאה.

על
שיטה זו כבתה גר חנוכה אין זקוק
לה, מקשים מן הברייתא: מצוותה
של הדלקת הנר בחנוכה משתשקע
החמה עד שתכלה רגל העוברים
מן השוק. מאי לאו דאי כבתה
הדר מדליק לה [האם לא שאם
כבתה חוזר ומדליק אותה] כדי שתהא
בוערת במשך כל הזמן הזה!
ומשיבים: לא, את הברייתא אפשר
להבין באופנים אחרים. דאי לא
אדליק - מדליק [שאם לא הדליק
מדליק], שאם לא הדליק מיד עם
השקיעה מותר עוד במשך הזמן הזה
להדליק את נרות החנוכה. אי נמי
לשיעורה [אן גס כן - לשיעורה,
של ההדלקה], שיש להכין פתילה

ושמן המספיקים לבעור במשך זמן זה, אך אם כבה הנר - אין להקפיד
על כך. הוזכר כאן הביטוי "עד שתכלה רגל מן השוק" ועל כך שאלו:
ועד כמה בדיוק הוא זמן זה? אמר רב ר' חנה אמר ר' יוחנן:
עד דכליא ריגלא דתרמודאי [עד שתכלה הרגל של אנשי תזמור]
שהיו מוכרים עצים להדלקה, והם היו נשארים בשוק אחרונים כדי
שיוכלו הכל לקנות עצים מהם.

א בברייתא שנו: מצות חנוכה הרי היא מעיקרה שידליק בעל הבית
בכל יום גר אחד - הוא וביתו. והמהדרין (מקפידים במצוות) מדליקים
גר לכל אחד ואחד מבני הבית. והמהדרין מן המהדרין משנים בסדר
הנרות מיום ליום. ונחלקו בית שמאי ובית הלל. שבית שמאי אומרים:
ביום הראשון מדליק שמונה נרות ומכאן ואילך פוחת והולך במנין
הנרות, ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחד ומכאן ואילך פוחת והולך במנין
[חלקו בכך שנה אמוראים בארץ ישראל] והם ר' יוסי בר אבין ור' יוסי בר זבידא. אחד מהם אמר שטעם בית שמאי הוא כנגד ימים
הנכנסין, שביום הראשון, מאחר שיש עוד שמונה ימי חג מדליקים שמונה נרות, וביום השני שנשארו עוד שבעה ימים - מדליקים שבעה

לשיעורה - זיהא

זה שמן כשיעור הזה, ומיהא, חס
כנתה - חין זקוק לה. רגלא
דתרמודאי - סס חומה, מלקטי עלים
דקיס, ומתעכנין בשוק עד שהולכים
נני השוק לנתיים משתשקע
ומנעיריס ננתיים חור, וכשנריכין
לעלים - יולאים וקונין מהן. גר
איש וביתו - נר אחד ככל לילה.
ולאיש וכל בני ביתו סני להו נר
אחד. והמהדרין - אחר הנאות -
עושין נר אחד ככל לילה לכל אחד
ואחד חנני הבית. כנגד ימים הנכנסים
- העתידים לנא.

Now, if it goes out, does it not require attention? But the following contradicts it: Its observance is from sunset until there is no wayfarer in the street. Does that not mean that if it goes out [within that period] it must be relit?—No: if one has not yet lit, he must light it;⁶ or, in respect of the statutory period.⁷

'Until there is no wayfarer in the street.' Until when [is that]?
—Rabbah b. Bar Hanah said in R. Johanan's name: Until the Palmyreans have departed.⁸

Our Rabbis taught: The precept of *Hanukkah* [demands] one light for a man and his household;⁹ the zealous [kindle] a light for each member [of the household]; and the extremely zealous, — Beth Shammai maintain: On the first day eight lights are lit and thereafter they are gradually reduced;¹⁰ but Beth Hillel say: On the first day one is lit and thereafter they are progressively increased.¹¹ 'Ulla said: In the West [Palestine] two amoraim,¹² R. Jose b. Abin and R. Jose b. Zebida, differ therein: one maintains, The reason of Beth Shammai is that it shall correspond to the days still to come.¹³

ימים היוצאין — שילחו כנר, וזה שהול עוונד נו כונה עס היולאין. פרי החג — ותנועטים והולכים, נקדנות דפרשת פתח. מעלין בקדש ואין מורידין — וקרא ילפינן לה, נזנהות נפרק "שתי הלחם" (נט, א). מבחוץ — משום פרסומי ניסא. ולא נרשות הרזים אלא נחלו, שנתיהן היו פתוחין לחזר. ואם היה דר בעלייה — שאין לו מקום נחלו להניחה שם. מניחה — ונפנים, כנגד הלון הסמוך לרשות הרזים. הסכנה — שהיה להם לפרסוי חוק ציוס אידם שלא יבעירו נר אלא צנית ענודה זרה שלהם, כדלמורין נגיטין (יז, ג). נר אחרת — לעשות לא לרין נר אחרת, ואי איכא מדורה — לש לאור המדורה, ויש היכרח שהנר של מלוא היה. ואי אדם חשוב הוא — שאינו רגיל להשתמש לאור המדורה. צריך נר אחרת — דאי לא — לא הני היכרח

ואילו טעם בית הלל הוא כנגד ימים היוצאים. שמדליקים בכל יום כמנין ימי החג. ואילו האחר סבור היה כי טעמם של בית שמאי הוא כנגד הפרים שהקריבו בחג הסכות. עשר פרים, ובכל יום הפחיתו פר אחד (במדבר כט, יב—לא). וטעם בית הלל הוא שמעלים בקודש ואין מורידים, ואם רוצים לשנות מנין הנרות לפי הימים ראוי שיוסיפו וילכו במנינם. וסיפר רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן שהיו שני זקנים בצידן, שאחד מהם נהג כבית שמאי ואחד כבית הלל ונתנו טעם לדבריהם: האחד כנגד פרי החג, והאחר משום שמעלים בקדש.

וְטַעַמָא דְּבֵית הַלֵּל — כְּנֶגֶד יָמֵים הַיּוֹצֵאִין. וְחֵד אָמַר: טַעַמָא דְּבֵית שְׁמַאי — כְּנֶגֶד פְּרֵי הַחֵג, וְטַעַמָא דְּבֵית הַלֵּל — בְּדַמְעָלִין בְּקֹדֶשׁ וְאִין מוֹרִידִין. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁנֵי זְקֵנִים הָיוּ בְּצִידָן, אָחָד עָשָׂה כְּבֵית שְׁמַאי וְאָחָד עָשָׂה כְּדְבַרֵי בֵּית הַלֵּל, זֶה נוֹתֵן טַעַם לְדְבַרֵיו — כְּנֶגֶד פְּרֵי הַחֵג, וְזֶה נוֹתֵן טַעַם לְדְבַרֵיו — דַּמְעָלִין בְּקֹדֶשׁ וְאִין מוֹרִידִין.

ב תנו רבנן: גיר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. אם היה דר בעלייה — מניחה בפחלון הסמוכה לרשות הרבים. ובשעת הסכנה על שלחנו ודיו בכך. אמר רבא: צריך, נוסף לנרות החנוכה, עוד נר אחרת כדי להשתמש לאורה, שהרי בנרות חנוכה אסור להשתמש. והוא מסיג את דבריו: ואי איכא מדורה — לא צריך [ואם יש מדורה — אינו צריך], שמשמש הוא באור המדורה, אולם אם אדם חשוב הוא, שאינו רגיל להשתמש לאורה של המדורה — אף על גב דאיכא מדורה [אף על פי שיש מדורה] צריך נר אחרת.

ב בברייתא שנו שר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ שיראו הכל את הנרות. ואם היה דר בעלייה (קומה גבוהה יותר) — מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים. ובשעת הסכנה כאשר גזרו איסור על הדלקת נרות — מניח על שלחנו ודיו בכך. אמר רבא: צריך, נוסף לנרות החנוכה, עוד נר אחרת כדי להשתמש לאורה, שהרי בנרות חנוכה אסור להשתמש. והוא מסיג את דבריו: ואי איכא מדורה — לא צריך [ואם יש מדורה — אינו צריך], שמשמש הוא באור המדורה, אולם אם אדם חשוב הוא, שאינו רגיל להשתמש לאורה של המדורה — אף על גב דאיכא מדורה [אף על פי שיש מדורה] צריך נר אחרת.

and that of Beth Hillel is that it shall correspond to the days that are gone; but another maintains: Beth Shammai's reason is that it shall correspond to the bullocks of the Festival,¹ whilst Beth Hillel's reason is that we promote in [matters of] sanctity but do not reduce.

Rabbah b. Bar Ḥana said: There were two old men² in Sidon: one did as Beth Shammai and the other as Beth Hillel: the former gave the reason of his action that it should correspond to the bullocks of the Festival, while the latter stated his reason because we promote in [matters of] sanctity but do not reduce.

Our Rabbis taught: It is incumbent to place the *Hanukkah* lamp by the door of one's house on the outside;⁴ if one dwells in an upper chamber, he places it at the window nearest the street. But in times of danger⁵ it is sufficient to place it on the table. Raba said: Another lamp is required for its light to be used;⁶ yet if there is a blazing fire it is unnecessary. But in the case of an important person,⁷ even if there is a blazing fire another lamp is required.

³³The LORD spoke to Moses, saying: ³⁴Say to the Israelite people:

On the fifteenth day of this seventh month there shall be the Feast of Booths^c to the LORD, [to last] seven days. ³⁵The first day shall be a sacred occasion: you shall not work at your occupations; ³⁶seven days you shall bring offerings by fire to the LORD. On the eighth day you shall observe a sacred occasion and bring an offering by fire to the LORD; it is a solemn gathering:^d you shall not work at your occupations.

³⁷Those are the set times of the LORD that you shall celebrate as sacred occasions, bringing offerings by fire to the LORD—burnt offerings, meal offerings, sacrifices, and libations, on each day what is proper to it—³⁸apart from the sabbaths of the LORD, and apart from your gifts and from all your votive offerings and from all your freewill offerings that you give to the LORD.

³⁹Mark, on the fifteenth day of the seventh month, when you have gathered in the yield of your land, you shall observe the festival of the LORD [to last] seven days: a complete rest on the first day, and a complete

rest on the eighth day. ⁴⁰On the first day you shall take the product of *hadars*^e trees, branches of palm trees, boughs of leafy trees, and willows

of the brook, and you shall rejoice before the LORD your God seven days. ⁴¹You shall observe it as a festival of the LORD for seven days in the year; you shall observe it in the seventh month as a law for all time, throughout the ages. ⁴²You shall live in booths seven days; all citizens in Israel shall live in booths, ⁴³in order that future generations may know that I made the Israelite people live in booths when I brought them out of the land of Egypt; I the LORD your God.

69. Dtn 16,13-15

¹³After the ingathering from your threshing floor and your vat, you shall hold the Feast of Booths for seven days. ¹⁴You shall rejoice in your festival, with your son and daughter, your male and female slave, the Levite, the stranger, the fatherless, and the widow in your communities. ¹⁵You shall hold festival for the LORD your God seven days, in the place that the LORD will choose; for the LORD your God will bless all^d your crops and all your undertakings, and you shall have nothing but joy.

33 וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר 34

אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִישָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה תִּגְדָּלְתֶּם לַיהוָה יָמִים לַיהוָה: 35 בַּיּוֹם הַרְאִישׁוֹן מִקְרֵא־קֳדָשׁ כָּל־מִלְאֲכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: 36 שִׁבְעַת יָמִים תִּקְרְיֻבוּ אִשָּׁה לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרֵא־קֳדָשׁ יְהוָה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה עֲצֻרַת הָיוּא כָּל־מִלְאֲכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: 37 אֲנִי מוֹעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר־

תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרֵאֵי קֳדָשׁ לְהַקְרִיב אִשָּׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה וְנֹחַ וְנִסְכִּים יְדִבְרֵי־וַיֹּאמֶר: 38 מִלְּבָד שִׁבְתָּה יְהוָה וּמִלְּבָד מִקְנֵי־יָכֶם וּמִלְּבָד כָּל־נְדָרֵיכֶם וּמִלְּבָד כָּל־נְדֻבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַיהוָה:

39 אַךְ בַּחֲמִישָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפְּכֶם אֶת־בוֹתְיֹאת הָאֶרֶץ תִּהְיֶה אֶת־חַג־יְהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הַרְאִישׁוֹן שִׁבְתֹּן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְתֹּן: 40 וְיִקְרְחוּכֶם לָכֶם בַּיּוֹם הַרְאִישׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כִּפְתָּה תִּמְרִים וְעֵנָף עֵדְעֵבֶת וְעֵרְבֵי־נֹחַל וְשִׂמְחָתֶם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

שִׁבְעַת יָמִים: 41 וְחַגְגְתֶּם אֹתוֹ לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׂמֶה תִּחַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תִחַגְגּוּ אֹתוֹ: 42 בַּסֻּפֹּת תִּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל־הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֹשְׁבוּ בַּסֻּפֹּת: 43 לֹא־מִעַן יִדְעוּ דֹלְתֵיכֶם כִּי בַסֻּפֹּת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאֵי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

68. Lev 23,33-43

13 חַג הַסֻּפֹּת תַעֲשֶׂה לָךְ שִׁבְעַת יָמִים בְּאַסְפְּךָ מִגְדָּנְךָ וּמִקְלֵיךָ: 14 וְשִׂמְחָתְךָ בַּחֹדֶף אֹתָהּ וּבְנֹחַ וּבִכְיֹף וְעֵבְרֵי־יָ וְאַמְתָּךְ וְהַלְוִי וְהַגֵּר וְהַיְתוּם וְהָאֵלְמָנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: 15 שִׁבְעַת יָמִים תִּחַג לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה כִּי יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל־תְּבוֹאֹתֶיךָ וּכְכֹל מַעֲשֵׂי־יְהוָה וְהָיִית אִךְ שִׂמְחָתְךָ

Then they celebrated the festival of Tabernacles as is written, with its daily burnt offerings in the proper quantities, on each day as is prescribed for it,

71. Neh 8,14-18

וַיִּמְצְאוּ כָתוּב

בַּתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֲשֶׁר יֹשְׁבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּסֻּכּוֹת בַּחֹדֶשׁ הַשְּׂבִיעִי: וַיֹּאמֶר יְשֻׁמְעוּ וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל־עִרְיָהֶם וּבִירוּשָׁלַם לֵאמֹר צֵאוּ הָהָר וְהִבִּיאוּ עֲלֵי־זֵית וְעֲלֵי־עֵץ שֶׁמֶן וְעֲלֵי הָדָם וְעֲלֵי תְּמָרִים וְעֲלֵי עֵץ עֲבֹת לַעֲשֹׂת סֻכּוֹת כַּכָּתוּב: וַיִּצְאוּ הָעָם וַיְבִיאוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם סֻכּוֹת אִישׁ עַל־גֹּגֹוֹ וּבַחֲצֵרְתֵיהֶם וּבַחֲצָרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים וּבְכָחוּב שַׁעַר הַמַּיִם וּבְכָחוּב שַׁעַר אֶפְרַיִם: וַיַּעֲשׂוּ כָל־הַקֹּהֵל הַשְּׂבִים מִן־הַשָּׁבִי סֻכּוֹת וַיֹּשְׁבוּ בַסֻּכּוֹת כִּי לֹא־עָשׂוּ מִימֵי יֵשׁוּעַ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַהוּא וַתְּהִי שִׂמְחָה גְדוֹלָה מְאֹד: וַיִּקְרָא בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים יוֹם וּבְיוֹם מִן־הַיּוֹם הַרְּאִשׁוֹן עַד הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן וַיַּעֲשׂוּ־חֹג שִׁבְעַת יָמִים וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ כַּמִּשְׁפָּט:

They found written in the Teaching that the LORD had commanded Moses that the Israelites must dwell in booths during the festival of the seventh month, and that they must announce and proclaim throughout all their towns and Jerusalem as follows, "Go out to the mountains and bring leafy branches of olive trees, pine trees, myrtles, palms and [other] leafy trees to make booths, as it is written." So the people went out and brought them, and made themselves booths on their roofs, in their courtyards, in the courtyards of the House of God, in the square of the Water Gate and in the square of the Ephraim Gate. The whole community that returned from the captivity made booths and dwelt in the booths—the Israelites had not done so from the days of Joshua son of Nun to that day—and there was very great rejoicing. He read from the scroll of the Teaching of God each day, from the first to the last day. They celebrated the festival seven days, and there was a solemn gathering on the eighth, as prescribed.

72. Aus: Ch. Albeck, Einleitung zu mSukk

בויקרא כ"ג. נאמר, שמצווה לקחת ביום הראשון של חג-הסוכות את ארבעת המינים. אבל המקרא בנחמיה ח', טו: צאו ההר, והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדם ועלי תמרים ועלי עץ עבות. לעשות סוכות ככתוב: מעלה על הדעת את הסברה, שעזרא וסיעתו פירשו את מצוות לקחת ארבעת המינים שבויקרא כ"ג. מ, שאין משמעותה לקיחה ביד, אלא לקיחה לסם סוכה. היינו לעשות מהם סוכות. ובאמת כך היא דעת השומרונים ודעתם של הרבה מכפרשי הקראים. אלא שלפי פירושו זה חסרים בנחמיה פ"ר' עץ הדר ותרבי נחל, וכנגד זה נמנו עלי חמישה מינים. ובהם עלי זית ועלי עץ שמן, שלא נזכרו בתורה (עי' באבן עזרא לויקרא סם). ועוד תמה הרב, שנצטוו לעשות את הסוכות ביום-טוב הראשון עצמו ולא לפני החג, וכמו שהעירו על כך המפרשים. לפי דעת חכמינו נתפרטו בנחמיה המצויים בהרים. היכולים לשמש לעשוית סוכה וללולב. רעלי הדס' (השוסה) הם לסוכה רעץ עבות ללולב, רלעסות סוכות' הרי הוא כאילו אומר: לחוג את חג-הסוכות (עי' רש"י שם). וי' יהודה טובר, שר' המינים שבלולב הם בלבד כשרים לסוכ' בהם את הסוכה. ולפי הסבר טבא בתלמוד, דעתו שעלי זית ועצי שמן שבנחמיה, היו לדפנות הסוכה. ועלי הדס, עלי תמרים ועלי עץ עבות היו לסכך.

73. II Macc 10,4-9

מקבים ב' ז-ט

וביום אשר טמא המקדש בידי נקרים ביום ההוא הנה סהור המקדש בקשרים וקמישי בתדל שהוא כסלו: ונתנו את-שלמת הנמים בשמחה כמנהגסכות בנקרם את-דעותם לקני ומדמה בנהג הסכות בקרים וכמקרות קמיות השנה: ועל-כן בקנסי עץ עבות ובענסי הדר וכוכפות) תמרים בידיהם הודו לאשר הצליח בקדם לטהר את-מבוננו: וקדעת קלם נמנו וקבעו לכל-עם היהודים לחג מדי שנה בשנה את הנמים האלה: כן היו הנקרים בקץ אנטיוכוס המקנה אפיפנס:

74. Josephus, Ant 13,13,5

(5) ° As for Alexander, his own people revolted against him—for the nation was aroused against him—at the celebration of the festival, and as he stood beside the altar and was about to sacrifice, they pelted him with citrons, it being a custom among the Jews that at the festival of Tabernacles everyone holds wands made of palm branches and citrons—these we have described elsewhere°;

ובני עמו של אלכסנדרוס עוררו מהומה נגדו. שכן התקוממה האומה עליו בשעה שני עשה חג וכשעמד על-יד המזבח להקריב. חרקו בו אתרוגים. שכן חוק הוא אצל היהודים, שיהיו לכל אחד כהג הסוכות לולבים של תמרים ואתרוגים; גם את הענ' ינינם האלה טיפרנו במקום אחר.

קטניות היהודים

סכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה, פסולה; רבי יהודה מכשיר. ושאונה גבוהה עשרה ספחים, ושאין לה שלש דפנות, ושחמתה מרבה מצלתה - פסולה. סכה הישנה - בית שמאי פוסלת, ובית הלל מכשירין. ואיזו היא סכה הישנה? כל שעשאה קודם לחג שלשים יום. אבל אם עשאה לשם החג אפילו מתחילת השנה, כשרה. העושה סכתו תחת האילן, כאלו עשאה בתוך הבית. סכה על גבי סכה - העליונה כשרה, והתחתונה פסולה. רבי יהודה אומר: אם אין דיוורין בעליונה, התחתונה כשרה. פרס עליה סדן מפני החמה, או תחתיה מפני הנשר, או שפרס על גבי הקיטוף - פסולה. אבל פורס הוא על גבי נקליטי המטה.

סוכה - חלל הסוכה מן הקרקע עד הסכך. || פסולה - שאם הסכך גבוה כל כך (אבה) היא ישיבה ספחים, ועשרים אמה הם קרוב לעשרה מטרים) אינו סוכך על הסוכה בכפי השבש, ואינו ניטר. ואף הכס 'סוכה' אינו הולכה, שגובהה כפידת בית || ושאונה גבוהה עשרה ספחים - שהם כשמונים סנטימטר. || ושחמתה וכו' - שהחמה מרובה בה על הצל, ואין הסכך סוכך על הסוכה כראוי. || כל שעשאה - היינו שהניח עליה את הסכך. || קודם לחג וכו' - שכן החתם לא לשם מצוות סוכה סכה, אבל סכה בתוך שלושים יום, והיא עשאה לשם סוכה החג מתחילת השנה - חייבה לאחר חג הסוכה של השנה שעברה. כאלו עשאה וכו' - והיא פסולה לפי שהסכך בא בגב מן ענפי האילן שהם פסולים לסכך (להלן בשנה ד). || והתחתונה פסולה - שהרי היא כאלו עשאה בתוך הבית (רבי-ם). || התחתונה כשרה - כסוס שהעליונה אינה נחשבת כדירה לפי הבבלי אין היא כשרה אלא אם כן אין העליונה ראויה לדירה. עליה - על הסוכה, היינו על הסכך. || תחתיה - תחת הסוכה. היינו תחת הסכך. || הנשר - הקלים הנושרים מן הסכך. כדי שלא ייפלו על השולחן. || שפרס על

76. Yerushalmi, Sukka 1,1

הלכה ב מתני' ז"ש פוסלין. דבעי סוכה לשמה וזו סתם מעשים ואלו תוך ל' לחג כיון ששואלים בהלכות הת' ל' יום קודם לחג סתם העושה סוכה לשם חג הוא עושה אבל קודם ל' סתמא לאו לשם חג הוא: וז"ה מכשירין. דלא צביטין סוכה לשם חג: **גמ'** לריך לחדש זה דבר. אפי' ז"ה דמכשירין סוברין דלמזוה מן המובחר לריך לחדש זה דבר: מ"ד. דככל שהוא סגי לחדש סובר דלריך לחדש ע"פ כל אורך או רוחב הסוכה: אף במלה הישנה נמי פליגי ז"ש וז"ה דלכ"ס פסולה ולכ"ה כשרה: ד"ה היא. דבמלה הישנה פסולה שאם לא עשאה לשם חג: דבר ברור שלא דקדק. בעשייתה ובשמירתה כהלכה ויש לחוש לחימוך:

הלכה ב מתני' סוכה ישנה. כדמפרש שעשאה קודם לחג שלשים יום ולא פ"י שהוא לשם חג: בית שמאי פוסלין. דסבירא

לן סוכה לשם חג צביטין דכתיב חג הסוכות תעשה לך שבועת ימים ואלו תוך שלשים לחג הוא כיון דשאלין ודורשין בהלכות חג קודם לחג שלשים יום סתם העושה לשם חג הוא עושה אבל קודם שלשים סתמא לאו לשם חג: וז"ה מכשירין. דלא צביטין סוכה לשם חג וקרא לחג הסוכות מיבעי ליה לעושיין סוכה בחולו של מועד וכו"ס ס"ל כר"א לחין עושיין:

הלכה ב מתני' סוכה הישנה בית שמאי פוסלין וביה מכשירין איזו היא הישנה כל שעשאה קודם לחג שלשים יום אבל אם עשאה לשם החג אפי' מתחילת השנה כשירה: **גמ'** הני י צריך לחדש בה דבר. חברייא אמרו שפח ר' יוסה אומר כל שהוא מ"ד כל שהוא ובלבד על פני כולה. אף במצה כן. מצה הישנה תפלונתא דבית שמאי ודב"ה. א"ר יוסה דברי הכל היא. מכיון שלא עשאה לשם פסח דבר בריא שלא דיקדק בה.

גמ' תני. דברייחא לריך לחדש זה דבר לכ"ה דמכשירי אף כשעשאה סתם קודם לשלשים יום מ"ה לריך לחדש חוזה דבר מקודם החג שיהא ניכר סוכה זו למזות החג: חברייא אמרי טפח. לריך לחדש זה ור' יוסה אמר אפי' כל שהוא: מ"ד כל שהוא וכו'. כלי' הא דקאמר כל שיהו ובלבד אם עושה החידוש על פני כל הסוכה בהא סגי אף בכל שהוא אבל אם אינו עושה אלא במקום אחד מודה ר' יוסה דבעיין טפח: אף במלה כן. דבמלה ישנה ג"כ תפלונתא דכ"ס וכו"ה אם כשירה היא ור' יוסה אמר דברי הכל היא במלה ישנה שעשאה סתם קודם ל' יום דפסולה דמכיון שלא עשאה בפירוש לשם פסח דבר ברור הוא שלא דיקדק בה לשומרה מחימוך דאף ז"ה מודה בה: עושה כהלכה

- [A] A superannuated sukkah—
- [B] the House of Shammai declare it invalid.
- [C] And the House of Hillel declare it valid.
- [D] And what exactly is a superannuated sukkah?
- [E] Any which one made thirty days [or more] before the Festival [of Sukkot].
- [F] But if one made it for the sake of the Festival,
- [G] even at the beginning of the year,
- [H] it is valid.
- [I.A] It has been taught: [From the viewpoint of the House of Hillel, one nonetheless] must do something new to the sukkah [to validate it, if it was built more than thirty days before the Festival].
- [B] Associates said, "It must involve a handbreadth [of the sukkah-roofing]."
- [C] R. Yose says, "It may be any measure at all."
- [D] He who said, "It may be any measure at all," requires that whatever is done cover the entire face of the sukkah.

סוכה יצנה בית הלל מכשירן - ביחולמו תני: צריך להדש בה דברי חבירא אמרין: טפת ר' יוסי אמר: כל שהוא וסמן דאמר כל שהוא - ובלבד שחאה על פני כולה. ובתר הכי איתא התם: מצה ישנה פלוגתא דבית שמאי ובית הלל. אמר רבי: דברי הכל הוא, מכיון שלא עשאה לשם פסח - דבר ברי הוא שלא דקדק בה.

ואם עשאה לשם חג וכו' - אפילו לבית הלל נפקא מינה שאין צריך להדש בה דבר. ואפילו לא נפקא מינה אלא לבית שמאי יש לו לתנא לפרש במה נחלקו. ולא שייך לאקשו 'טעמא דבית שמאי אתא לאשמועינן' אלא היכא דפליגי תנאי אליבא דבית שמאי, ולא נפקא מינה מירי במלוגתא אליבא דבית הלל. כי הוה ד'יר אליעזר דמילה' (שבת קלה, א) ובפרק 'ארבעה אחין' (יבמות כג, א ושם) קטיא, ובפרק קמא דביצה (ג, ב), וכולן מירשט במקום.

78. RABI "A, Hilkhot Sukka §§ 611-613

הלכות סוכה ס"י תרי"א-תרי"ג

תרי"ב. סוכהי ישנה בית שמאי סופלין ובית הלל מכשירין איהי ישנהי כל שעשאה קדם לחג שלשים יום ואם עשאה לשם חג אפילו מתחילת השנה כשרה, ונרסין בירושלמי צריך לחדש בה דבר חבירא אמרי מסח רבי יוסי אוטר כל שהו. וארביה הילל קאי:

9. Any kind of booth made in conformity with the law, even if not made specifically for the purpose of fulfilling the commandment, is valid, as long as it was made to provide shade—for example, a booth made by a heathen, a booth made to shelter animals, or the like. If, however, a booth has come into existence automatically, it is invalid, because it was not made to provide shade. Similarly, if one scoops out the inside of a cornstack to make it into a booth, it does not become a valid booth, because the corn was not stacked originally to provide shade. Accordingly, if one originally leaves a hollow space in the stack a handbreadth high and seven handbreadths square, for the purpose of making a booth, and subsequently scoops out enough to increase the height to ten or more handbreadths, the stack becomes a valid booth, because the covering was intended originally to provide shade.

רבינו מנחם

ט כ"ה סוכה שנגעשית כהלכתה כו' והוא שתהיה עשויה לצל. א"ה. כלומר שמוכנת יפה דמוכחא מלחא טעמיה הרשונה ללל היתה ולא ללניעותא בעלמא דלע"ג דסוכה (בע"פ) [לא בעינן] עשויה לשם סוכה מיהו ללל הוא דמקריא סוכה שמוכנת מן החורב כדכתיב (ישעיה ד) וסוכה תהיה ללל יומם מחורב כגון סוכת גוים וסוכת בהמה וכיוצא בהן פירוש כגון סוכת נשים סוכת כותיים וסוכת רקנ"ש וגלי הרג כסוכת גוים וכנהמה דכשרה לע"ג ולא שייכי במזות סוכה כלל וכ"ש סוכת נשים וכותיים ורקנ"ש דשייכי נעשית סוכה דכשרה והוא שנגעשית ללל כמ"ש הרב:

ב גמרא שואלים: מאי טעמיה דבית שמאי (מה טעמיה של בית שמאי) ומסבירים: אמר קרא (אמר המעורא) יתג הסוכות שבעת ימים לה' (ויקרא כג, לד) משם למדים: סוכה העשויה לשם חג בעינן (צריכים אנו), וסוכה שלא נעשתה במיוחד לשם קיום מצות החג אינה כשרה ושואלים: ובית הלל מה אמרים הם על מקרא זה? אמרים: והוא מיבעי ליה לכדרב ששת (ואתו מקרא הוצרך לו דבריו רב ששת), שאמר רב ששת משום (חססו של) ר' עקיבא: כגוין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה לכל שימשו אחר, משום שהם נחשבים כמקודשים לצורך מצחתן בלבד - הלמד לומר יתג הסכות שבעת ימים לה' (שם), ותניא (ושנויה ברייתא) שיש בה ביאור לודשה זו: ר' יהודה בן בתירה אומר: כשם שחלל שם שמים על התגיבה, כך חלל שם שמים על הסוכה, שנאמר יתג הסכות שבעת ימים לה' מה חג (כלומר, קרבן החג) לה' - אף סוכה לה'.

79. Maimonides, Mishne Tora, Hilkhot Sukka 5,9 mit Kommentar

זמנים הלכות סוכה פ"ה

ט סוכה שנגעשית כהלכתה מכל מקום כשרה אף על פי שלא נעשית לשם מצוה. והוא שתהיה עשויה [ט] לצל כגון סוכת [י] גוים וסוכת בהמה וכל [כ] כיוצא בהן. אבל סוכה שנגעשית מאליה פסולה לפי שלא נעשית לצל. וכן החוטט בגדיש ועשהו סוכה אינה סוכה שהרי לא עימר גדיש זה לצל. לפיכך אם [ג] עשה בתחלה חלל טפח במשך שבעה לשם סוכה וחטט בה אחרי כן והשלימה לעשרה כשרה שהרי נעשה סוכה סך [ח] שלה לצל:

80. Bavli, Sukka 9a

ב גמרא מאי טעמא דבית שמאי? אמר קרא "חג הסוכות שבעת ימים לה'" - סוכה העשויה לשם חג בעינן. ובית הלל: ההוא מיבעי ליה לכדרב ששת. דאמר רב ששת משום רבי עקיבא: מנינו לעצי סוכה שאסורין כל שבעה - תלמוד לומר "חג הסוכות שבעת ימים לה'". ותניא, רבי יהודה בן בתירה אומר: כשם שחלל שם שמים על התגיבה כך חלל שם שמים על הסוכה, שנאמר "חג הסוכות שבעת ימים לה'", מה חג לה' - אף סוכה לה'.

GEMARA. What is Beth Shammai's reason?—Scripture says, *The festival of Sukkoth, for seven days unto the Lord*,¹² [implying therefore] a *Sukkah* made expressly for the sake of the Festival. And Beth Hillel?¹³—They need that [verse] for the same deduction as that of R. Shesheth, R. Shesheth having said in the name of R. Akiba, Whence do we know that the wood of the *Sukkah* is forbidden¹ all the seven [days of the Festival]? From Scripture which states, '*The Festival of Sukkoth, seven days to the Lord*'; and it was taught, R. Judah b. Bathyra says: Just as the Name of Heaven rests upon the Festival offering,² so does it rest upon the *Sukkah*, since it is said, '*The Festival of Sukkoth, seven days to the Lord*': just as the Festival [offering] is '*to the Lord*', so is the *Sukkah* also '*to the Lord*'.

רבינו נסים

אין הא סוכה יונה . עלה
שנאין זה ד' וביה : כל ששאלה
קודם לזה י' יום . עלה שלח פסלה
מזמן ל' יום שלח הא דבניה
היה ל' יום מהו דבניה ומתחלה
לשם זה פסלה לאל בפסלה קודם
לזה ל' יום הא דבני כל ולא
לפרש מילתיה דב' הא ד' אל
כה על המה ד' המה ד' חוק
בשאלה [סך] שלש יום שלח
הא אכל מקדו ד' לא קא משמע ל'
דבר הא נזיל היה ל' יום כד
ולא פסלה לאל בשאלה קודם

ומה היה נכר הא נזיל ל' יום כד
לעבר בשאלה נהג ל' בשאלה ודוקן
דבר המה (י) זה סוכה נהג ל' יום
הא היה מחמת הנהגה עבר ודוקן
נרבינו ביהשלה תי ל' יום כד
המנהג ל' יום כד :

82. Menachem ha-Me'iri,

Bet ha-Bechira, zu bSukka 9a

ה' יונה ... כל שעשאה קודם להג שלשים יום. ואם ... עשאה לשם התג אפילו
מתחלת השנה כשרה.

הפסחה השנייה והוא מענין החלק הראשון
הוא שאמר : סוכה ישנה ומירש בה שעשאה
קודם להג שלשים יום, שכל שהא תוך שלשים
מסתבא לשם תג הוא אחר הדגית זמן ששואלין
ודורשין מעניני התג והנה נקראת יונה, אבל
קודם שלשים ושעשאה סתם ולא הזכיר בה
שלשים תג הוא עוקה, אלא שכלל מקום לצל
עשאה בית שמאי פוסלין סוכה לשם תג
בזיגן, וכל שמקודם שלשים אין סתמו כמירוסו.
ועיית הול מכהידין והאיל ומכל מקום לצל
נכסיה אין אנו צריכין בה להיות נעשית לשם
תג ואם עשאה לשם תג אפילו מתחלת השנה
כשרה ואפילו לבית שמאי, ומכל מקום הלכה
כבית הלל, והא מתחלת השנה אין אנו צריכין
לעשייתה לשם תג וכשרה אף כגז זה לתג

תרלו סוכה יונה . עלה
שנאין זה ד' וביה : כל ששאלה
קודם לזה י' יום . עלה שלח פסלה
מזמן ל' יום שלח הא דבניה
היה ל' יום מהו דבניה ומתחלה
לשם זה פסלה לאל בפסלה קודם
לזה ל' יום הא דבני כל ולא
לפרש מילתיה דב' הא ד' אל
כה על המה ד' המה ד' חוק
בשאלה [סך] שלש יום שלח
הא אכל מקדו ד' לא קא משמע ל'
דבר הא נזיל היה ל' יום כד
ולא פסלה לאל בשאלה קודם

83. Araba'a Turim, Orach Chaiim, Hilkhhot Sukka §636 mit Kommentar Bet Yosef

אורח חיים
הלכות סוכה
תרלו

תרלו סוכה יונה ישנה שנעשית מקודם לתג ל' יום כשירה וכלכד
שיחש בה דבר עתה בנופה לשם תג אמר בספח
על ספחים סני אם הוא כמקום אחר ואם החירוש על פני כולה
סני אפילו בכל דרוא ואם עשאה לשם תג אפילו מתחלת השנה
כשירה בלא חירוש : יוצר כלי תרם שיש לו ב' סוכות זו לפנים
סוז ועושה קירותיו בפנימיות וסוכה כחיצונה הפנימית אינו יוצא
בה ידי סוכה כיון שהיה דירתו כל השנה אינו ניכר שדר בה לשם
סכות סוכה והחיצונה יוצא בת שהרי אינו דר בה כל השנה :

תרלו סוכה יונה ישנה שנעשית מקודם
לתג ל' יום כשירה
הנה נפ"ק (ס) . סוכה ישנה נ"ש
שלין וזמא כלל הכשרין איוו הא סוכה
ישנה כל שעשאה קודם לתג שלשים יום
אכל אם עשאה לשם תג אפילו נחלת
הנה כשרה וכגן ה"ן איוו הא סוכה
ישנה שנחלקו בה נ"ש וכה כל שעשאה
קודם לתג ל' יום כלומר שלא עשאה
נחלת ל' יום שלמי התג דכנחו אפילו
יש עתה חודו וכשרה דמתחלה לשם
ג עשאה אלא בשעשאה קודם לחותן ל'

אם הוא דפסלי נ"ש ולאו לפ"ו מיתחייב דכ"ה מני הכי אלא כדו שלא חתמו
זה חכמי נ"ש דוקא כשעשאה ל' יום שלמי התג אכל חתמו הכי לא קא חתמו
ל' דככה"ג אמר ל"כ כשרה ולא פסלי אלא כשעשאה קודם לתג ומינה דאפילו
נכד"ג ל"כ כשרה וכך כס דברו רש"י וכן נרדף לפרש ל' רגיש ט"ל שנעשית
מקודם לתג ל' יום דה"ק שנעשית מקודם שיכנס ל' יום שלמי התג ואפ"ה כשרה
ולאשה הכי דיקא דל"כ הכי ה"ל לחתמו שנעשית נהגן ל' יום שלמי התג
אלא דלא כדאמרו : [מ"ש] וכלכד שיחש בה דבר וכו' סס כחכ כר"ש וירושלמי
תי נרדף לחש בה
שם כ"ד כל שהא תלכד שחכה על פני כולה כחך בעל המישור חידוש בנופה
ניקח דלא כנפול סוכות ט"ל * מיכנס ומתחלה כמסרתי היו חידוש דהא ליכא סוכה
ולא יוכל לחדוש בה כלי חידוש עכ"ל וזה ש"כ רבי' שיחש בה דבר בנופה ונס
החוססת הכיוו הירושלמי הוס ואל"כ כחכו אהא דחנן ואם עשאה לשם התג וכו'
אפילו ל"כ נסאח חייב ש"ג לחש בה דבר וכו' ומדברי כולם השמע דכל דהנרדף
מירושלמי לחש בה דבר לפיכך הוא אכל ה"ן כ' דלא לעכב אומר כן אלא
למטה מן המותר :

Raba said: It is the duty of a man to mellow himself [with wine] on Purim until he cannot tell the difference between 'cursed be Haman' and 'blessed be Mordecai'.⁵

Rabbah and R. Zera joined together in a Purim feast. They became mellow, and Rabbah arose and cut R. Zera's throat.⁶ On the next day he prayed on his behalf and revived him. Next year he said, Will your honour come and we will have the Purim feast together. He replied: A miracle does not take place on every occasion.

Raba said: If one eats his Purim feast on the night [of the fourteenth], he does not thereby fulfil his obligation. What is the reason? It is written, *days of feasting and gladness*.⁷ R. Ashi was sitting before R. Kahana. It grew late, and still the Rabbis did

not arrive. He said to him, Why have not the Rabbis come? Perhaps they are busy with the Purim feast. He said to him: Could they not have had it last night? He replied: Is your honour not acquainted with the dictum of Raba, 'If one eats his Purim feast on the night [of the fourteenth], he does not thereby fulfil his obligation'? He said to him; Did Raba really say so? (He replied, Yes).¹ He then repeated it after him forty times, until he had safely stored it in his mind.²

אמר רבא
 ימחייב איניש לבסומי בפורי' עד דלא ידע
 בין ארור המן לברוך מרדכי רבה ורבי זירא
 עבדו סעודת פורים בהרי הודי איבסום
 קם רבה שחטיה לרבי זירא למחר בעי
 רחמי ואחיייה לשנה אמר ליה מי ונעביד
 סעודת פורים בהרי הודי אמר ליה *לא בכל
 שעתא ושעתא מתרחיש ניסא אמר רבא
 *סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי
 חובתו מאי מעמא ימי משתה ושמתה כתיב
 רב אשי הוה יתיב קמיה (*דרב כהנא) נגה
 ולא אתו רבנן אמר ליה מאי מעמא לא אתו
 רבנן⁽³⁾ דלמא טרידי בסעודת פורים אמר ליה
 ולא הוה אפשר למיכלה באורתא אמר ליה
 לא שמיע ליה למר הא דאמר רבא סעודת
 פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו אמר
 ליה * (אמר רבא הכי) (אמר ליה אין) ⁽⁶⁾ תנא
 מניה ארבעין וימנן דמי ליה כמאן דמנח בכיסיה

— לאכסורי
 להשכר ניין ואיבסום = נשכרו.
 נגה ולא אתו רבנן אחר הייב.
 ולא נאו החלמידים לית המדרש.

92. MaHaRSh“A zu Meg. 7b

מיהייב איניש לבסומי ט' בין ארור המן לברוך כ"י י' י' לפי
 כ"פ ה"ש י' לדיק וזכ' לו נפולס סוה שחינו לדיק גמור כדי שיהי סוכס נפולס הוה וי' רב
 וסוה לו נפולס הוה רבש שאינו גמור כדי נסודו נפולס הוה אכל י' לדיק גמור סוכס כ"י סוכס
 לנ' שולמט לאכל ספיקה נפולס הוה וסוקן קיימה לו לפילס הוה כמו מדדני סוכס לכל כגדולס
 נס נסוד"ו וכן נסיען נרשכ גמור סוקן לו זכות כלל כמו סוקן סוכס סחלק וסכו סאנד נס
 פולס סוכס וכ"ו סוכס דחיינ לבסומי נפולס כ"כ כד דלא ידע כ"י סוקן שאינו טוקן לט' לסנהין
 מדדננ גדולס דב' בין ארור סוקן סוכס רבש גמור ואנד סוה סכולמוח לבין נרוך סודדי סוכס לדיק
 גמור סוכס לשמי פולמוח: קם רבש שחטיה לרבי זירא כ"י: דבר סחוס הוה לפרכי נפסכיס ונלא
 דר"ל כפין שחכיס דתנריס סמולס ונפייס לבסומי ויהי דר"ל כד סחלו ונסה לתוס ולכ נקדיס
 נלסון שחיסה לבסומי סין נקד' ס"כ סוקן סוקיס סרסס כח"ס סחלל נרונס כל ס"ה יין וקלמרי
 דסחסלל סליו סלל ימות סחולו זכ' כד סחדפ' ומי ונלינו נמקד' ונחלמח' לסין מי סלסין רשוא:

נדחו כל אותם הדברים. ולענין ביאור מיהא זה
 שאמרו בין ארור המן וכ', הוא ממה שאמר
 בתלמוד המערב ²⁷⁰ שצריך לומר אחר מקרא מגלה
 ארור המן ברוך מרדכי ברוכה אסתר ארורה זרש,
 וכן שצריך לומר חרבונה זכור לטוב. ואמר שחייב
 להתבשם עד שלא ידע בבירור מה יאמר, אלא
 שכבר נדחית לדעתנו כמו שביארנו. וגדולי
 המחברים ²⁷¹ כתבו עד שירדם. וכן לענין ביאור
 זה שאמר שחטיה לרבי זירא פי', מלשון סחיטה
 ר"ל שימעכו. ואחיייה מלשון החלימיני והחייני ²⁷².
 סעודת פורים אין עיקר שמחתה אלא ביום, שהרי
 נאמר ימי משתה ושמתה. ואם אכלה בלילה לא
 יצא ידי חובתו, הן לילה שמחתו יום הפורים,
 הן לילה שעבר הפורים ²⁷³.

93. ha-Me'iri, Bet ha-Bechira zu bMeg 7b

[ו' ע"ב] חייב אדם להרבות בשמחה ביום
 זה ובאכילה ובשתיה עד שלא יחסר שום דבר.
 ומ"מ אין אנו מצווין לשתכר ולהפחית עצמנו
 מתוך השמחה, שלא נצטוינו על שמחה של הוללות
 ושל שטות, אלא בשמחה של תענוג שיגיע מתוכה
 לאהבת השם ית' והודאה על הנסים שעשה לנו.
 ומה שאמר כאן עד שלא ידע בין ארור המן לברוך
 מרדכי, כבר פירשו קצת גאונים ²⁶⁸ שממה
 שהזכיר אחריו קם רבא ²⁶⁹ שחטיה לרבי זירא

תרצה דיני סעודת פורים. וכו' ד' סעיפים

באר הגולה

הג"ה (א) א מלוא להרצות נסעודת פורים (עור) (ב) ונסעודה אמת יולאס (מרדכי ספ"ק): א ב סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו: הג"ה ומ"מ גם נלילה ישמה ורצה קצת נסעודה (משנה מהרי"צ): ב ג (ג) חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי: הג"ה (ד) וי"א דאין נרין להשמכר כל כך אלס שיטמה יומר מלימודו (כל נז) וישן וממוך שיטן אינו יודע בין ארור המן

א שס נגמרל נמגילה
ו.
ב מימרל דרנל שס.
ג גם זה מימרל דרנל
שס.

ביאורי הגר"א

מרדכי והוא מ"ש גדולה נקמה שמינה כו' ואמרו גדולה דעה וכיון שניטלה הדעה לא ידע כו': (ד) וי"א דא"צ. ע' נפ' נמלא דפסקים ונפ' נמלא דיומא יתהלך נמישרים כו'

תרצה (א) מצוה. שס ו' ז' כי נפיקנא כו': (ב) ובסעודה כו'. שס ולא הוה אפשר כו': (ג) חייב כו'. שס מיחייב אינש כו' ור"ל בין נקמת המן לגדולת

ברכת אליהו

בין שתי אותיות שנאמר כי אל דעות ה' (שמואל — א ב, ג) ואם יש באדם דעת ידע להבחין כי הנקמה מהמן גדולה יותר מהגדולה שניתנה למרדכי, אבל כשישתה כיון שניטלה הדעה ממנו — שהיא ניתנה בין ב' אותיות — שוב לא ידע שגדולה נקמת המן ואינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. [ועיין ב"ח, ד"מ סק"א, באה"ג, פרי חדש, נהר שלום ועוד נו"כ שהביאו פירושים נוספים למימרא דרבא הנ"ל].

(ד) עיין בפרק בתרא דפסחים ק"ג ב. דאיאת שם: שלשה הקב"ה אוהבן וכו' ומי שאינו משתכר. ובפרק בתרא דיומא עד ב. עה א: כי יתן בכוס עינו יתהלך במישרים (משלי כג, לא) ר' אמי ורב אסי חד אמר כל הנותן עינו בכוסו (אוהב שכרות — רש"י) כל העריות כולן דומות עליו כמישור וחד אמר כל הנותן עינו בכוסו כל העולם כולו דומה עליו כמישור (ממון אחרים דומה לו היתר — רש"י). הרי שהשיכרות אסורה. וז"ל הכל בו סוף סימן מ"ה הל' מגילה ופורים: וחייב אדם לבסומי בפוריא לא שישתכר שהשכרות אסור גמור ואין לך עבירה גדולה מזו שהוא גורם לגלוי עריות ושפיכות דמים ולכמה עבירות זולתן אך שישתה יותר מלימודו מעט כדי שירכה לשמוח ולשמח האביונים וינחם אותם וידבר על לבם וזו היא השמחה השלמה. ועיין בהגמ"י פ"ב מהל' מגילה הט"ו אות ב' על מימרא דרבא הנ"ל, וז"ל: כתב ראב"ה (ס"ס תקס"ד) דכל הני למצוה בעלמא ולא לעכב. [ובשו"ת מהרי"ל סוף סימן נ"ו כתב: הא דאמר רבה חייב אדם לבסומי ודאי מצוה בעלמא הכי משמע לישנא מחייב אדם כו'. ולא קאמר סעודה כך דינא לכה"ג דימי משתה כתב ואיכא משתה בלא שכרות: תדע דרב יוסף יליף מינה שאסור בתענית מכלל דנפיק בלא שכרות ובסומי כולי האי, עכ"ל. ועיין מ"ש בכ"י בשם רבינו אפרים והא"ח ובשערי תשובה וביסוד ושורש העבודה שער המפקד פ"ז. וראה מ"ש בקונטרס, טעה בדבר מצוה" אגמ

את הלחי ואם אין שם כהן (לחת לו המתנות — רש"י) מעלין אותן בדמים ואוכלן מפני הפסד כהן (שם את דמי המתנות ואוכל המתנות ונותן דמיהם לכהן הבא ראשון — רש"י) שאני מתנות כהונה דנתינה כתיבא ביה (ועליו ליתנן לכהן — רש"י) השתא דאתית להכי תרומה נמי נתינה כתיבא ביה. וא"כ כאן בפורים דכת' ומתנות לאביונים הוי כדכ' נתינה ולהכי כשאין עניים צריך ליתן אח"כ כשיודמן אביונים כמו בזרועה ולחיים וקיבה שמעלה בדמים ומעכב לעצמו עד שיודמן כהן — ד"א].

תרצה (א) מגילה ז ב: אמר אביי כי נפיקנא [נפקין] מבי מר הוה שבענא (כשיצאתי מבית אדוני רבה לילך לבית (אבא) מרי בר מר הייתי שבע — רש"י) כי מטאי להתם קריכו לי שיתין צעי (קערות של מיני מאכל — רש"י) דשיתין מיני קדירה ואכלי בהו וכו'. [הרי שמצוה להרבות בסעודת פורים. ובב"ח כתב: כפ"ק רב אשי הוה יתיב קמיה דרב כהנא נגה ולא אתו רבנן א"ל דילמא טרידי בסעודת פורים שמעי' דשרי להרבות בסעודת פורים ושלא לבא לבית המדרש מחמת טירדא דסעודת' דכיון דעסיק במצוה להרבות בסעודת פורים פטור ממצות ת"ת בבית המדרש, עכ"ל. וכ"ה בד"מ סק"ג עי"ש. ורבנו הביא גמ' זו בסק"ב להוכיח משם ש, בסעודה אחת יוצאים". וראה הערה 1 שם].

(ב) שם ולא הוה אפשר כו'.
(ג) מגילה ז ב: אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ור"ל דלא ידע בין נקמת המן לגדולת מרדכי. והוא מ"ש בכרכות לג א: גדולה נקמה שנתנה בין שתי אותיות (בין שתי הזכרות — רש"י) שנאמר א — ל נקמות ה' (תהלים צד, א) וזוהי נקמת המן שאין שמו שלם דע שימחה זכר עמלק. ואמרו שם: גדולה דעה שניתנה

נימא שאין יוצאין בסעודה אחת מאי פריך. ולא הוה אפשר וכו', הרי לא סגי בסעודה אחת, ואף לפי סברת רב כהנא (או אמיר) שיוצאין בסעודת הלילה, אבל זו רק סעודה אחת, ולא יוצאים בסעודה אחת. ומוכח ש, בסעודה אחת יוצאים". וכן נראה מדברי המרדכי פ"ק דמגילה סימן תשפ"ז — שהוא המקור לדברי הרמ"א, יכמ"ש בדפוסי השו"ע — שאחר הביאו דברי הגמ' הנ"ל סיים: משמע דסעודה אחת די. ועיין ב"ח, לבוש, אליהו זוטא אות ג' ובספר ביורו הלכה להרה"ג י"א זילכר שליט"א.

1 איתא במגילה ז ב: רב אשי הוה יתיב קמיה דרב כהנא [נ"ב בשאלתות איתא דאמיר] נגה ולא אתו רבנן (איחר היום ולא באו התלמידים לבית המדרש — רש"י) א"ל מ"ט לא אתו רבנן [א"ל] דלמא טרידי בסעודת פורים א"ל ולא הוה אפשר למיכלא באורתא וכו'. וכיאר הד"א: הרי דא"צ לעשות סעודה רק פעם אחת ביום וא"צ לעשות סעודה בלילה וביום דא"כ מאי פריך ולא אפשר הלא צריך לעשות ב' פעמים בלילה וביום, עכ"ל. ונראה שהד"א נמשך אחרי המ"א בסק"א, שכתב: לאפוקי ממ"ד דחייב לאכול גם כלילה דומיא דמגילה. ולולא דבריהם הייתי מבאר דברי רבנו דאי

לצורך מרכזי * (מהרי"ל) ואחד המרצה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשמים (ה) ואין להתענות צפורים מלבד תענית חלוס (וע"ל ס' תקס"ח וסימן תק"ע) יש נהגו ללבוש בגדי שבת ויו"ט צפורים וכן נכון (מהרי"ל) (ו) ונוהגים לעשות סעודת פורים לאחר מנחה וערבית יתפלל צלילה ומתפללים מנחה מחלה בעוד היום גדול ורוב הסעודה צריכה להיות ביום (מנהגים) ולא כמו שנוהגין להתחיל סמוך לערב ועיקר הסעודה הוא ליל ט"ו (ו) וכשחל פורים ביום ששי יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד שבת (מנהגים) ומי שרצה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו (ת"ה) יש אומרים שיש לאכול מאכל זרעונים פורים וכן לזרעונים שאכל דניאל ותצרינו בצבל (כל צו) טוב לעסוק מעט צמורה קודם שיחיל הסעודה וסמך לדבר ליהודים הימה אורה ושמחה ורשינן אורה זו טורה (מהרי"צ) (ח) ותייב צמסמה ושמחה קלת בשני ימים י"ד וט"ו (מנהגים) וכן נהגו (ט) ויש אומרים דאם הזיק אחד את חבירו מכה שמחת פורים פטור מלשלם (ת"ה סימן ק"י) ועיין צמ"ה צדיני נזקין*: ג ד אומר על הנסים בברכת המזון בברכת הארץ (י)

באר הגולה
* (וי"מ שצריך
מרכזי וארור המן
חושבניה דדין כמושבניה
דין ואצריך לשמות
כ"כ עד שלא ידע לכיין
המספר).
* (סוף סימן שע"ח).
ד שבת כ"ד כרז הונא
ורז שמת.

ביאורי הגר"א

לל צו ועי' צמ"מ פ"ב: (ה) ואין להתענות. מגילה ה' ב': (ו) ונוהגים לעשות כו'. עמ"א ס"ק ה' צמ"ה ומשפין צרוב עד המנחה ואסורין להתחיל קודם מנחה: (ז) וכשחל. ע' סימן רמ"ט ס"ב מלוא להמנע כו' וכ"ש צמ"ג: (ח) וחייב במשתה כו'. שנאמר את שני הימים כו'.

ד"מ צמס מנהגים. אצל צמ"ה ה' ב' מ' דמסמה ושמחה לא קאי אלא אכל א' ציומו ועי' רש"י שם ד"ה לא נצרכה כו': (ט) וי"א דאם. תוס' סוכה מ"ה א' ד"ה מיד התינוקין כו' ויש (ללמד) [ללמוד] כו': (י) ואם התחיל כו'. כמו צמפלת נעילה אע"ג דלרז ציומא פ"ו צ' ולתק

ברכת אליהו

שנדפס בסוף כרך זה אות כ"ד].
(ה) מגילה ה ב: ... והכתיב במגילת תענית את יום ארבעה עשר וגו' ואת יום חמשה עשר (אסתר ט, כא) יומי פוריא אינון דלא למספד בהון ואמר רבא לא נצרכא אלא לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה הני מילי בהספד ובתענית אבל תענית סמך זאת מקרא י"ד וט"ו היינו שיהי' נוהג בשניהם וא"כ כי היכי דמפרשינן לשמחה ומשתה דקאי על ב' ימים ה"נ דכתב ויו"ט קאי על שניהם ומשני ה"מ בהספד ובתענית פ"י דלא דמפרשים כן בקרא דמשתה ושמחה ויו"ט דקאי על שניהם אלא דרבנן אסרו בהספד ותענית כמו בכל הימים ששנו שם במגילת תענית אבל קרא דמשתה ושמחה ויו"ט לא הוי רק ביי"ד לעיירות וט"ו לכרכים והלא כל הכתוב במגילת תענית אינו אלא שאסור בהספד ותענית אבל לא דחייב במשתה ושמחה]. וערש"י שם ד"ה לא נצרכה כו', [שכתב: במגילת תענית שהרי כבר כתובין במגלת תענית שהרי כבר כתובין במגלת אסתר שאסור בהספד ותענית אלא לאסור כו'. הרי דדייק רש"י הכל לענין הספד ותענית ולא לענין משתה ושמחה דקרא דמשתה ושמחה לא קאי רק לכל אחד ביومו — ד"א. וע"ל סימן תר"ע ס"ב וסימן תרפ"ו ס"א וסימן תרצ"ז הערה 1].

(ט) תנן בסוכה מה א... מיד תינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן. ופירש"י: ואוכלין אתרוגיהן של תינוקות ואין בדבר לא משום גזל ולא משום דרכי שלום שכך נהגו מחמת שמחה. ובתוס' ד"ה מיד (ה) תינוקות הביאו פירש"י הנ"ל, וכתבו: ויש ללמוד מכאן לאותן בחורים שרוכבים בסוסים לקראת חתן ונלחמים זה עם זה וקורעין בגדו של חבירו או מקלקל לו סוסו שהן פטורין שכך נהגו מחמת שמחת חתן. [ועמ"א ס"ק ז', ח', ד"א. כף החיים אות כ"ט. ולהלן סוף סימן תרצ"ו ס"ק כ', כ"א וח"מ סימן שע"ח ס"ט ומש"ש בס"ק כ"ה כ"ו ובבירור הלכה בסוכה שם].

(י) כמו בתפלת נעילה דאמר רב ביומא פז ב: תפלת נעילה פוטרת את של ערבית. ואע"ג דלרב שם ולת"ק שם פח א

שנדפס בסוף כרך זה אות כ"ד].
(ה) מגילה ה ב: ... והכתיב במגילת תענית את יום ארבעה עשר וגו' ואת יום חמשה עשר (אסתר ט, כא) יומי פוריא אינון דלא למספד בהון ואמר רבא לא נצרכא אלא לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה הני מילי בהספד ובתענית וכו'.
(ו) עמ"א ס"ק ה' שכתב בשם התה"ד: הא דלא נהיגי לעשותה בשחרית היינו משום שטרודים במשלוח מנות כדאשכחן ספ"ה דחולין שלא היו מרבים בסעודת יו"ט הראשון של סוכות מפני שהיו טרודים בסוכה ולולב. ומ"ש „טרודים במשלוח מנות“ היינו שהם נמשכין ברוב עד המנחה, וכיון שהגיע זמן המנחה אסורין להתחיל קודם מנחה. [ודברי התה"ד הם בשו"ת סימן ק"י. וסיים שם: אף כי ישבתי מנהג זה מ"מ רבותי ואני אחריהם נהגינן עיקר הסעודה בשחרית כמדומה שכן נהגו ברבינו"ס, עכ"ל. וכמעשה רב אות רמ"ח כת': סעודת פורים עיקרה ביום על כן הנכון לכיין לצאת בסעודת שחרית והוא ז"ל עשה סעודתו במשתה ושמחה כולה ביום וכשהחשיך התפלל מעריב וחזר ללמוד. ובתוספת מעשה רב סק"ע כת': ואדמו"ר החסיד עשה סעודתו תיכף אחר התפלה. ואח"כ ישב על שולחנו כל היום ואכל ושתה הרבה למאוד לקיים חייב עד דלא ידע(י). ולעת ערב בירך כרהמ"ז ופג יינו והתפלל תפלת ערבית, עכ"ל. ובכה"ט סק"ג הביא בשם השל"ה, דיעשה הסעודה קודם מנחה". וראה סימן תרצ"ו הערה 5].
(ז) עיין סימן רמ"ט ס"ב, שנפסק... אבל מצוה להמנע מלקבוע סעודה שנהוג בה בחול מט' שעות ולמעלה. ועמ"ש בסק"ז. וכ"ש בכה"ג — סעודה גדולה של פורים שיש להמנע וע"כ, יעשו הסעודה בשחרית".
(ח) שנאמר את שני הימים כו'. ד"מ בשם מנהגים. וז"ל הד"מ סק"ד: כתוב עוד במנהגים וחייב במשתה ושמחה ב' הימים שנאמר את שני הימים האלה וגו' (אסתר ט, כז). אבל בגמ' דמגילה ה ב' מ' דמשתה ושמחה לא קאי אלא אכל אחד ביومו. [דאיתא שם שרבי שהיה מבני חמיסר — עשה מלאכה

ספר הלכות ראש השנה המנתיב

כא) ושמעתי כי כמדינת ככל עושין מאה קולות, וכך כתוב בערוך בערך פע, מאה פעיות דפעיא אימיה דסיסרא*, וכך מנהגה, מיושב ל' קולות כמנהג כל הגולה, וכן מעומד למוסף כשהיחידים מתפללין אחד תוקע להם על סדר הברכות שלשים קולות, שלשה היסמנים למלכויות וכן לזכרונות וכן לשופרות, וכששליח ציבור אומר המוסף בקול רם להוציא את שאינו בקי תוקעים שלשים על סדר הברכות, הרי צ' קולות. ולאחר סיום התפלה לפני קריש בתרא תוקע להם היחיד עשרה קולות כראמר לא שמע אינש קול אודניה טקל תקיעיא דבירושלים, הרי ק' קולות. כנגד ק' פעיות דפעיא אימיה דסיסרא כך קיבלתי, וטצאתי סמך לרבר בפרשת אמור אל הכהנים בילמדנו, והוה שאמר הכתוב הן אתם מאין ופעלכם מאפע ונו' הן אתם מאין מליחה סרוחה ופעלכם מאפע מטאה פעיות שהאשה פועה בלירתה צ"ט למיתה ואחת לחיים, וצריך לפרש שצריך לוטר כשנתייבבה חבלי יולדה באו לה כאשה היושבת על המשכר וכיולדה פעתה ונבעתה. ושלוש, (אב"ן הירחי):

תנחומא

פרשה אמור

סדר ש

רא שור או-קשב או-עו. זה שאמר הכתוב, הן-אתם מאין ופעלכם מאפע, תועבה יבחר בכם (ישעי' מא כד). הן-אתם מאין, מלא כלום, מן דקה

סרוחה. מאפע, ממאה פעיות שהאשה פועה בשעת לדתה, בשעה שהיא יושבת על המשכר, משעים וחשע למיתה, ואתת לחיים. תועבה יבחר בכם. מהו תועבה יבחר בכם. מדבר בתינוק הזה אף-על-פי שיוצא מפי אמו מלקדך מטנף מצא ריריו, הכל מנשקין אותו והכל מסבבין אותו, וביותר קשהוא זכר. דבר אחר, הן-אתם מאין, לשון יגני הוא, הן, סד: סד אתם לי. מאמות העולם הנקראין אין, שנאמר, כל-הגוים כאין נגדו (שם מ יז). ופעלכם מאפע. אמר רבי לוי, כל פעלות טובות ונעימות ונחמיות. שעתיד הקדוש-ברוך-הוא לעשות עם ישראל, אינן אלא בשכר פעיה אחת שפעו ישראל בניני ואמר, כל אשר-דבר ה' נעשה ונשמע (שם כד ז). תועבה יבחר בכם.

201
 2010
 2010
 2010

• וַיִּבְנֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֲשֶׁר הִצִּיל אוֹתוֹ וַיִּשְׁמְחֵהוּ בְּאֶרֶץ מִגְרֵי וַיַּעַשׂ חַג שְׂמֵחָה בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה שְׁבַע יָמִים אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בָּנָה בְּבָאָר שֶׁבַע. • וַיִּבְנֶן סֹכוֹת לוֹ וַלְעִבְדָיו בְּחַג הַזֶּה וְהוּא הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר עָשָׂה חַג הַסֹּכוֹת בְּאֶרֶץ. • וַיִּשְׁבְּעַת הַנְּקִימָה הָאֵלֶּה הַקְּרִיב בְּכָל-יְוִם יְרוּם עַל הַמִּזְבֵּחַ עוֹלָה לְאֱלֹהִים שְׁנֵי פְרִים וְשְׁנֵי אֵילִים וְשִׁבְעָה כִּבְשִׂים וְחֵצִיר עִזִּים אֶחָד חֲטָאת לְכֹפֵר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדוֹ וְרֵעוֹ. • וְלִשְׁלָמִים שְׁבַע אֵילִים, שְׁבַע עִזִּים, שְׁבַע-כִּבְשִׂים וְשִׁבְעָה שְׂעִירִים

יובלות טו. כד - יז. א

וּמִמֵּנֶתָם וּנְסִיבֵיהֶם, וְאֵת כָּל-חֲלִבֵּם הִקְטִיר עַל הַמִּזְבֵּחַ לְרִצּוֹן לְאֱלֹהִים אֲשֶׁה רִיחַ נִיחוּת. • יז וּבַבֶּקֶר וּבָעֶרֶב הִקְטִיר קֹטֶרֶת טָמִים, לְבוֹנָה וְחֻלְבֵּנָה וְנֶסֶף וְנָרְד וּמוֹר וְשִׁחֵלֶת וְקֹשֶׁט, שְׁבַע הַמֵּינִים הָאֵלֶּה הַשְּׂהוּרִים הִקְטִיר וְשִׁחַק בַּד בְּבֶד. • יח וַיַּעַשׂ חַג הַזֶּה שְׁבַע יָמִים וַיִּשְׂמַח בְּכָל-לְבָבוֹ וּבְכָל-נַפְשׁוֹ הוּא וְכָל אָנְשֵׁי בֵיתוֹ, וְכָל-יָרֵךְ לֹא הָיָה עִמָּם וְכָל-עָרֵל. • יט וַיִּבְרָךְ אֶת-בוֹרְאֵי אֲשֶׁר בָּרָאוּ בְּדוֹרוֹ כִּי בָרְצוֹנוֹ בָּרָא אוֹתוֹ כִּי הִכִּיר יְדַע כִּי מִמֵּנֵי יְהוָה נָטַע אָמַת בְּדוֹרוֹת עוֹלָם וּמִמֵּנֵי יוֹרֵעַ קֹדֶשׁ, לְמַעַן יִהְיֶה דוֹמָה לְאֲשֶׁר בָּרָא הַכֹּל. • כ וַיִּבְרָךְ (אֶת-ה') וַיִּשְׂמַח וַיִּתְקַרֵּא אֶת-חַג הַזֶּה חַג הַלֵּל, (יְמֵי) שְׂמֵחָה לְרִצּוֹן לְאֵל עֵץ יוֹן. • כא וַיִּבְרָךְ אוֹתוֹ לְעוֹלָמִים וַתְּרַעוּ עִמּוֹ בְּכָל דּוֹרוֹת הָאָרֶץ, כִּי עָשָׂה אֶת-חַג הַזֶּה בְּמוֹעֲדוֹ עַל פִּי עֲדוּת לְדוֹחַת הַשָּׁמַיִם. • כב כִּי יִגְדֹר בְּלִדְחוֹת הַשָּׁמַיִם עַל יִשְׂרָאֵל כִּי יִהְיֶה חַג הַסֹּכוֹת שְׁבַע יָמִים בְּשִׂמְחָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׂבִיעִי לְרִצּוֹן לְפָנָי ה' חֵק-עוֹלָם לְדוֹרוֹתָם בְּכָל-שָׁנָה וְשָׁנָה, • כג וְלֹא יִהְיֶה (לְוָה) קֶץ הַעֲתִים, כִּי לְעוֹלָם צְנִיחָה יִשְׂרָאֵל לְעֲשׂוֹתוֹ וְלִשְׁבֹּת בַּסֹּכוֹת וְלִשְׂמֵחַ עֲטֹרוֹת עַל רֵאשִׁים וְלִקְחַת עֵנֶף עֵץ צְבוֹת וְעֵרְבֵי נַחַל. • כד וַיִּתֵּן אֲבָרָהָם מִהֲדַר תְּמָרִים וּפְרֵי עֵץ הָדָר וּבְכָל-הַנְּקִימָה הַקּוֹף אֶת-הַמִּזְבֵּחַ בְּעֶנְפֵים שְׁבַע פְּעָמִים בְּבֶקֶר, מְהַלֵּל אֱלֹהָיו וּמוֹדָה לוֹ עַל הַכֹּל בְּשִׂמְחָה.

Abraham observes the feast of Booths at Beer-sheba

Gen 21:8
Num 29:12-40

20 And he built an altar there to the LORD who delivered him and who made him rejoice in the land of his sojourn. And he celebrated a feast of rejoicing in this month, seven days, near the altar which he built by the Well of the Oath. • And he built booths for himself and for his servants on that festival. And he first observed the feast of the booths on the earth. • And in these seven days he was making offering every day, day by day, on the altar a burnt offering to the LORD: two bulls, and two rams, and seven lambs, one kid on behalf of sins so that he might atone thereby on behalf of himself and his seed. • And for a thank offering: seven rams and seven sheep and seven lambs and seven he-goats and their (fruit) offerings and their libations and all their fat he offered upon the altar as chosen burnt offering to the LORD for a sweet-smelling odor.

24 And in the morning and evening he offered the fragrance of frankincense, and galbanum, and stacte, and nard, and myrrh, and spices, and costum. • All seven of these he offered, crushed, mixed in equal parts (and) pure. • And he observed this feast seven days, rejoicing with all his heart and with all his soul, he and all of those who were in his house. And there was no alien with him or any who were not circumcised. • And he blessed his Creator who created him in his generation because by his will he created him for he knew and he perceived that from him there would be a righteous planting for eternal generations and a holy seed from him so that he might be like the one who made everything. • And he blessed and rejoiced and called the name of this festival "the festival of the LORD," a joy acceptable to God Most High.

28 And we eternally blessed him and his seed who are after him in every generation of the earth because he observed this feast in its (appointed) time according to the testimony of the heavenly tablets. • Therefore it is ordained in the heavenly tablets concerning Israel that they will be observers of the feast of booths seven days with joy in the seventh month which is acceptable before the LORD (as) an eternal law in their generations throughout all (time), year by year. • And there is no limit of days for this because it is ordained forever concerning Israel so that they should observe it and they should dwell in tents and that they should place crowns on their heads and so that they should take branches of leaves and willow from the stream. • And Abraham took branches of palm trees and fruit of good trees and each day of the days he used to go around the altar with branches. Seven times per day, in the morning, he was praising and giving thanks to his God for all things.

Ex 30:34
Sir 24:15

Isa 10:16
93:10

Lev 23:40-42

כא בַּרְא בְּמֵרָאָה הַלַּיְלָה וְהָיָה מִלְאֲךָ אֱלֹהִים יוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם וְשִׁבְעָה לַחֹחוֹת
בְּיָדוֹ וַיִּתְּנֵם אֶל יַעֲקֹב וַיִּקְרָא וַיְדַע אֶת-אֲשֶׁר בְּתוֹב בְּהֵם וְאֵת-אֲשֶׁר יִהְיֶה עָלָיו

וְעַל בְּנָיו לְכָל-הַדּוֹרוֹת. 20 וַיִּבְרָאָהוּ אֵת כָּל-הַכְּתוּב בַּלְחֹחוֹת וַיֹּאמֶר לוֹ: אֵל
תִּבְנֶן אֶת-הַמָּקוֹם הַזֶּה וְאֵל תַּעַשׂ אוֹתוֹ לְקִדְשֵׁת עוֹלָם וְאֵל תִּשָּׁב בַּמָּקוֹם הַזֶּה
כִּי לֹא יִהְיֶה הַמָּקוֹם הַזֶּה לְךָ לְבַיִת אַבְרָהָם אָבִיךָ וְשָׁב אֲצִל יִצְחָק אָבִיךָ עַד
יוֹם מוֹת אָבִיךָ. 21 כִּי בְּמִצְרַיִם תָּמוּת בְּשָׁלוֹם וּבְאֶרֶץ הַזֹּאת תִּקְבְּרָה בְּכַבֹּד
בְּקִבְרָ אַבְוֹתֶיךָ עִם אַבְרָהָם וְיִצְחָק. 22 אֵל תִּיבָרָא כִּי בְּאֲשֶׁר רָאִיתָ וַיִּקְרָאתָ כֵּן
יִהְיֶה הַכֹּל, וְכָתַב אֵת כָּל-אֲשֶׁר רָאִיתָ וַיִּקְרָאתָ. 23 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: ה', אֵיךְ
אֲזַכֵּר אֵת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר קָרָאתִי וְרָאִיתִי? וַיֹּאמֶר לוֹ: אֲנִי אֲזַכִּירְךָ הַכֹּל.
24 וַיַּעַל מִמֶּנּוּ וַיִּקְחַץ מִשְׁנָתוֹ וַיִּזְכֹּר אֵת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר קָרָא וְרָאָה, וַיִּסְתַּחַר
אֵת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר קָרָא וְרָאָה.

25 וַיַּעַשׂ שָׁם עוֹד יוֹם אֶחָד וַיִּזְבַּח בּוֹ בְּאֲשֶׁר זָבַח בְּיָמֵים הָרִאשׁוֹנִים וַיִּקְרָא אֶת-
שְׁמוֹ עֶצְרָת כִּי וַעֲצַר [שָׁם] יוֹם אֶחָד וְאֵת-הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים קָרָא יָמֵי חַג.
26 וְכֵן נִתְגַּלָּה כִּי יִהְיֶה, וְהוּא כְּתוּב בַּלְחֹחוֹת הַשָּׁמַיִם, יַעַן כִּי נִגְלָה אֵלָיו לַעֲשׂוֹת
הַיּוֹם הַהוּא וּלְהוֹסִיף אוֹתוֹ עַל שְׂבַעַת יָמֵי חַג. 27 וַיִּקְרָא שְׁמוֹ עֶצְרָת כִּי נוֹסֵף
עַל יָמֵי חַג בְּמִסְפַּר יָמֵי הַשָּׁנָה.

desired. And after this all of the earth will be gathered together^d and they will inherit it forever."

- 20 And he finished speaking with him, and he went up from him. And Jacob
21 watched until he went up into heaven. *And he saw in a vision of the night, and behold an angel was descending from heaven, and there were seven tablets in his hands. And he gave (them) to Jacob, and he read them, and he knew everything which was written in them, which would happen to him and to his sons during
22 all the ages. *And he showed him everything which was written on the tablets.
23 And he said to him, "Do not build this place, and do not make an eternal sanctuary, and do not dwell here because this is not the place. Go to the house of Abraham, your father, and dwell with Isaac, your father, until the day of your
24 father's death *because you will die peacefully in Egypt and you will be buried honorably in this land in the tomb of your fathers with Abraham and Isaac. Do not fear, because just as you have seen and read, thus will everything come to
25 pass. But you write down everything just as you have seen and read (it)." *And Jacob said, "O LORD, how will I remember everything that I read and saw?"
26 And he said to him, "I will cause you to remember everything." *And he went up from him and he woke up from his sleep and he recalled everything that he had read and seen and he wrote down all of the matters which he had read and seen.

The institution of the day of "Addition" to the feast

- 27 And he observed there yet one (more) day and he sacrificed in it according to
everything which he had been sacrificing on the previous days. And he called it
"Addition" because that day was added, but the previous (days) he called "the
28 feast." *And thus it was revealed that it should be. And it is written in the heavenly tablets. Therefore it was revealed to him so that he might observe it and
29 add it to the seven days of the feast. *And it was called "Addition" because it is written (on high) in the attestation^e of feast days according to the number of days of the year.

מתוך: שער הכוונות דרושי ראש השנה דרוש ז:

בענין תקיעות של ר"ה ובתחילת אבאר סדרם הנה הם ל' תקיעות תשר"ת תש"ת תר"ת ג"פ מיושב בעת ברכת שופר אחר קריאת ס"ת ול' תקיעות מעומד במוסף בלחש במלכיות זכרונות שופרות ומ' תקיעות בקדיש לתקבל שלאחר תפלת מוסף דחזרה באופן זה. בתחילת יתקע תשר"ת ג"פ תש"ת ג"פ ותר"ת ג"פ הרי ל' תקיעות ויחזור לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת פ"א הרי מ' קולות ויכוין כי הם מאה קולות כנגד שם הויה דמילוי ס"ג ובאותיות מילויה לבדם שהם בגי' ל"ז (=הסבר: אותיות המילוי כאן הן האותיות הנותרות משם ס"ג בכתיבתו המלאה לאחר שחיסרנו ממנו את האותיות הויה עצמן, וזה אכן יוצא: וד-ו-או-י שהם 37) והנה ס"ג ול"ז הם ק'.

הסבר בנוגע לשם במילוי ס"ג ולשאר המילויים של שם האל: בשם העצם של הקב"ה, שהוא שם הויה (י - ה - ו - ה) נרמזות כל עשר הספירות. נרמז כך: בקוצו העליון של האות יוד נרמז הכתר שהוא אריך אנפין, ובאותה היוד של שם הויה נרמזת החכמה הנקראת אבא. באות ה' הראשונה של שם הויה נרמזת הבינה הנקראת אימא. באות ו' נרמזות 6 ספירות שהן חסד וגבורה (חו"ג), תפארת, נצח והוד (נו"ה), ויסוד, שהן שש קצוות ונקראות ביחד "פירצוף זעיר אנפין". באות ה' האחרונה של שם הויה נרמזת המלכות, שהיא השכינה, ונקראת נוקבא דד"א.

מכל אות ואת של שם הויה יוצאת הויה שלמה, וההפרש ביניהן הוא באופן המילויים שלהם: באות יוד, שהיא החכמה, יש הויה במילוי יודין כזה: יוד, הי, וי, הי. בגימטריא = ע"ב = 72. באות ה' הראשונה יש הויה במילוי ס"ג כזה: יוד, הי, ואו, הי. בגימטריא = ס"ג = 63. באות ו', שהיא ת"ת, יש הויה במילוי אלפין כזה: יוד, הא, ואו, הא. בגימטריא = מ"ה = 45. באות ה' האחרונה, שהיא המלכות, יש הויה במילוי היין כזה: יוד, הה, וו, הה = ב"ן = 52. כל ארבעת המילויים הללו נזכרים בציון ראשי תיבות: עסמ"ב.

done to him: ²⁰fracture for fracture, eye for eye, tooth for tooth. The injury he inflicted on another shall be inflicted on him. ²¹One who kills a beast shall make restitution for it; but one who kills a human being shall be put to death. ²²You shall have one standard for stranger and citizen alike: for I the LORD am your God.

²³Moses spoke thus to the Israelites. And they took the blasphemer outside the camp and pelted him with stones. The Israelites did as the LORD had commanded Moses.

25 ^{BE-HAR} The LORD spoke to Moses on Mount Sinai: ²Speak to the Israelite people and say to them:

When you enter the land that I assign to you, the land shall observe a sabbath of the LORD. ³Six years you may sow your field and six years you may prune your vineyard and gather in the yield. ⁴But in the seventh year the land shall have a sabbath of complete rest, a sabbath of the LORD: you shall not sow your field or prune your vineyard. ⁵You shall not reap the aftergrowth of your harvest or gather the grapes of your untrimmed vines; it shall be a year of complete rest for the land. ⁶But you may eat whatever the land during its sabbath will produce—you, your male and female slaves, the hired and bound laborers who live with you, ⁷and your cattle and the beasts in your land may eat all its yield.

⁸You shall count off seven weeks of years—seven times seven years—so that the period of seven weeks of years gives you a total of forty-nine years. ⁹Then you shall sound the horn loud; in the seventh month, on the tenth day of the month—the Day of Atonement—you shall have the horn sounded throughout your land ¹⁰and you shall hallow the fiftieth year. You shall proclaim release^a throughout the land for

שָׁבַר עֵינַי תַּחַת עֵינַי שֶׁן תַּחַת שֶׁן בְּאִשֶּׁר יָתַן מוֹם בְּאָדָם כִּן יִנָּתֵן בּוֹ: ²¹וּמִכַּה בַּהֵמָה יִשְׁלַמְנָה וּמִכַּה אָדָם יוּמָת: מִשְׁפֵּט אַחֵר יִהְיֶה לָכֶם כְּגַר בְּאֹרֶה הִיָּה כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וְיִדְבַר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּצִיאֵם אֶת־הַמְקַלֵּל אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ אֲבָן וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

כֹּה ^{בַּהֲרֵי} וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר: ²דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם

כִּי תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וְשַׁבְתָּה הָאָרֶץ שַׁבַּת לַיהוָה: ³שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כִּרְמֶךָ וְאִסַּפְתָּ אֶת־תְּבוּאָתָה: ⁴וּבִשְׁנַת הַשְּׁבִיעִית שַׁבַּת שַׁבְתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ שַׁבַּת לַיהוָה שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וּכְרֶמְךָ לֹא תִזְמַר: אֶת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצֹר וְאֶת־עַנְבֵי מִירְךָ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שַׁבְתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ: ⁶וְהִיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לֹאכְלָה לָן וְלַעֲבָדְךָ וְלַאֲמָתְךָ וְלַשְׂכִּירְךָ לְתוֹשְׁבֵי הַגְּרָם עִמָּךְ: ⁷וְלִבְהִמְתָּךְ לִתְיֵה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ תְּהִיָּה כְּלִי־תְבוּאָתָה אֹכֵל: פ

וְסִפַּרְתָּ לָךְ שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת שָׁנִים וְהָיוּ לָךְ יָמֵי שִׁבְעַת שָׁנִים הַשָּׁנִים תִּשַׁע וָאַרְבָּעִים שָׁנָה: וְהִעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל־אַרְבָּעִים: ¹⁰וְקִדְשְׁתֶּם אֶת־שַׁבַּת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרַאתֶם דְּרוֹר

^a Others "liberty."

all its inhabitants. It shall be a jubilee^b for you: each of you shall return to his holding and each of you shall return to his family. ¹¹That fiftieth year shall be a jubilee for you: you shall not sow, neither shall you reap the aftergrowth or harvest the untrimmed vines, ¹²for it is a jubilee. It shall be holy to you: you may only eat the growth direct from the field.

¹³In this year of jubilee, each of you shall return to his holding. ¹⁴When you sell property to your neighbor,^c or buy any from your neighbor, you shall not wrong one another. ¹⁵In buying from your neighbor, you shall deduct only for the number of years since the jubilee; and in selling to you, he shall charge you only for the remaining crop years: ¹⁶the more such years, the higher the price you pay; the fewer such years, the lower the price; for what he is selling you is a number of harvests. ¹⁷Do not wrong one another, but fear your God; for I the LORD am your God.

¹⁸You shall observe My laws and faithfully keep My rules, that you may live upon the land in security; ¹⁹the land shall yield its fruit and you shall eat your fill, and you shall live upon it in security. ²⁰And should you ask, "What are we to eat in the seventh year, if we may neither sow nor gather in our crops?" ²¹I will ordain My blessing for you in the sixth year, so that it shall yield a crop sufficient for three years. ²²When you sow in the eighth year, you will still be eating old grain of that crop; you will be eating the old until the ninth year, until its crops come in.

²³But the land must not be sold beyond redemption, for the land is Mine; you are but strangers resident with Me. ²⁴Throughout the land that you hold, you must provide for the redemption of the land.

²⁵If your kinsman is in straits and has to sell part of his holding, his nearest redeemer^d shall

בְּאֶרֶץ לְכָל־יֹשְׁבֵיהָ יוֹבֵל הוּא תְהִיָּה לָכֶם וּשְׁבֹתָם אִישׁ אֶל־אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשׁוּבוּ: ¹¹יּוֹבֵל הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תְהִיָּה לָכֶם לֹא תִזְעַעו וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת־סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת־נִוְרֶיהָ: ¹²כִּי יוֹבֵל הוּא קֹדֶשׁ תְהִיָּה לָכֶם מִן־הַשָּׁדָה תֹאכְלוּ אֶת־תְּבוּאָתָהּ:

¹³בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תָּשׁוּבוּ אִישׁ אֶל־אֲחֻזָּתוֹ: ¹⁴וְכִי־תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לַעֲמִיתְךָ אוֹ קָנָה מִיַּד עַמִּיתְךָ אֶל־תּוֹנוּ אִישׁ אֶת־אֲחִיו: ¹⁵בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחַר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עַמִּיתְךָ בְּמִסְפַּר שָׁנֵי־תְבוּאָת יִמְכְּרֶךָ לָךְ: ¹⁶לְפִי א רֶב הַשָּׁנִים תִּרְבֶּה מִקְנָתוֹ וּלְפִי מְעוֹט הַשָּׁנִים תִּמְעִיט מִקְנָתוֹ כִּי מִסְפַּר תְּבוּאוֹת הוּא מִכֶּר לָךְ: ¹⁷וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת־עַמִּיתוֹ וִירֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

¹⁸וַעֲשִׂיתֶם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם אִתְּם וּשְׁבֹתֶם עַל־הָאָרֶץ לְבֶטֶח: ¹⁹וְנָתַנָּה הָאָרֶץ פְּרִיָּה וְאִכְלֹתֶם לְשֹׁבְעַת וּשְׁבֹתֶם לְבֶטֶח עֲלֶיהָ: ²⁰וְכִי תֹאמְרוּ מִה־נֹּאכַל בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִת הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֹאסַף אֶת־תְּבוּאָתֵנוּ: ²¹וְצִוִּיתִי אֶת־בְּרַכְתִּי לָכֶם בְּשָׁנָה הַשְּׁשִׁית וַעֲשֵׂת אֶת־הַתְּבוּאָה לְשֹׁלֵשׁ הַשָּׁנִים: ²²וְזִרְעֹתֶם אֶת הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִת וְאִכְלֹתֶם מִן־הַתְּבוּאָה יִשּׁוּן עַד הַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִת עַד־בּוֹא תְבוּאָתָהּ תֹאכְלוּ יִשּׁוּן: ²³וְהָאָרֶץ לֹא תִמְכַּר לְצַמְחַת כִּי־לִי הָאָרֶץ כִּי־גֵרִים וְתוֹשְׁבִים אַתֶּם עִמָּדִי: ²⁴וּבְכָל אֶרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם גְּאֻלָּה תִתְּנוּ לְאֶרֶץ: ²⁵כִּי־יָמוּךְ אֲחִיךָ וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ וְבָא גְאֻלוֹ הִקְרַב אֵלָיו וְגָאֵל אֶת מִמְכָּר אֲחִיו:

^b Heb. yobel, "ram" or "ram's horn."

^c I.e., fellow Israelite; see v. 46.

^d I.e., the closest relative able to redeem the land.

גמרא תנא דידן קא חשיב דכולהו בני — והכי קאמר: שיעור שלש תקיעות כשלוש התרועות. ותנא ברא קא חשיב דחדא בבא — שיעור התקיעה כשיעור התרועה, ומרזייהו חדא מילתא אמרי. שברים — ארוכים מיננות. אמר אביי בהא ודאי פליגי — אף על גב דלוקימנא דנרישא לא פליגי, על כרחך נהא סיפא פליגי, לית לשנויי נה מידי והיינו פלוגמא. דמתרגמינן — תרועה — יצנה. וכלמייה דסיקרא כתיב נמי האי לשנא "וסיננ". מאן דאמר שברים סבר גנוחי גנח — כאלם הגונח מלנו, כדך המולים שמאריכין גנחומיהן. ילולי יליל — כאלם הנוכה ומקוין, קולות קנרים סמוכין זה לזה.

גמרא על המשנה הקובעת את שיעור זמן התקיעה תוהים, והתניא (נהרי שנויה ברייתא): שיעור תקיעה כתרועה, ואילו במשנתנו נאמר ששיעור תקיעה כשלוש תרועות! אמר אביי: תנא דידן קא חשיב תקיעה דכולהו בני ותרועות דכולהו בני נהתנא שלנו במשנתנו מנה וחשב את התקיעות של כל השעורים, המחזוריים, וכל התרועות של כל השעורים, המחזוריים) ושיעור התקיעה (כלומר כל התקיעות) הוא כשיעור התרועות. תנא ברא (נהתנא של הברייתא) קא חשיב חד כבא ותו לא (החשיב שער מחזור אחד ולא יותר) ושיעור אורך תקיעה אחת הרי הוא כשיעור אורכה של תרועה, נאמר במשנה: כי שיעור תרועה כשלוש יבכות. ומקשים: והתניא (נהרי שנויה ברייתא) אחרת: ששיעור תרועה כשלוש שברים! אמר אביי: כהא ודאי פליגי (בזה ודאי חלוקטן התנאים, שאף שכאנו ליישב את הברייתא הראשונה עם המשנה, הרי ברייתא זו מגלה לנו מחלוקת עקרונתית, דכתיב (שנאטח) "יום תרועה יהיה לכם" (כמדבר כט, א) ומתרגמינן ונתחורגמינן אנתח פסוק זה "יום יבכא יאה לכון". ומהו לשון "יבכא", דבר זה נלמד וכתיב באימיה דסיסרא ונאמר על אמו של סיסרא "בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא" (שופטים ה, כח) והבעיה היא מה הוא אותו הקול הקרוי יבכה. מר סבר גנוחי גנח נחכס זה סבר שיבכה היא כקול גניחה) שהוא קול אנחה שבור, ובשופר משמיעים קולות הקרויים שברים. ומר סבר ילולי יליל נחכס זה סבר שיבוב פירושו יללה) ויללות הם קולות יל קצרים מאד וקצובים, וקול השופר הוא קרוי תרועה.

גמרא והתניא: שיעור תקיעה כתרועה!
אמר אביי: תנא דידן קא חשיב תקיעה דכולהו פבי, ותרועות דכולהו פבי. תנא פרא — קא חשיב חד פבא, ותו לא.
"שיעור תרועה כשלוש יבכות". והתניא: שיעור תרועה כשלוש שברים!
אמר אביי: פהא ודאי פליגי, דכתיב "יום תרועה יהיה לכם" ומתרגמינן: יום יבכא יהא לכון. וכתיב באימיה דסיסרא "בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא". מר סבר: גנוחי גנח, ומר סבר: ילולי יליל.

תוספות

למיהוי (עשרה) תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה תקיעה-שברים-תקיעה-תקיעה-תרועה-תקיעה, והם מאה. ועל מנהג שלנו היה תמיה רבינו תם: דתקיעה-שברים-תרועה-תקיעה של מלכות ותקיעה-שברים-תקיעה דזכרונות ותקיעה-תרועה-תקיעה דשופרות סותרין זה את זה. דאי גנח ויליל — כולחו בעי למיעבד תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה, ואי גנח לחוד — כולחו בעי למיעבד תקיעה-שברים-תקיעה, ואי יליל — כולחו תקיעה-תרועה-תקיעה: והנהיג רבינו תם במקומנו לתקוע גם אזכרות ואשופרות תקיעה — שברים — תרועה — תקיעה כמו במלכות, דהשתא נפיק מכל ספיקי, וליכא אלא הפסק. ובהכי סגי, שלא לשנות המנהג ביותר. דהא אמרינן שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום — יצא. ונראה שיש קצת ליתן טעם על המנהג שלנו, דסבר לה כמאן דאמר בסמוך:

אחת מדברי תורה ושתיים מדברי סופרים, וכיון שעשו בישיבה כל הספיקות של תורה ושל סופרים — לא חשו לחזור ולעשות בשעת תפלה אלא ספיקא דאורייתא. ובקדושת ד"אגן הסהר" שיעור רבי שמשון רבני יונה כתיב: ובי ארבעים קולות בהרעו — והיינו כמנהגינו, וכך בסדר רב עמרם. אלא שכתב דבסוף מריע תרועה אחת בלא תקיעה. ואם תאמר: אהנך דשיעבה היכי נפיק? הא תניא בסוף פרקין (לד, ב): תקיעות וברכות של ראש השנה ויום הכפורים — מעכבות זו את זו. אלמא בעידן צלותא בעי למיעבד: לאו פירכא היא, דאף על גב דמשמע מתוך פירוש הקונטרס דאם בירך ולא תקע או תקע ולא בירך, פירוש בירך מלכות זכרונות ושופרות — אי אפשר לומר כן. דהתניא לקמן (שם): שתי עיירות, באחת תוקעין ובאחת מברכין, כשהוא הולך — הולך למקום שתוקעין, ואין הולך למקום שמברכין. ותנן: מי שבירך ואחר כך נודמנה לו שופר — משמע שבלא שופר יכול לברך. אלא תקיעות וברכות מעכבות זו את זו — היינו שהתקיעות מעכבות זו את זו, והברכות מעכבות זו את זו. כשמברך מלכות זכרונות ושופרות — יברך שלשן, או לא יברך כלל. וכן תקיעות, שברים תרועות, אם בקי בשלשן — יתקע, ואם לאו — לא יתקע. וצריך לדקדק באותן שלשים קולות שאנו תוקעין בישיבה, שכשמסיים השלשה תקיעות-שברים-תרועות-תקיעות ומתחיל תקיעות-שברים-תקיעות או כשמסיים התקיעות-שברים-תקיעות ומתחיל תקיעות-תרועות-תקיעות — למה לי שתי תקיעות זו אחר זו? ממה נפשך יפטר בתקיעה אחת: דאי גנח ויליל — הרי יצא בשלשה תקיעות-שברים-תרועות-תקיעות, ואי גנח לחוד — אותה תקיעה אחרונה של תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה אחרון תעלה לו למנין תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה. וכן אם יליל — אותה תקיעה אחרונה של תקיעה-שברים-תקיעה אחרון תעלה לו למנין תקיעה-תרועה-תקיעה! ושמיא כיון שעשו התקיעה לשם פשוטה שאחר התרועה — לא רצו שתעלה לשם פשוטה שלפניה. ומיהו אשכחן ומשך בשניה כשתיים, שהיתה עולה לשתיים. אי לאו משום דפסוקי תקיעה בתרתי לא מפסקינן.

גמרא והתניא: שיעור תקיעה כתרועה!
אמר אביי: תנא דידן קא חשיב תקיעה דכולהו פבי, ותרועות דכולהו פבי. תנא פרא — קא חשיב חד פבא, ותו לא.
"שיעור תרועה כשלוש יבכות". והתניא: שיעור תרועה כשלוש שברים!
אמר אביי: פהא ודאי פליגי, דכתיב "יום תרועה יהיה לכם" ומתרגמינן: יום יבכא יהא לכון. וכתיב באימיה דסיסרא ונאמר על אמו של סיסרא "בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא" (שופטים ה, כח) והבעיה היא מה הוא אותו הקול הקרוי יבכה. מר סבר גנוחי גנח נחכס זה סבר שיבכה היא כקול גניחה) שהוא קול אנחה שבור, ובשופר משמיעים קולות הקרויים שברים. ומר סבר ילולי יליל נחכס זה סבר שיבוב פירושו יללה) ויללות הם קולות יל קצרים מאד וקצובים, וקול השופר הוא קרוי תרועה.

גמרא והתניא: שיעור תקיעה כתרועה!
אמר אביי: תנא דידן קא חשיב תקיעה דכולהו פבי, ותרועות דכולהו פבי. תנא פרא — קא חשיב חד פבא, ותו לא.
"שיעור תרועה כשלוש יבכות". והתניא: שיעור תרועה כשלוש שברים!
אמר אביי: פהא ודאי פליגי, דכתיב "יום תרועה יהיה לכם" ומתרגמינן: יום יבכא יהא לכון. וכתיב באימיה דסיסרא ונאמר על אמו של סיסרא "בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא" (שופטים ה, כח) והבעיה היא מה הוא אותו הקול הקרוי יבכה. מר סבר גנוחי גנח נחכס זה סבר שיבכה היא כקול גניחה) שהוא קול אנחה שבור, ובשופר משמיעים קולות הקרויים שברים. ומר סבר ילולי יליל נחכס זה סבר שיבוב פירושו יללה) ויללות הם קולות יל קצרים מאד וקצובים, וקול השופר הוא קרוי תרועה.

גמרא והתניא: שיעור תקיעה כתרועה!
אמר אביי: תנא דידן קא חשיב תקיעה דכולהו פבי, ותרועות דכולהו פבי. תנא פרא — קא חשיב חד פבא, ותו לא.
"שיעור תרועה כשלוש יבכות". והתניא: שיעור תרועה כשלוש שברים!
אמר אביי: פהא ודאי פליגי, דכתיב "יום תרועה יהיה לכם" ומתרגמינן: יום יבכא יהא לכון. וכתיב באימיה דסיסרא ונאמר על אמו של סיסרא "בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא" (שופטים ה, כח) והבעיה היא מה הוא אותו הקול הקרוי יבכה. מר סבר גנוחי גנח נחכס זה סבר שיבכה היא כקול גניחה) שהוא קול אנחה שבור, ובשופר משמיעים קולות הקרויים שברים. ומר סבר ילולי יליל נחכס זה סבר שיבוב פירושו יללה) ויללות הם קולות יל קצרים מאד וקצובים, וקול השופר הוא קרוי תרועה.

אורח ההלכה

שיעור תקיעה / יש אומרים ששיעור תקיעה הוא כתרועה, ושיעור תרועה הוא שלש יבכות, ויבכות אלה הם קולות כל שהם (הם נקראים טרומיטין). ולפי זה צריך להקפיד שלא יאריך בשבר אחד כשלוש טרומיטין, שאם לא כן הרי יצא מכלל שבר ונעשה כתרועה (יש אומרים שאין לחוש אם מאריך קצת, וכן נוהגים. רמ"א) זו שיבת רשי יתור. ויש אומרים ששיעור יבכה הוא שלשה טרומיטין, ושיעור תרועה כשלוש יבכות (שהם תשעה טרומיטין) ושיעור תקיעה — כתרועה (ריב"א יתור). ולפי זה צריך להאריך בתקיעה של תשרית (תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה) כשיעור שמונה עשר טרומיטין, כנגד שברים ותרועה שהם קול מורכב אחד, וצריכה התקיעה להיות כשיעור זה. ומי שלא האריך בתקיעה כשיעור זה והאריך בשברים — לא יצא ידו חובה לכלל הדעות. ובאורך התקיעה אין שיעור למעלה ויכול להאריך כמה שירצה. וכן בתרועה יכול להאריך

עיונים

תקיעה דכולהו בני / דבר אביי אלה, בין עצם תירוצו ובין משמעות התירוצו, קשים להבנה: לשיטת רש"י רוב הראשונים יש לפרש את דברי אביי שהמשנה אומרת שהתקיעות אורכן כאורך התרועות, ולא באו לרדך בתקיעות שלאחר התרועה כלל. וכבר העיר הרשב"א שיש קושי לשתי הבנות זו של הדברים, שאין משמעות דברי אביי מתיישבת היטב עם פירוש זה (אף על פי כן הוא מקבל, כעריך מן האחר). שיעור פירוש אחרת היא של הרמב"ם (ולדעת הר"א מן ההר, התומך בפירושו, גם שיטת הר"ף) שהכוונה היא ששיעור כל שש התקיעות שבמחזור-תקיעה שלם הוא כאורך שלש התרועות שבמחזור זה, ולפי זה אורך כל תקיעה הוא כחצי תרועה. וכבר הקשו על פירוש זה, הן מצד הענין (קוצר משך התקיעה. בר"נ יתור) והן מצד המשך, שהרי לשיטה זו המשנה הברייתא חלוקת זו על זו, ואם כן מה הלשון כהא ודאי פליגי. / לדעת הראב"ד והרשב"א יש לומר שכיון שהגיע אביי למסקנה שיש מחלוקת בדברים חזר בו מפירושו הראשון, והוא סבור כי אף המשנה הברייתא הראשונה